

Laakdal in de wereld van morgen

demografie

**omgeving
& ecologie**

trends

economie

technologie

**politiek &
democratie**

financiën

Inhoud

Inleiding	4
I. Demografische trends	7
Uitdaging I.1 – De burger vergrijst.....	7
De ruimere context.....	7
Voor Laakdal	7
Uitdaging I.2 – De burger vereenzaamt.....	10
De ruimere context.....	10
Voor Laakdal	10
Uitdaging I.3 – De burger groeit op	12
De ruimere context.....	12
Voor Laakdal	13
Uitdaging I.4 – De burger wordt meer divers	18
De ruimere context.....	18
In Laakdal	18
Uitdaging I.5 – De burger beleeft	20
De ruimere context.....	20
In Laakdal	20
Uitdaging I.6 – De burger leeft in een zorgzame en warme buurt	23
De ruimere context.....	23
In Laakdal	24
II. Omgevingstrends en ecologie.....	26
Uitdaging II.1 – De ruimte wordt schaarser	26
De ruimere context.....	26
In Laakdal	26
Ruimtelijke uitdagingen	27
Mogelijke strategieën	31
Uitdaging II.2 – Klimaatadaptatie en klimaatmitigatie	36
De ruimere context.....	36
In Laakdal	37
Uitdaging II.3 – De economie wordt circulair	41

De ruimere context.....	41
In Laakdal	41
Uitdaging II.4 – Het gemeentelijk patrimonium moet verduurzamen	42
De ruimere context.....	42
In Laakdal	42
Uitdaging II.5 – Het privaat patrimonium moet verduurzamen	45
De ruimere context.....	45
In Laakdal	45
III. Economische trends	51
Uitdaging III.1 – De economische uitsluiting verhoogt.....	51
De ruimere context.....	51
In Laakdal	51
Uitdaging III.2 – De arbeidsmarkt verandert.....	53
De ruimere context.....	53
In Laakdal	54
IV. Technologische trends	62
Uitdaging IV.1 – De digitale kloof vergroot.....	62
De ruimere context.....	62
In Laakdal	62
Uitdaging IV.2 – De maatschappij innoveert en digitaliseert.....	63
De ruimere context.....	63
In Laakdal	64
V. Politieke en democratische trends	69
Uitdaging V.1 – Het lokaal bestuur als bestuurskrachtige ruggengraat van de samenleving	69
De ruimere context.....	69
In Laakdal	70
Uitdaging V.2 – Politiek en ambtenaren: van culpabiliseren naar verbinden	72
De ruimere context.....	72
In Laakdal	72
Uitdaging V.3 – De burger is mondiger, actiever en meer betrokken.....	74
De ruimere context.....	74

In Laakdal	74
VI. Financiële trends.....	76
Uitdaging VI.1 – Het exploitatieoverschot onder druk.....	76
Uitdaging VI.2 – De beleidsruimte bij gelijkblijvend beleid.....	78
Uitdaging VI.3 – Creatie van beleidsruimte voor nieuw beleid	79
Algemeen besluit.....	80

Inleiding

“Het grootste gevaar is niet dat we ons doel te hoog stellen en het missen maar dat we het te laag stellen en het bereiken.” (Michelangelo)

De lokale besturen hebben sinds pakweg 2020 diverse systeemschokken te verwerken gekregen. Disruptieve veranderingen lijken het nieuwe normaal te worden. Een maximale wendbaarheid om op deze continue veranderingen te kunnen inspelen, is een absolute noodzaak geworden.

Een pandemie waar we niet op voorbereid waren, een energiecrisis, een oorlog in onze achtertuin, klimaatveranderingen die ook op lokaal niveau zichtbaar worden; noem het gerust een polycrisis waarvoor men in belangrijke mate ook naar de lokale besturen keek en kijkt om hier verantwoordelijkheid in op te nemen.

De toekomst oogt niet anders: uitdagingen die zich boven onze hoofden voltrekken, zullen een blijvende impact genereren op de werking van de lokale besturen de volgende jaren en zelfs decennia. Professor Bouckaert drukt dit plastisch uit door te stellen dat we een soort ‘turbulentiegovernance’ zullen moeten ontwikkelen met nieuwe spelregels.⁽¹⁾

Wat betekent energieneutraliteit voor het patrimonium van gemeente en OCMW, hoe zal Artificiële Intelligentie onze (digitale) werking en dienstverlening beïnvloeden, hoe kunnen lokale politici blijven functioneren in een steeds meer polariserende samenleving waar burgers steeds mondiger worden en medezeggenschap eisen, hoe krijgen we de digitale transformatie gestroomlijnd? En vooral, hoe blijven we in deze krappe arbeidsmarkt competente medewerkers aantrekken die al deze uitdagingen aankunnen?

Lokale besturen zullen met andere woorden de komende jaren in een constante transitie terechtkomen, waarbij wendbaarheid een centraal gegeven wordt. Binnen deze snel wijzigende omgeving wordt er ook verwacht dat we blijven instaan voor burgernabije, performante en efficiënte dienstverlening, een bijna onmogelijke spagaat.

Daarover gaat deze inspiratienota: we willen de toekomstige lokale beleidsmakers meegeven binnen welk groter kader, binnen welke ‘wereld van morgen’ we de volgende legislatu(u)r(en) zullen functioneren. Dit zal immers onmiskenbaar een weerslag hebben op het lokaal functioneren.

Deze inspiratienota speelt zich dan ook eerder af op een strategisch niveau waarbij we vertrekken vanuit zes overkoepelende trends: demografische trends, ecologische trends, economische trends, technologische trends, politieke & democratische trends en financiële trends.

Binnen deze trends pikken we enkele opvallende uitdagingen op, die we proberen te vertalen op het niveau van ons lokaal bestuur. Uiteraard is en kan dit niet het volledige plaatje zijn, de uitdagingen zijn immers legio en niet altijd voorspelbaar.

¹ Zie tijdschrift VVSG, Lokaal, januari 2024.

We hebben ook geprobeerd de inspiratienota leesbaar te houden waardoor niet alle elementen volledig tot in detail uitgeschreven zijn. Verwacht dus geen concrete, gedetailleerde aanbevelingen. Bedoeling is dat we met de volgende beleidsploeg hierover in gesprek gaan, de aangegeven uitdagingen samen uitdiepen, becijferen en analyseren om zo tot concrete grondstof te komen voor de volgende meerjarenplanning.

Volgens het memorandum van de Vlaamse Vereniging voor Steden en Gemeenten (VVSG) moeten lokale besturen het leidend niveau worden in het bestuurlijk landschap.⁽²⁾ Dat betekent volgens ons niet alleen aangepaste kaders, maar ook financiële middelen en voldoende competent personeel in een wendbare organisatie om dit alles mogelijk te maken.

De inspiratienota geeft de ideeën van het managementteam weer, maar kon maar tot stand komen door de waardevolle bijdrage van diensthoofden en deskundigen.

Tot slot willen we nog een belangrijke kanttekening meegeven. Op het moment van opmaak van deze inspiratienota zijn de federale en Vlaamse onderhandelingen voor een nieuwe regering nog aan de gang. Vooral de beslissingen en beleidslijnen van de toekomstige Vlaamse Regering kunnen nog een belangrijke impact hebben op het lokaal beleidsniveau. Hiervoor willen we dan ook alvast enig voorbehoud inbouwen.

Het managementteam wenst u als toekomstig beleidsmaker alvast veel lees- (en wie weet leer-) genot toe.

² De grote sprong naar morgen. Memorandum 2024 VVSG.

I. Demografische trends

Uitdaging I.1 – De burger vergrijst

De ruimere context

De bevolking groeit en veroudert.

Voorals in de meest welvarende landen stijgt de gemiddelde leeftijd. Het aandeel vijfenzestigplussers in de wereldbevolking stijgt tot 16 % tegen 2050. In OESO-landen is tegen 2050 een kwart van de bevolking ouder dan 65 jaar. Europa heeft vanaf 2025 de oudste bevolking ter wereld.⁽³⁾

Tegen 2030 is meer dan één op de vijf Vlamingen ouder dan 67 jaar. Het aantal 67-plussers zal in 2033 22 % hoger liggen dan vandaag.⁽⁴⁾ De vergrijzing van de bevolking brengt een aantal maatschappelijke uitdagingen met zich mee die een inclusief en stimulerend ouderenbeleid noodzakelijk maken.

Voor Laakdal

Op 1 januari 2024 telde onze gemeente 16.747 inwoners. Maar liefst 22,1 % hiervan is 65 jaar of ouder. Hiermee is het percentage ouderen in Laakdal niet alleen hoger dan in de rest van de provincie (20 %), maar ook hoger dan in de rest van Vlaanderen (21,1 %). Meer nog, sinds 1990 is het percentage ouderen in Laakdal verdubbeld, waarbij het in Antwerpen en Vlaanderen gaat om een stijging van ongeveer één derde. Volgens prognoses zal het percentage ouderen in Laakdal de komende beleidsperiode nog toenemen.⁽⁵⁾

Het lokaal bestuur heeft als opdracht een effectief ouderenbeleid in samenspraak met de betrokkenen te ontwikkelen⁽⁶⁾. Hierbij ligt de regierol bij de dienst Buurt- en ouderenzorg, die het forum Senioren opvolgt en ondersteunt, en zo waakt over de inspraak van senioren bij beleidsvoorbereiding en -uitvoering en dit op alle beleidsterreinen en leefdomeneinen.

Zorgloket

Steeds meer Laakdalse senioren vinden hun weg naar het zorgloket. Bij het zorgloket kunnen inwoners met een zorgvraag terecht. Zij komen er in contact met één van onze maatschappelijk werkers die gespecialiseerd zijn in hulpvragen met betrekking tot zorg, bv. de verwarmingstoelage, EDC (European Disability Card), maaltijden aan huis...

³ Uit: Visie 2050; Een langetermijnstrategie voor Vlaanderen.

⁴ Artikel VVSG, Jan Leroy, gepubliceerd op 23/05/2024.

⁵ Provincie in cijfers.

⁶ <https://www.departementwvg.be/ouderenbeleid-en-ouderenbeleidsparticipatie-0>.

Vaak volgt uit een bezoek met één specifiek doel, bv. het aanvragen van een mantelzorgpremie, een bredere rechtenverkenning.⁽⁷⁾ Het is nodig om dit aanbod te blijven aanbieden aan onze senioren. Echter betekent dit ook dat de manier waarop het zorgloket werkt, moet herbekeken (en uitgebreid) worden zodat de betrokken sociaal werkers ook proactief op zoek kunnen gaan naar en ondersteuning bieden aan de meest kwetsbare senioren, iets waar nu (te) weinig ruimte voor is.

Vrijtijdsbesteding van senioren

Buurtgerichte zorg is vanuit het decreet Lokaal Sociaal Beleid als opdracht aan het lokaal bestuur toegewezen. Het woonzorgdecreet legt echter ook een grote verantwoordelijkheid hiervoor bij woonzorgvoorzieningen en lokale dienstencentra.

Hoewel het lokaal bestuur sterk betrokken blijft bij lokaal dienstencentrum (LDC) 'De Vriendschap' ligt de regierol sinds de huidige beleidsperiode bij één van de lokale woonzorgcentra. Na enkele jaren op deze manier te werken, stelt zich de vraag naar de verhouding tussen de dienst Senioren en het LDC. Op dit moment zit de deskundige Senioren in een sterk duale functie met enerzijds een uitgebreid organisatorisch luik en anderzijds een meer inhoudelijk luik. Eerder al werd erop gewezen dat de kernopdracht van het forum Senioren ligt op het genereren van inspraak in het beleid.

Aangezien ook het LDC een mooi aanbod van activiteiten ontwikkelt, biedt dit een kans om de focus van de dienst Senioren meer te verschuiven naar het inhoudelijke, met inzet van vrijwilligers in het forum Senioren om deze adviseringsrol op te nemen. Het uitwerken van een breed activiteitenaanbod ligt dan eerder bij het LDC.

Daarnaast is het belangrijk om de samenwerking tussen het LDC, de dienst Buurt- en ouderenzorg en het zorgloket te versterken om zo proactief te kunnen inzetten op zorgnoden en hulpvragen, enerzijds individueel en op maat binnen de dienstverlening van het lokaal bestuur en anderzijds naar een bredere groep, bv. door het aanbieden van lezingen, vormingen en informatiesessies.

Ook de dienst Vrije tijd speelt een rol in het uitwerken van een aanbod naar senioren. Denk aan de verruiming van evenementen en projecten om intergenerationeel verbinding te maken. Verder vraagt de verouderende bevolking een meer divers aanbod aangepast aan de leeftijd, zoals wandelvoetbal, een beweegbank en beleving op verschillende vrijetijdssites via een open sportpark en een kwalitatief aanbod van fiets- en wandelvoorzieningen i.s.m. met toeristische partners.

Langer zelfstandig thuis

De voorbije jaren werd doelgerichte zorg steeds meer het uitgangspunt. Doelgerichte zorg vertrekt van de persoon met een zorg- en ondersteuningsnood en wat er voor deze persoon echt toe doet in het leven.

⁷ Bij een rechtenverkenning gaat een maatschappelijk werker na waar je als burger recht op hebt en helpt deze de inwoner op weg om deze rechten te benutten.

Het gaat om een positieve benadering van gezondheid, uitgaande van de doelstellingen van een persoon én het versterken van de mogelijkheden om de levenskwaliteit te maximaliseren.

Voor veel ouderen hoort de plaats waar ze wonen, hun thuis, hier bij. Mensen kiezen er bewust voor om zo lang mogelijk in hun eigen huis te kunnen blijven. Mantelzorg en zorgzame buurten maken dit mogelijk. Lokaal bestuur Laakdal neemt een rol op in het ondersteunen van de mantelzorg en helpt ouderen hun zelfstandigheid behouden. We doen dit enerzijds door de samenwerkingsverbanden en partnerschappen met onder andere Thuiszorg Kempen (gezinszorg) en Contenti (huishoudhulp) en anderzijds door ons eigen aanbod van warme maaltijden bereid door onze keuken.

Laakdal heeft een mooie, grote en goed uitgeruste keuken waarin het keukenteam in warme lijn maaltijden bereidt. Keukenmedewerkers leveren deze maaltijden bij mensen aan huis in Laakdal en deze worden eveneens bezorgd aan zowel het Eepos als LDC De Vriendschap. Daarenboven is Scherpenheuvel-Zichem een belangrijke afnemer voor haar inwoners.⁽⁸⁾

De keuken krijgt regelmatig vragen rond specifieke dieetbehoeften. Bij zulke vragen wordt een aangepaste maaltijd voorzien; denk aan maaltijden voor mensen met slik- en kauwproblemen, met nierproblemen, met een gluten- of lactose-intolerantie... We verwachten dat er hierin nog grotere uitdagingen op ons afkomen, bv. halal maaltijden, maaltijden voor veganisten... De vraag stelt zich hoe we ons als lokaal bestuur hierop organiseren.

Daarnaast toont een financiële analyse dat onze keuken voor enkele financiële uitdagingen staat die bij ongewijzigd beleid niet houdbaar blijven. De komende periode moeten we knopen doorhakken over de toekomst van onze keuken: willen we er zijn voor de inwoners van Laakdal? Wat betekent dit voor onze overeenkomst met Scherpenheuvel? Gaan we het gesprek met de woonzorgcentra aan? Behouden we onze warme maaltijdservice zoals deze nu is, of maken we hierin andere keuzes, bv. wat betreft de bedeling van een warme maaltijd op zaterdag? Durven we onze prijszetting robuuster en/of meer doelgroepgericht maken?

Zoals steeds vertrekken deze vragen vanuit de premisse dat wij als lokaal bestuur met onze maaltijdbedeling een meerwaarde creëren die men op de privémarkt niet kan vinden. Deze is zeker terug te vinden in de sociale contacten die ontstaan bij de bedeling van onze maaltijden. Doordat we een eigen keuken hebben, zijn we ook wendbaar bij crisissen, zoals corona ons heeft geleerd. Tot slot kunnen we ook via onze prijszetting naar de inwoners van Laakdal een verschil maken. Voor alle senioren, maar zeker voor zij die het wat moeilijker hebben.

⁸ Het contract met Scherpenheuvel loopt nog tot 31/12/2025 en zal dus in de loop van 2025 moeten heronderhandeld worden voor de volgende beleidsperiode.

Uitdaging 1.2 – De burger vereenzaamt

De ruimere context

Eenzaamheid maakt al jaren opgang. Voor Vlaanderen staat eenzaamheid dan ook hoog op de agenda. Niet onlogisch, aangezien langdurige eenzaamheid kan leiden tot lichamelijke en psychologische gezondheidsrisico's. Er is niet één soort eenzaamheid; eenzaamheid toont zich op verschillende manieren.

Het is niet omdat iemand alleen is, dat hij of zij eenzaam is. Ook is het niet zo dat iemand die niet alleen is, niet eenzaam kan zijn. Denk maar aan een mantelzorger die samenwoont met een zorgbehoevende en al zijn of haar sociale contacten ziet verwateren omwille van de grote zorgnood of de partner die na een scheiding alleen zorg draagt voor zijn of haar eenoudergezin.

Voor Laakdal

Buurtgerichte zorg

De toenemende eenzaamheid vraagt een goed geplande uitbreiding van het zorgaanbod en een andere benadering van zorg, met meer nadruk op preventie en nabijheid. Lokale besturen kunnen samen met partners zorgzame buurten uitbouwen (zie Uitdaging 1.6 'De burger leeft in een zorgzame en warme buurt') om zorg en ondersteuning nabij en toegankelijk te organiseren.

In een zorgzame buurt zijn welzijns- en zorgvoorzieningen de motor van het maatschappelijk leven. Hierbij denken we aan verschillende actoren waaronder het zorgloket van de Sociale dienst, de diensten Buurt- en ouderenzorg en Opgroeien, het lokaal dienstencentrum⁹) en een breed aanbod van middenveldorganisaties en verenigingen.

Vanuit het lokaal sociaal beleid heeft een lokaal bestuur een belangrijke rol te spelen in de uitbouw van zorgzame en beleefbuurten (zie Uitdaging 1.5 'De burger beleeft'). Door te werken aan samenhang tussen buurten en bewoners kan eenzaamheid sneller opgemerkt worden. Ook kunnen in een warme buurt kleine acties een groot verschil maken: zeg goeiedag, doe samen een activiteit of help een buur.

Verenigingen

Ook verenigingen spelen een belangrijke rol in het wegwerken van eenzaamheid. Echter merken we dat het verenigingsleven verandert en vrijwilligersengagementen op een andere manier ingevuld worden.

⁹ Het lokaal dienstencentrum speelt een belangrijke rol in het voorkomen van (toenemende) zorgafhankelijkheid door het bevorderen en ondersteunen van zelfregie, participatief werken, empowerment, ontmoeting en sociaal contact. Memorie van Toelichting bij artikel 9 van het Woonzorgdecreet.

Het is belangrijk om ons hier als lokaal bestuur op te verhouden en niet te rigide vast te houden aan structuren gebaseerd op een voorbijgestreefde manier van werken. De 'nieuwe' vrijwilliger vraagt vrijheid en flexibiliteit.

Als lokaal bestuur kunnen we daarnaast een kwalitatief vrijetijdsaanbod aanbieden aan inwoners die niet aangesloten zijn bij het traditionele verenigingsleven. Ook toegankelijke infrastructuur kan voor connectie zorgen, bv. een sportbox met makkelijk te gebruiken sportmateriaal of de uitbouw van een onbemande bibliotheek, waar mensen elkaar ontmoeten.

Inzet op thuiszorg

Het belang van sociale professionals in eenzaamheid, zeker bij ouderen, mag niet onderschat worden. Uit onderzoek naar eenzaamheid en sociaal isolement blijkt dat meer dan de helft van de bevroegde cliënten van Thuiszorg Kempen sterke tot zeer sterke emotionele eenzaamheid ervaart en maar liefst 35 % sterke tot zeer sterke sociale eenzaamheid.

De cliënten geven aan dat hun verzorgende helpt de eenzaamheid tegen te gaan. Zij hechten dan ook het meeste belang aan 'de babbel' met hun verzorgende. Dit wijst erop hoe belangrijk het is om als lokaal bestuur in te blijven zetten op dit aanbod⁽¹⁰⁾.

Welzijnssite

Een welzijnssite is de ideale locatie om sociale cohesie (de zogenaamde inclusieve functies) te bevorderen, met de nodige aandacht voor ouderen en kwetsbare groepen en met oog voor de fysieke en mentale toegankelijkheid.

Het zou zeker een meerwaarde voor de Laakdallenaar zijn om een site⁽¹¹⁾ uit te bouwen die welzijn, zorg en sociale hulpverlening combineert, bv. inclusieve projecten, voedselbedeling, vrijwilligerswerking zodat naast deze functies ook een antennepunt van of zelfs een tweede erkend LDC opgezet kan worden.

Gezien het niet steeds evident is voor senioren en bij uitbreiding andere kwetsbare doelgroepen om zich te verplaatsen, biedt dit kansen voor een nabije dienstverlening naar hen.

Zo is een welzijnssite de ideale plaats om het Huis van het Kind een meer zichtbare (fysieke) plaats te geven. Daarenboven kan er gekeken worden om hier zitdagen te organiseren bv. voor vragen in het kader van het verblijfsstatuut van vreemdelingen of sessies in het kader van e-inclusie...

Kortom een welzijnssite die mensen samenbrengt, verbindt en minder eenzaam maakt.

¹⁰ https://www.vonk3.be/uploads/2/3/9/2/23924438/knaeps___heylen__2018__den_babbel_.pdf

¹¹ Op dit moment zijn een aantal van deze functies zoals 't Klein Geluk, de voedselbedeling en een mooi aanbod van vrijwilligerswerkingen terug te vinden in 't Fortun.

Uitdaging I.3 – De burger groeit op

De ruimere context

Kinderopvang in Vlaanderen staat onder druk. Hiervoor worden oplossingen op alle niveaus gezocht.

Voor baby's en peuters waren er in 2022 iets meer dan 86.000 beschikbare opvangplaatsen voor ongeveer 196.000 baby's en peuters, of 44 opvangplaatsen per 100 kinderen van 0 tot 3 jaar. Bovendien zijn de voorrangsregels sinds 1 april 2024 aangepast⁽¹²⁾. Met deze nieuwe voorrangsregels krijgen gezinnen die minstens 4/5de werken en/of een dagopleiding volgen voorrang op gezinnen bij wie dit niet zo is. Waarbij vroeger een kinderopvang minstens 20 % van zijn plaatsen moest voorbehouden voor kinderen uit sociaaleconomisch kwetsbare groepen, mag dit nu nog maximum 10 % zijn.

Nochtans toont onderzoek aan dat kwaliteitsvolle kinderopvang voor kinderen van 0 tot 12 jaar een belangrijke rol speelt in het bestrijden van ongelijkheid en armoede, waarbij positieve effecten gegenereerd worden voor zowel kinderen als voor hun ouders. Terugverdieneffecten van de investeringen in kinderopvang kunnen concreet verwacht worden uit onder meer:

- een hogere arbeidsmarktparticipatie: uit onderzoek blijkt dat de activering van leefloongerechtigden en kinderopvang hand in hand gaan;
- hogere inkomsten: fiscaal en uit sociale bijdragen;
- minder uitgaven, door de preventieve effecten van kinderopvang, in het onderwijs (taalverwerving, vlottere overgang naar kleuteronderwijs...), op vlak van jeugdhulp en gezondheidszorg...
- sociale zekerheid (werkloosheid, ziektekosten...).

Merk hierbij op dat bij een tekort aan voldoende, betaalbare en kwaliteitsvolle kinderopvangplaatsen het vooral moeders zijn die hun arbeidstijd verminderen. Dit geldt des te meer in éénoudergezinnen en bij moeders met een lage socio-economische achtergrond of een migratieachtergrond. Omgekeerd blijkt uit onderzoek dat een grotere beschikbaarheid van betaalbare kinderopvang resulteert in een hogere arbeidsparticipatie van vrouwen.

Maar ook de kinderen zelf staan onder druk in Vlaanderen. Wat een impact heeft op gezinnen, heeft ook een impact op de kinderen in deze gezinnen. De kansarmoede-index van Kind en Gezin geeft aan dat in Vlaanderen 12,6 % van de kinderen in armoede leeft. Opgroeien in armoede zorgt bij kinderen op korte termijn voor stress en een laag welbevinden. Op middellange termijn kan het effecten hebben op de schoolprestaties en leiden tot probleemgedrag. En op lange termijn kan kinderarmoede leiden tot een verhoogde kans op (generatie)armoede en sociale uitsluiting.

¹² https://www.kindengezin.be/sites/default/files/2024-03/kinderopvang_special_vorrangsregels_0.pdf

Daarnaast zet de ratrace-samenleving spanning op het gezin, met stress en burn-out als rode draad, bij ouders én bij kinderen. Opgroeien in een mentaal veilige en zorgende context is een voorwaarde om uit te groeien tot veerkrachtige volwassenen. Zorg daarom voor onze kinderen én hun ouders.

Belangrijk is in dit onderdeel ook levenloos geboren kinderen te vermelden. De aandacht van de samenleving voor deze sterrenkindjes neemt toe. Dit neemt niet weg dat ouders die geconfronteerd worden met een verlies van hun kind tijdens de zwangerschap, botsen op heel wat wetgeving die de verwerking van dit verlies vaak moeilijker maakt. Zo maakt de wetgeving een onderscheid tussen verschillende termijnen van zwangerschapsduur⁽¹³⁾. Hierdoor missen ouders erkenning wat het rouwen bemoeilijkt.

Voor Laakdal

Laakdal krijgt steeds meer inwoners. Sinds 1990 is het aantal inwoners van Laakdal met 20 % gestegen. Op basis van de cijfers kunnen we ervan uitgaan dat de bevolking in de lopende beleidsperiode zal aangroeien met 4 % tot 5 %. Dit betekent dat we ons aanbod moeten uitbreiden, alleen al om het aanbod en de kwaliteit van onze dienstverlening te behouden. In dit hoofdstuk staan we stil bij de verschillende elementen die invloed hebben op opgroeiende baby's, peuters, kinderen en jongeren.

Gezinsopvang baby's en peuters

Het beschikbare aantal plaatsen in Laakdal ligt lager dan het gemiddelde in Vlaanderen (41,85 plaatsen per 100 kinderen ten aanzien van 44 plaatsen per 100 kinderen). Dit aantal is sinds 2020 gevoelig gedaald (63,5 % in 2020, 59,52 % in 2021). Door het verlagen van de kindratio tegen 2027 wordt verwacht dat het aantal kinderopvangplaatsen nog verder zal dalen.

Door het tekort aan betaalbare kinderopvangplaatsen (met wachttijden) vinden gezinnen die (al) een stabiele tewerkstellingssituatie hebben in de praktijk gemakkelijker een opvangplaats. Zij zijn beter in staat zich tijdig in te schrijven op een wachtlijst voor de kinderopvang, kunnen de opvang tijdig plannen en komen zo in aanmerking voor de beschikbare plaatsen. Op die manier ontstaat een Mattheuseffect⁽¹⁴⁾. Het lokaal bestuur heeft een taak in het bestrijden van dit effect.

¹³ Bij een zwangerschapsduur van minder dan 140 dagen kan geen akte levenloos kind opgemaakt worden. Tussen 140 en 180 dagen kunnen ouders er voor kiezen aangifte te doen, maar ze kunnen hun kindje enkel een voornaam geven. Pas wanneer ouders hun kind verliezen wanneer ze minstens 180 dagen (of om en bij de 6 maanden) ver zijn in hun zwangerschap, kunnen ze hun kind een voor- en achternaam geven, wordt het kindje dus opgenomen in het rijksregister en heeft het gezin recht op o.a. moederschapsrust en kraamgeld.

¹⁴ Het mattheuseffect is de sociologische term voor het rijker worden van de rijken en het armer worden van de armen. In dit concrete geval, zullen zij die maatschappelijk en economisch al sterk staan, zich voldoende snel organiseren op de komst van een kind en de nodige stappen zetten om hun kinderopvang tijdig in orde te brengen. Toekomstige ouders die lager op de maatschappelijke ladder staan, staan al verder in hun zwangerschap voor ze hier werk van maken en vinden daardoor moeilijker tijdig opvang met de nodige gevolgen voor hun tewerkstelling, voornamelijk deze van de moeders.

Een grote uitdaging voor Laakdal de komende jaren zal erin bestaan om te kunnen voorzien in voldoende kinderopvangplaatsen voor kinderen van 0 tot 3 jaar. Een rijke variatie aan opvangvormen is, door de verschillende voorkeuren van ouders en aanbieders, onmisbaar voor de creatie van een voldoende groot en passend aanbod in de kinderopvang.

Om de onthaalouders in gezinsopvang een volwaardig statuut te geven, zet de Vlaamse Regering in op het uitbreiden van onthaalouders in werknemersstatuut. Naast het verbeteren van het statuut van de huidige onthaalouders is het ook de bedoeling om meer kandidaat-onthaalouders aan te trekken. Op die manier kunnen er bijkomende plaatsen gezinsopvang gerealiseerd worden.

De vraag stelt zich of lokaal bestuur Laakdal hier mee wil instappen. Hiervoor zijn enkele belangrijke redenen te bedenken:

1. Eigen opvanginitiatieven realiseren, is een krachtig instrument om als lokaal bestuur actief een beleid te voeren om aan specifieke lokale noden (of tekorten) tegemoet te komen.
2. Tegelijkertijd verhoog je de betrouwbaarheid en continuïteit van de aangeboden kinderopvang doordat je zelf controle hebt over het aanbod.
3. Kinderopvang is een basisvoorziening die vroeg en nabij aanwezig is voor alle kinderen en hun gezinnen die opvang nodig hebben. De opvang werkt volgens het principe van proportioneel universalisme⁽¹⁵⁾ en voldoet aan de zeven B's van toegankelijkheid: bruikbaar, beschikbaar, betaalbaar, bereikbaar, bekend, begrijpbaar en betrouwbaar. Een basisvoorziening staat nooit op zichzelf, maar werkt lokaal samen in een netwerk van andere actoren en diensten voor kinderen en gezinnen.
4. Een lokaal bestuur kan zicht krijgen op wat speelt in de gemeente door de persoonlijke verhalen en hulpvragen van zijn burgers. Deze persoonlijke situaties brengen noden aan de oppervlakte en maken ze concreet. Door de lokale inbedding kan het lokaal bestuur als aanbieder van zorg beter inspelen op zulke lokale noden dan een zorgaanbieder die op een hoger regionaal niveau gericht is.
5. Door zelf kwaliteitsvolle kinderopvang te organiseren, bouwt een lokaal bestuur expertise op. Deze kennis en ervaring kan gebruikt worden om een goed beleid uit te stippelen en de regierol vorm te geven, zeker in het kader van het recente decreet in de uitbouw van een lokaal geïntegreerd gezins- en jeugdhulpbeleid (vroeg en nabij)⁽¹⁶⁾.

Zoals elke medaille twee kanten heeft, is dit ook hier het geval. Het in dienst nemen van onthaalouders als eigen werknemers, heeft uiteraard een financiële impact. Los van het feit of de huidige subsidies ooit structureel zullen worden of zullen uitdoven, zijn de subsidies geplafonneerd tot niveau E. Aangezien wij in ons bestuur minimaal op niveau D verlonen, zullen we het verschil moeten bijpassen. Merk hierbij ook op dat de begeleiders buitenschoolse opvang zelfs op het hogere IFIC⁽¹⁷⁾-niveau worden verlonen en dit mogelijks in de toekomst tot ongenoegen kan leiden.

¹⁵ De dienstverlening is voor iedereen (universeel) en ze varieert in schaal en intensiteit (proportioneel). Deze dienstverlening vertrekt van de diversiteit en de verscheidenheid aan noden in de samenleving.

¹⁶ <https://vroegennabij.be/kaderdecreet>

¹⁷ IFIC, het Instituut voor Functieclassificatie werkte classificaties uit die gericht zijn op de uitgevoerde taken en de inhoud van de functie om de verloning te bepalen waarop werknemers recht hebben. Het toepassen van IFIC is verplicht.

Buitenschoolse Opvang en Activiteiten (BOA-decreet)

Het BOA-decreet geeft lokale besturen de opdracht om een geïntegreerd aanbod van buitenschoolse opvang en activiteiten uit te werken voor alle kinderen via samenwerking tussen relevante actoren (onderwijs, welzijn, jeugd, cultuur en sport). Het lokaal bestuur neemt ook de regisseursrol van dit aanbod op.

Het doel van het BOA-decreet, waar we als lokaal bestuur enkel kunnen achterstaan, is om aanbieders nog meer aan te moedigen een kwaliteitsvol aanbod uit te werken voor alle kinderen. In Laakdal willen we hier op de volgende manier mee aan de slag gaan:

1. Een gevarieerd aanbod uitwerken via een interne projectgroep bestaande uit de diensten Opgroeien en Vrije tijd en externe samenwerkingsverbanden met onder andere sportclubs en de Academie voor muziek, woordkunst, drama & dans, hoewel deze laatste buiten BOA valt.
2. Een aanbod uitwerken voor alle kinderen:
 - Het huidige aanbod voldoet niet aan de vraag; op alle opvangmomenten (naschools, op woensdag en tijdens de vakanties) zijn er geregeld (lange) reservelijsten. Er is een verwachte bevolkingsgroei, dus ook een verwachte toename in de vraag naar kinderopvang.
 - Het aantal kinderen met een extra zorgnood - al dan niet met diagnose - die een aangepaste aanpak nodig hebben, neemt toe. Dit verhoogt de druk op de begeleiding en vraagt dat we hierop expliciet blijven inzetten, bv. via een inclusieve speelpleinwerking.
 - Het decreet vereist voorrang voor kleuters in de buitenschoolse opvang. Voor kinderen van de lagere school moeten we (gedeeltelijk) een alternatief uitwerken.
3. Een kwaliteitsvol aanbod aanbieden dat vertrekt vanuit de vraag wat onze kinderen nodig hebben:
 - Voldoende en gekwalificeerde begeleiding met hierbij de vragen; hoe trekken we gekwalificeerde kandidaten aan en houden we deze? Wat doen we met de verlaagde kindratio van één op achttien? Hoe ondersteunen we onze begeleidsters in een opvanglandschap dat geconfronteerd wordt met steeds meer kinderen met zorgnoden?
 - Voldoende ruimte die uitnodigt tot gevarieerd spel.
 - Geborgenheid en vertrouwdheid voor de kleinsten, voldoende uitdaging voor de groteren.

De financiering van dit aanbod gebeurt met middelen die voorheen voorzien waren voor de buitenschoolse opvang. Voor Laakdal betekent dit vanaf 2026 een verlies van meer dan 50 % van de middelen die uitgekeerd worden voor de financiering van de buitenschoolse kinderopvang. In de overgangsperiode van 2026-2029 zal dit verlies beperkt gecompenseerd worden. Het is jammer dat dit verlies van middelen maakt dat er minder focus ligt op het doel van het BOA-decreet.

Onderwijs

Lege brooddozen, vervroegde schooluitval, anderstalige nieuwkomers, lerarentekort, schoolachterstand, psychologische problemen bij kinderen... het zijn maar enkele van de vele uitdagingen waar scholen voor staan en die de ontwikkelings- en leerkansen van kinderen bedreigen. Scholen willen inzetten op gelijke onderwijskansen, maar missen de hefboomen om deze veelheid van problemen alleen aan te pakken.

Als lokaal bestuur kunnen we door een goede samenwerking met de scholen via het scholenoverleg enerzijds verder inzetten op een flankerend onderwijsbeleid op verschillende domeinen (inschrijfbeleid, kleuterparticipatie, opvolging leerplicht, participatie gelijke onderwijskansen). Anderzijds kunnen we de scholen ook ondersteunen, bv. door ons aanbod voor de scholen op het vlak van sport en leesbevordering⁽¹⁸⁾, de huiswerkbegeleiding... Met de huidige personeelsinzet wordt het echter moeilijk om de uitdagingen op dit vlak effectief aan te pakken. Een verhoging maakt de slagkracht naar en ondersteuning van onze Laakdalse scholen en studenten meer evenredig met de te verwachten noden.

Bereik maatschappelijk kwetsbare kinderen

De kansarmoede-index van Kind en Gezin houdt rekening met verschillende criteria:

- beschikbaar maandinkomen,
- opleiding ouders,
- arbeidssituatie ouders,
- laag stimulatie-niveau,
- huisvesting en gezondheid.

Wanneer een gezin op minstens drie hiervan zwak scoort, wordt dit gezin als kansarm beschouwd. Dit zijn dan ook de prioritaire elementen om als lokaal bestuur op in te zetten, willen we kinderarmoede tegengaan.

Als we kijken naar de cijfers van 2022, heeft Laakdal een kansarmoede-index van 8,8 %. Sinds 2019 is de kansarmoede-index ook jaar na jaar gedaald. Echter betekent dit dat nog steeds bijna negen Laakdalse kinderen op honderd in kansarmoede leven.

Om meer hulp te kunnen bieden aan deze gezinnen, kan er in de komende periode, naast de individuele hulpverlening door de dienst Maatschappelijk integratie, ingezet worden op het screenen van ons aanbod in de kinderopvang, het peuterspeelpunt en vrije tijd aan de hand van de zeven B's van toegankelijkheid, net zoals bij de opvang van baby's en peuters⁽¹⁹⁾. Want kwaliteitsvolle opvang van kinderen zorgt niet alleen voor toenemende ontwikkelingskansen bij kwetsbare kinderen, maar biedt ook kansen aan de ouders in armoede doordat we als lokaal bestuur het netwerk rond hen kunnen versterken.

¹⁸ In samenwerking met de scholen pakken we de leesvaardigheden van de leerlingen aan. Op lokaal vlak is de bibliotheek hier expert in. We versterken de leerkrachten inhoudelijk om met hun leerlingen aan de slag te gaan en betrekken de ouders van eerste lezers.

¹⁹ <https://www.vvsg.be/kennisitem/vvsg/de-7-bs-van-de-toegankelijkheid>.

Laat kinderen kind zijn

Het is belangrijk te focussen op kinderarmoede, maar we mogen kinderen in een meer stabiele thuissituatie en binnen het model van tweeverdieners niet uit het oog verliezen. Het internationaal verdrag van de rechten van het kind stelt dat kinderen recht hebben op rust en vrije tijd, op deelname aan spel en recreatieve bezigheden passend bij de leeftijd van het kind en op vrije deelname aan het culturele en artistieke leven. In Laakdal kunnen we dit doen door te blijven inzetten op een ruim aanbod van vrijetijdsbesteding voor de jongeren. Enerzijds in ons eigen aanbod (o.a. het opstarten van de jeugdhuiswerking) en anderzijds door voldoende ondersteuning te bieden aan Laakdalse verenigingen met een jeugdaanbod.

Ondersteun ouders en kinderen

Laakdal ondertekende in 2016 een samenwerkingsverband voor de opstart van een Huis van het Kind samen met Geel en Meerhout. Bij het Huis van het Kind kunnen ouders en kinderen terecht voor alles omtrent opvoeden en opgroeien. Het is een samenwerking tussen organisaties die je helpen met kinderopvang, gezondheidszorg, vrijetijdsaanbod, opvoedingsondersteuning, workshops en veel meer.

Daardoor is het Huis van het Kind de uitgelezen plaats om preventief te werken, in te zetten op vroeg-interventie en vragen zo vroeg als nodig op te pikken en dit voor alle kinderen, van zwangerschap tot de leeftijd van 24 jaar. In de komende beleidsperiode wil het Huis van het Kind inzetten op een nog sterker lokaal gezinsbeleid⁽²⁰⁾. Dit doen ze door middel van volgende pijlers:

- meer integraal samenwerken;
- werken aan de bekendheid en gedragenheid van het Huis van het Kind;
- geestelijke gezondheid van kinderen en jongeren centraal blijven zetten;
- inzetten op ouder-kind relaties en dit in verschillende ontwikkelingsfasen;
- spel- en ontmoetingsmogelijkheden vergroten;
- gebruikersparticipatie versterken en verankeren;
- een duurzame brug bouwen tussen onderwijs en welzijn.

Levenloos geboren kindjes

Helaas zijn er ook ouders die in een vroeg stadium van de zwangerschap te horen krijgen dat hun kindje niet zal opgroeien. Ook deze kinderen verdienen voldoende erkenning van de overheid. In maart 2024 openden we een sterrenregister en een sterrenmonument op de begraafplaats van Eindhout. We merken echter dat ouders met meer vragen en behoeftes zitten. Hier willen we aan tegemoet komen door hun kind evenwaardig te behandelen als elk ander kind. Denk bv. aan een troostcadeautje, deelname aan de koesterweek, een gedenkmoment voor sterrenkindjes, een plaats waar ouders terecht kunnen met vragen of wanneer ze nood hebben aan lotgenotencontact.

²⁰ Memorandum Huis van het Kind Geel Laakdal Meerhout.

Uitdaging I.4 – De burger wordt meer divers

De ruimere context

De diversiteit is het sterkst in de steden, maar groeit vandaag overal: vandaag zijn we meer divers dan morgen en overmorgen zullen we nog meer diversiteit kennen, enkel en alleen door onze demografie. In Brussel, maar bv. ook in Genk en Antwerpen heeft de meerderheid van de stadsbewoners een migratieachtergrond. Zulke steden worden 'majority-minority-steden' genoemd.

De transitie naar een superdiverse samenleving trekt zich door naar centrumsteden en ruimere stadsregio's zoals Turnhout en Geel⁽²¹⁾. Van daaruit zien we hoe ook kleinere lokale besturen door steeds meer diversiteit gekenmerkt worden.

In Laakdal

Multicultureel Laakdal

In 2023 telde Laakdal 11,5 % inwoners met een niet-Belgische herkomst⁽²²⁾. In vergelijking met provincie Antwerpen (31,4 %) en zelfs Vlaanderen (26 %) is dit nog zeer beperkt. Toch tonen de grafieken⁽²³⁾ vooral sinds 2007 een grote stijging. De meeste niet-Belgen in Laakdal hebben een Oost-Europese (460 personen), Nederlandse (423) of Aziatische herkomst (197).

Meestal loopt de integratie van nieuwe inwoners vlot. De grootste problematieken naar de cliënten van het OCMW en gebruikers van het lokaal opvanginitiatief (LOI) toe, zijn vervoersproblematieken. Eens te meer blijkt bij deze categorie inwoners dat Laakdal met het openbaar vervoer zeer moeilijk bereikbaar is. We zien dat, binnen het LOI, Laakdal vaak gezien wordt als een 'doorgangsdorp', waar mensen tijdelijk verblijven tot ze naar een grotere stad kunnen gaan. Dit maakt dat we in Laakdal zeer bewust moeten kiezen waarop we inzetten, denk bv. aan projecten zoals dit rond de vierde pijler van inburgering⁽²⁴⁾.

Naast de positieve gevolgen van een diverse en multiculturele samenleving, draagt het lokaal bestuur ook de lasten in de vorm van woonfraude, schijnhuwelijken, gezinshereniging... We merken bovendien dat, zeker met betrekking tot schijnhuwelijken, het aantal rechtszaken die volgen na een negatieve beslissing van de dienst Vreemdelingenzaken de laatste jaren sterk toeneemt. Daarnaast is voor onder andere woonfraude een nauwe samenwerking met de politie onontbeerlijk.

²¹ <https://omgeving.vlaanderen.be/nl/onderzoek-cijfers-en-geoloketten/atlas-superdiversiteit>.

²² <https://gemeente-stadsmonitor.vlaanderen.be/download-rapporten?gemeente=Laakdal>.

²³ https://provincies.incijfers.be/databank/report/?id=rapport_natioherkomst&input_geo=gemeente_13053.

²⁴ Naast de pijlers maatschappelijke oriëntatie, Nederlands leren en traject naar werk, werd het inburgeringstraject uitgebreid met een vierde pijler, met name een participatie- en netwerktraject.

Mondiaal burgerschap⁽²⁵⁾

Diversiteit beperkt zich niet tot onze achtertuin. We moeten niet alleen leren omgaan met de gevolgen van een diverse en multiculturele samenleving, maar zetten ook in op internationale rechtvaardigheid en een inclusieve duurzame samenleving. Zo kunnen we proactief werken aan meer rechtvaardigheid in de wereld en een betere bekendheid van de cultuur en leefomstandigheden van nieuwkomers in onze gemeente. Hoe we dit precies aanpakken, kan vormgegeven worden in een beleid rond internationale solidariteit.

Daarbij is het belangrijk ermee rekening te houden dat Laakdal een jumelage is aangegaan met Jurbarkas en Tönisvorst. Bij een goede stedenband, is een actieve inbreng van de inwoners onontbeerlijk. Het is aan het nieuwe beleid om te bekijken hoe belangrijk het is om onze burgers te betrekken en rond welke doelstellingen te werken⁽²⁶⁾.

Armoede

Ook armoede bepaalt voor een deel de diversiteit van onze samenleving. Armoede beperkt zich niet tot mensen uit andere landen. In 2024 lanceerde de Gezinsbond de cijfers van haar meest recente onderzoek. Hieruit blijkt een stijging van het aantal gezinnen die het financieel moeilijk hebben. Maar liefst 32 % van de ouders heeft het eerder moeilijk tot zeer moeilijk om rond te komen. Hierbij zijn ook werkende ouders. Zoals eerder vermeld (zie Uitdaging I.5 'De burger beleeft'), heeft dit een impact op het mentale welzijn van kinderen en hun ouders.

Wij hopen dat het lokaal bestuur wil blijven inzetten op het ondersteunen van de Laakdallenaar die het minder goed heeft op de meest gepaste en integrale manier. De medewerkers van de Sociale dienst zijn het best geplaatst om na een sociaal onderzoek te bepalen wat dit betekent voor een gezin in kwestie.

Echter botsen de medewerkers hier vaak op hetzelfde probleem, met name woningnood. De wachtlijsten voor een sociale woning zijn veel te lang. Het aanbod op de huurmarkt heeft vaak een lagere woningkwaliteit. Het is belangrijk om binnen het vastgoedplan van de gemeente rekening te houden met voldoende woningen voor kortverblijf en LOI en daarnaast intensief te blijven samenwerken met woonmaatschappij LeefGoed om zo ook het structureel aanbod van woningen uit te breiden.

Een goede manier om mensen een eerste duwtje in de rug te geven en te bereiken voor verdere hulpverlening, is de voedselbedeling. In samenwerking met een gemotiveerde ploeg van vrijwilligers voorzien we deze maandelijks. Echter zien we, door de wijziging van de doelgroep in het ESF+ programma, het aantal begunstigden toenemen. We bekijken graag samen met de komende beleidsmakers en vrijwilligers hoe het voedselverhaal verder vormgegeven wordt: waar en hoe wordt deze voedselbedelingen georganiseerd, hoe vaak, hoe wordt de verbinding tussen het sociaal werk en de voedselbedeling versterkt...

²⁵ [202401_politieke_nota_lokaal_mondiaal_beleid.pdf \(vvsg.be\)](#)

²⁶ <http://www.twinning.org/nl/page/tien-sleutels-tot-succes>

Vrije tijd

Diversiteit wordt steeds belangrijker in de maatschappij. We willen inwoners met diverse culturele achtergronden zowel bereiken met de door ons aangeboden activiteiten, als hen de kans geven een eigen aanbod uit te werken. Daarom hebben we aandacht voor laagdrempelige, inclusieve evenementen. Hiervoor kunnen we gebruik maken van de toolbox diversiteit⁽²⁷⁾, die vertrekt uit de bovengenoemde 7 B's van toegankelijkheid.

Daarnaast kunnen we middelen vastleggen om projectmatig aan de slag te gaan met bottom-up initiatieven waarvan het resultaat nog niet op voorhand vastligt om zo ook nieuwe doelgroepen aan te spreken.

Uitdaging 1.5 – De burger beleeft

De ruimere context

Mensen zoeken van nature naar verbinding, maar hebben vaak hulp nodig om dat te realiseren. Een gemeente kan mee zorgen voor het bevorderen van deze connectie.

Lokale besturen maken onze samenleving bruisend en dynamisch. Lokaal vrijetijdsbeleid zorgt ervoor dat mensen graag in hun gemeente wonen. Het bevordert de levenskwaliteit en de sociale samenhang. Lokale besturen hebben oog voor de ontwikkeling van talent, met aandacht voor diversiteit en toegankelijkheid. Een sterke cultuur- en (sport)infrastructuur helpt om mensen samen te brengen en deze uitdagingen waar te maken⁽²⁸⁾.

62 % van de Vlamingen is lid van een vereniging en 16 % doet regelmatig aan vrijwilligerswerk. Echter wijzigt het vrijwilligersleven. Mensen binden zich niet meer levenslang aan 'hun' vereniging; ze zetten zich in voor kortere projecten en lossere verbanden. Vooral gezien de sterke geschiedenis die Vlaanderen kent met verenigingen, wordt het een uitdaging om hier op een juiste manier mee om te gaan zodat de positieve impact hiervan niet samen met de verenigingen verloren gaat.

In Laakdal

Beleefbuurt

Ontmoeting, beleving en sport op kleinere schaal in de eigen buurt zal de komende jaren nog aan belang winnen en vraagt onze bijzondere aandacht.

²⁷ [Drempels verlagen | De Ambrassade](#)

²⁸ De grote sprong naar morgen. Memorandum 2024 VVSG

In het jeugdwerk spreekt men over de ijsjesnorm⁽²⁹⁾: elk kind vertrekt thuis met een ijsje en er wordt gekeken hoeveel ijsje er nog over is, wanneer het kind het dichtstbijzijnde speelterrein bereikt.

Ook voor bv. mensen met een beperking of mensen die om andere redenen minder mobiel zijn, betekent beleven, sporten, in contact komen met de diversiteit van de natuur op een multifunctioneel terrein op wandelafstand een grote meerwaarde.

Dit geldt ook voor senioren. Zo toont onderzoek aan dat senioren sneller zullen buitenkomen en bewegen als er meer zitbanken staan en dus rustpunten zijn in hun gemeente. Dat draagt bij aan hun eigen mentale en fysieke gezondheid en aan de samenhang in de buurt.

Daarom opteren wij voor een inzet van beleefbuurten waarbij het inrichten van pleintjes in de toekomst niet enkel vertrekt vanuit de kinderen, maar vanuit de brede buurt. Dit vraagt participatie van alle lagen van de bevolking en elke leeftijdscategorie. Daarnaast vraagt dat ook om een multifunctionele aanpak en betrokkenheid van verschillende diensten en domeinen.

Sportinfrastructuur

Hoewel Laakdal met 59 % sportparticipatie hoger scoort dan gemiddeld in Vlaanderen (56 %), blijkt dat onze gemeente qua sportinfrastructuur (3,9 clubs per 1.000 inwoners) achter blijft op de rest van de provincie Antwerpen (7,4 clubs) en Vlaanderen (7,2 clubs). De tevredenheid van onze inwoners hieromtrent ligt ook lager (10 % t.o.v. Antwerpen, 12 % t.o.v. Vlaanderen)⁽³⁰⁾.

Hoewel we als lokaal bestuur minder impact hebben op het aantal actieve clubs, kunnen we wel inzetten op de tevredenheid van de clubs over hun voorzieningen. Een bezoek aan de sportinfrastructuur in andere gemeenten, toont dat we hierin nog belangrijke stappen kunnen zetten. Hierbij willen we rekening houden met de uitdagingen op vlak van duurzaamheid die op ons afkomen. In 2023 werd daarom gestart met de opmaak van een masterplan voor sportsite De Vloed om op basis daarvan de ruimte kwaliteitsvol en op basis van de noden van de gebruikers in te richten. Na afronding van dit masterplan, is het nodig een overkoepelende visie te ontwikkelen voor de sporthal en de inrichting van een kwaliteitsvolle publieke ruimte aan sportcentrum De Kwade Plas.

UITPAS

Het aanbod van vrije tijd en cultuur is in Laakdal aanzienlijk beperkter dan in de rest van Vlaanderen. Voor podiumactiviteiten bijvoorbeeld betekent dat 0,5 activiteiten per 1.000 inwoners ten opzichte van een gemiddelde van 12,6 activiteiten in Vlaanderen⁽³¹⁾.

²⁹ <https://www.buitenspelen.be/ijsjesnorm>

³⁰ Jouw Gemeentescan Laakdal benchmark Provincie Antwerpen en Laakdal benchmark Vlaanderen.

³¹ Jouw Gemeentescan Laakdal benchmark Provincie Antwerpen en Laakdal benchmark Vlaanderen.

Daarom is het belangrijk te blijven inzetten op vrijetijdsparticipatie voor iedereen. UiTPAS is een sterk instrument om dit te realiseren. De intergemeentelijke samenwerking Stuifzand en de bovenlokale samenwerking binnen UiTPAS Kempen blijft nodig om impact te genereren. En dit zowel voor kansengroepen die dankzij UiTPAS kunnen genieten van stevige kortingen, als voor de modale Laakdallenaar die dankzij UiTPAS gestimuleerd wordt om culturele activiteiten mee te pikken elders in de Kempen of zelfs in Vlaanderen.

De Stuifzand bibliotheek

Zowel naar bereik, als naar aanbod staat de bibliotheek sterk in Laakdal. Zo heeft Laakdal bv. 152 uitleningen per 100 inwoners meer dan gemiddeld in Vlaanderen en wordt de bib van Laakdal door 5% inwoners meer bezocht⁽³²⁾. Een sterke bibliotheek heeft een invloed op heel veel factoren, zoals de taalvaardigheid van de Laakdalse kinderen. Wil de bib echter even relevant blijven, zal ze mee moeten veranderen met de samenleving.

De voorbije jaren heeft onze bib zich ingebed in het samenwerkingsverband Stuifzand. In een volgende stap wordt ingezet op een ééngemaakte collectie zodat de dienstverlening naar de gebruiker gevoelig kan verbeteren.

Daarnaast merkt de bibliotheek de trend bij andere bibliotheken op om de regels te veranderen zodat het uitlenen van boeken nog meer aantrekkelijk wordt. Onder andere van boetes blijkt dat deze zorgen voor een drempel voor kansengroepen. Daarom wil de bib samen met het nieuwe beleid bekijken of een boetevrije bib tot de mogelijkheden behoort. Ook het toewerken naar een onbemande bib kan leiden tot een nog meer klantvriendelijke en toegankelijke bib.

Toerisme

Toerisme Vlaanderen⁽³³⁾ zet voor de komende beleidsperiode in op zes grote thema's:

- Erfgoedbeleving
- Vlaanderen Natuurlijk
- Vlaanderen Fietsland
- Culinair Vlaanderen
- Congressen en Events
- Iedereen Verdient Vakantie

Met haar mooie Merode-erfgoed en -landschappen en de Laak waaraan ze haar naam ontleent, is onze gemeente uitermate geschikt om (minstens) aan de eerste drie doelstellingen van Toerisme Vlaanderen mee te werken. Om dit binnen een langetermijnverhaal en -visie te doen, is het nodig om de rol van toerisme in Laakdal binnen de verschillende samenwerkingen en intern te bekijken en te bepalen op welke projecten te focussen. In Laakdal hebben we een unieke manier om je van erfgoed naar erfgoed te verplaatsen terwijl je geniet van het Merodegebied: de eTuktuks. Graag bekijken we samen met de nieuwe beleidsploeg wat de visie op onze eTuktuks is en bouwen we verder aan dit verhaal.

³² Gemeentescan Laakdal benchmark Vlaams Gewest

³³ [Memorandum Toerisme Vlaanderen Begeestering in beweging.](#)

Uitdaging I.6 – De burger leeft in een zorgzame en warme buurt

De ruimere context

Bovenstaande uitdagingen rond vergrijzing, vereenzaming, moeilijke(re) opvoedingssituaties, toegenomen diversiteit en de veranderende vrijetijdsbesteding, komen samen in één ultieme uitdaging: het hebben van warme en zorgzame buurten in de gemeente. In het decreet betreffende het lokaal sociaal beleid, lezen we heel wat opdrachten aan het lokaal bestuur die door een zorgzame buurt opgevangen kunnen worden, zoals het organiseren of ondersteunen en stimuleren van initiatieven van vrijwillige en informele zorg en de bevolking hieromtrent sensibiliseren.

Vanuit Vlaanderen wordt dan ook volop ingezet op het kleine helpen in de buurt en op het hebben van een warme buurt met een sterk sociaal weefsel. Een buurt waar mensen elkaar vinden en helpen, waar welzijns- en zorgvoorzieningen de motor zijn van het maatschappelijke leven en waar samenwerking tussen welzijns- en zorgverleners centraal staat om dicht bij de mensen het verschil te maken. Deze benadering van zorg legt meer nadruk op preventie en nabijheid.

Zo'n zorgzame buurt omvat drie pijlers:

- Participatie van de buurt en inclusie
- Het verbinden van informele en formele zorg
- Intersectorale samenwerking tussen welzijns- en zorgpartners uit verschillende domeinen in een netwerk dat gericht is op preventie, gezondheidsbevordering en het verlenen van integrale zorg en ondersteuning met een focus op levenskwaliteit.

Een zorgzame buurt gaat met deze drie pijlers aan de slag door in te zetten op analyse, evaluatie, impactopvolging en beleidsadvisering⁽³⁴⁾.

³⁴ <https://www.opgroeien.be/kennis/themas/buurtgerichte-netwerken/zorgzame-buurten>

In Laakdal

Dankzij zorgzame buurten kunnen mensen langer thuis blijven wonen, vereenzamen ze minder en wordt de zorg en dienstverlening toegankelijker³⁵).

In het beste geval is een buurt van zichzelf voldoende warm en zorgzaam om deze uitdagingen op te nemen. In de meeste buurten kan het lokaal bestuur - al dan niet samen met partners - het verschil maken door hier gericht op in te zetten. Dit vraagt echter voldoende kennis, expertise en personeelstijd.

In Laakdal staat buurtgerichte zorg momenteel nog in de kinderschoenen. Het is aan de nieuwe beleidsploeg om te bepalen waar we met buurtgerichte zorg naar toe willen en om na te denken over hoe we eventueel toewerken naar zorgzame buurten. Het mag de ambitie zijn ernaar te streven dat iedereen kan leven in een warme buurt met een sterk sociaal weefsel. Een buurt waar mensen elkaar vinden en helpen. Buurten waar jong en oud samenleven, waar ieder van hen zich goed en geborgen voelt en er nabije en warmmenselijke zorg is.

³⁵ De grote sprong naar morgen. Memorandum 2024 VVSG.

II. Omgevingstrends en ecologie

Uitdaging II.1 – De ruimte wordt schaarser

De ruimere context

Het delen van ruimte en infrastructuur waarbij diverse functies een plek opeisen is een delicate en constant evoluerende evenwichtsoefening die sterk afhankelijk is van de maatschappelijke noden.

De behoefte aan ruimtegebruik is groter dan ooit. Door het groeiend aantal inwoners is er meer en meer nood aan huisvesting, economische groei, infrastructuur... Deze groei eist zijn plaats op in de ruimte en dit terwijl we ons eveneens moeten wapenen voor globale tendensen zoals klimaatverandering en de garantie van voedselproductie.

Om de opportuniteiten voor gedeeld ruimtegebruik te kunnen detecteren en te kunnen omzetten in concrete realisaties op het terrein is het noodzakelijk om voldoende aandacht te schenken aan overleg en coördinatie tussen alle gebruikers van de ruimte. Hierbij gaat het niet alleen om overheidsinstanties maar ook om middenveldorganisaties en burgers die de ruimte benutten.

De strategische visie van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen stelt als doel dat er tegen 2040 geen bijkomend ruimtebeslag mag zijn en dat de groeisnelheid van het ruimtebeslag tegen 2025 reeds moet worden afgeremd tot 3 ha per dag⁽³⁶⁾.

De provincie Antwerpen legde in het voorjaar van 2024 het Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen vast. Dit plan vormt de basis voor de ruimtelijke uitdagingen van de provincie en zet de lijnen uit voor een aanpak die kan worden vertaald op gemeentelijk niveau⁽³⁷⁾.

In Laakdal

De ruimte wordt ook in Laakdal schaarser. Naar analogie van het provinciaal beleidsplan kan de gemeente Laakdal een eigen ruimtelijk beleidsplan opmaken waarbij er sterk wordt ingezet op een integrale benadering van de invulling en ontwikkeling van de beschikbare ruimte. Dit werd eerder al gepland maar is nog niet gerealiseerd. Hierin kunnen de huidige noden, de algemene ruimtelijke principes en doelstellingen waar de gemeente Laakdal voor staat, worden vastgelegd voor elk deelaspect zoals bijvoorbeeld huisvesting, infrastructuur, ondernemen...

³⁶ Strategische visie Beleidsplan Ruimte Vlaanderen (bron: omgeving.vlaanderen.be).

³⁷ Provinciaal Beleidsplan Ruimte Antwerpen (bron: www.provincieantwerpen.be).

Concreet zal een gemeentelijk ruimtelijk beleidsplan de basis vormen voor ruimtelijke uitvoeringsplannen en verordeningen. Dit om bijvoorbeeld de ontwikkeling van kernen te sturen of om bestaande ruimtelijke uitvoeringsplannen zoals BPA De Vloed of RUP Kom Bis⁽³⁸⁾ te actualiseren.

Een mogelijke strategie om het gemeentelijk beleidsplan alsnog te realiseren kan zijn om in de volgende legislatuur hieraan prioriteit te geven, in de plaats van met andere planningsprocessen (gefragmenteerd) aan de slag te gaan.

De behoefte aan geoptimaliseerd ruimtegebruik voor Laakdal stellen we voor aan de hand van vijf ruimtelijke uitdagingen en acht mogelijke strategieën om hiermee aan de slag te gaan.

Ruimtelijke uitdagingen

Ruimtelijke uitdaging 1: voldoende huisvesting binnen het bestaande ruimtebeslag

Als landelijke gemeente dienen we een antwoord te bieden op de veranderende demografische samenstelling van onze bevolking en de evolutie in gezinsverdunding.

Laakdal kent het laatste decennium een vrij constant ruimtebeslag voor huizen en tuinen van 375,8 m²/inwoner⁽³⁹⁾. Dit in combinatie met de bestaande prognoses op het gebied van bevolkingsaan groei maakt dat het ruimtebeslag voor huizen en tuinen zal toenemen de komende jaren.

Rekening houdende met het feit dat huizen en tuinen 50 procent van de volledige ruimte in beslag nemen ⁽⁴⁰⁾, staat het vast dat de groeisnelheid van ons ruimtebeslag in grote mate te wijten is aan de manier van huisvesting. Vandaag staat het overgrote gedeelte van het bestaande residentiële patrimonium voor een groot ruimtebeslag, met name omwille van open bebouwing⁽⁴¹⁾.

Op middellange termijn zal een gedeelte van het bestaande patrimonium klaar zijn voor renovatie en vernieuwing. Vooral verkavelingen uit het einde van de vorige eeuw zijn verzamelingen van gebouwen uit eenzelfde periode, en vertonen gelijkaardige noden tot (wijk)-renovatie. Voorbeelden hiervan zijn:

- Lange Blok – Veerle
- Vossenber g – Veerle
- Witte Hoeve – Veerle-Heide
- Vogelzang – Vorst-Centrum

³⁸ Gemeentelijke ruimtelijke uitvoeringsplannen (bron: dsi.omgeving.vlaanderen.be).

³⁹ Ruimtebeslag huizen en tuinen & bevolkingsaantallen (bron: Provincies in cijfers).

⁴⁰ Landgebruikscategorieën Laakdal (bron: Provincies in cijfers).

⁴¹ Woningen en gebouwen typologie (bron: Provincies in cijfers).

Ruimtelijke uitdaging 2: voorbereiden op een toenemende klimaatverandering

Door haar open en landelijke karakter is Laakdal tot op heden grotendeels gespaard gebleven van de effecten van klimaatverandering. De prognoses zijn dat tegen 2050 het aantal kwetsbare personen die worden blootgesteld aan hittestress, die we kennen vanuit grootstedelijke gebieden, sterk toenemen⁽⁴²⁾. Daarnaast zal het aantal woningen dat wordt blootgesteld aan wateroverlast ten gevolge van overvloedige neerslag in alle kernen toenemen⁽⁴³⁾.

Dit toont aan dat een bijkomend ruimtebeslag en een verhoogde verhardingsgraad een negatief effectief hebben op de veerkracht tegen klimaatverandering. Pluviale overstromingskaarten uit 2023 tonen aan dat er nu al gebieden zijn in onze kernen die gevoelig kunnen zijn voor overvloedige regenval, zoals:

- Bloemenwijk – Eindhout
- Kapellestraat/Brouwerijstraat – Veerle
- Smissestraat/Houthoek – Vorst-Centrum
- Zuid en Noord De Vliet – Vorst-Meerlaar

Zowel in de verdere ontwikkelingen op openbaar domein als op privéterrein dient deze realiteit in acht genomen te worden.

Ruimtelijke uitdaging 3: behoud van de open ruimte en zijn functies

Laakdal kent nog heel wat open ruimte die gekend staat als onze Laakvalleien en het Merodegebied. Deze ruimte staat onder druk door het toenemende ruimtebeslag dat noodzakelijk is om de huisvesting van de toenemende bevolking in combinatie met andere infrastructuur en voorzieningen te garanderen.

In eerste instantie is het behoud van de open ruimte van belang omdat deze gebieden een aantal functies herbergen die op een bovenlokale of lokale schaal van belang zijn. Laakdal scoort beter dan het provinciale gemiddelde op het gebied van hoeveelheid open ruimte, maar ook hier is een neerwaartse trend waarneembaar.

Open ruimte (%)	2013	2016	2019	2022
Laakdal	67,0	66,2	65,6	65,3
Antwerpen (prov.)	61,7	61,2	61,0	60,7

Functie water

Laakdal is dooraderd met verschillende waterlopen, waarvan de Grote en de Kleine Laak de meest gekende zijn. De verschillende waterlopen lopen van oost naar west door de gemeente en vloeien samen in verschillende valleien, op verschillende punten in onze gemeente. Dit maakt Laakdal op verschillende plaatsen gevoelig voor overstromingen.

⁴² Aantal kwetsbare inwoners blootgesteld aan hittestress (bron: Impacttool VMM)

⁴³ Wateroverlast per statistische sector (aantal gebouwen) (bron: Impacttool VMM)

Om te vermijden dat deze overstromingen een invloed zullen hebben op bebouwde gebieden, is er voldoende ruimte nodig om de waterlopen uit hun oevers te laten treden. Bijkomend hebben deze gebieden een belangrijke functie om het overtollige hemelwater dat niet kan worden vastgehouden in de kernen op te vangen en vertraagd af te voeren richting de Grote Nete.

Functie landbouw

Laakdal telde in 2022 31 beroepsmatige landbouwbedrijven (opbrengst > 25.000 €) en 13 kleine landbouwbedrijven (< 25.000 €).

Deze bedrijven staan enerzijds in voor (voedsel)productie op grote schaal en moeten een plaats kunnen vinden in de open ruimte met een focus op de meest waardevolle landbouwgebieden die Laakdal kent. Anderzijds kunnen kleine landbouwzetels binnen de open ruimte een functie opnemen in het lokale weefsel door middel van lokale productie en verkoop, educatie....

Functie natuur

Laakdal bestaat voor 28 % uit VEN-gebied (Vlaams Ecologisch Netwerk). De aanwezigheid van deze gebieden en het toegankelijk maken van deze natuur heeft een gunstige invloed op de gezondheid en het mentale en fysieke welzijn van de inwoners van Laakdal.

Grote eenheden natuur geven meer kans op een verhoging van de biodiversiteit. Deze biodiversiteit is belangrijk voor de gezondheid, voor landbouw, het zuiveren van lucht en water en als thermostaat voor de omgeving.

Door lokaal de natuurgebieden te beschermen en te ondersteunen, werken we in Laakdal aan een mooiere en gezondere omgeving. Een omgeving die op een natuurlijke manier diensten kan leveren aan tal van onderdelen van onze maatschappij (vb. landbouw, toerisme, gezondheid...). Het is daarom van belang om de aanwezige natuurgebieden te beschermen en te helpen ontwikkelen.

Functie recreatie

In 'Uitdaging 1.5 – De burger beleeft' werd al vermeld dat de inwoners en bezoekers in Laakdal op zoek gaan naar beleving. Fysieke beleving eist ook dat er ruimte beschikbaar is. Dit kan permanent of tijdelijk zijn van aard, en kan multifunctioneel zijn. Om binnen- en buitenruimte maximaal te benutten, is de bezettingsgraad de maatstaf om rationeel ruimtegebruik te meten.

Recreatie kan gebeuren op lokale ankerplaatsen zoals sociocultureel patrimonium (ontmoetingscentra), evenementenpleinen en sportinfrastructuur (sporthal en sportterreinen). Maar ook bovenlokale netwerken, zoals aangeboden door De Merode en Regionaal Landschap zijn belangrijk. Voor de Laakdallenaar is nabijheid en bereikbaarheid van recreatieve mogelijkheden uitermate gewenst.

Ruimtelijke uitdaging 4: garanderen van basisvoorzieningen en nabijheid

Binnen de ruimtelijke context van de provincie Antwerpen kent Laakdal een lage knoop- en plaatswaarde. Deze waarde wordt bepaald door de aanwezigheid van voorzieningen en hoe bereikbaar deze voorzieningen zijn. Het voorzieningenniveau van Laakdal wordt gezien van matig tot goed in de dorpskernen, maar de bereikbaarheid scoort laag⁽⁴⁴⁾.

Deze geografische situatie leidt ertoe dat het verplaatsingsgedrag van de inwoners van Laakdal veelal wordt gekenmerkt door een hoog autogebruik en een hoog wagenbezit. Het duurzaam verplaatsingsgedrag in Laakdal is laag ten opzichte van andere gemeenten in de provincie Antwerpen⁽⁴⁵⁾.

Om het verplaatsingsgedrag te beïnvloeden, zijn er een aantal factoren die van belang zijn zoals de beschikbaarheid van voorzieningen, opties voor alternatief vervoer en alternatieve infrastructuur.

Gezien de hiërarchie in het netwerk van knoop- en plaatswaarde is het niet aan Laakdal om te voorzien in een volledig aanbod. Bovenlokale voorzieningen zoals ziekenhuizen, voortgezet onderwijs... zijn niet aan de orde. Er is wel een noodzaak aan basisvoorzieningen zoals levensmiddelen (bakker, slager, buurtsupermarkt, apotheker), basisonderwijs en ontmoetings- en dienstencentra...

De locatie van deze basisvoorzieningen is van belang om ook effectief te leiden tot een ander verplaatsingsgedrag. Een analyse uit het Detailhandelsplan Laakdal toont aan dat het voorzieningenniveau in Laakdal een voldoende niveau haalt maar dat de spreiding en de ligging van dit aanbod ontoereikend is. Het versterken van specifieke gebieden, de zogenaamde stimuleringsgebieden, waardoor er een basisaanbod ontstaat in de nabijheid van woonconcentraties is eveneens een ruimtelijke uitdaging. Ook dit is een thema waarbij een geïntegreerde, holistische visie op ruimte noodzakelijk is.

Ruimtelijke uitdaging 5: behoud en verbetering van de openbare infrastructuur

Cruciale functies van de openbare infrastructuur zijn het aanbieden van voorzieningen voor:

- Verkeer en toegankelijkheid, in verschillende modi zoals te voet, per rolstoel, per fiets, auto en/of bus;
- Nutsvoorzieningen voor energie voor gebouwen en voor voertuigen, water, afvalstromen, riolering en telecom;

De Rioleringsgraad in Laakdal bedraagt tussen de 80% en 90% ⁽⁴⁶⁾. De volgende jaren zal dit verder moeten verhogen naar meer dan 95%.

⁴⁴ Woonscan Laakdal (bron: provincieantwerpen.be)

⁴⁵ Enquête verplaatsingsgedrag (bron: Provincies in cijfers)

⁴⁶ Bron: VMM, <https://www.vmm.be/water/riolering/zuiveringsgraad/graph-1>

- Beleving, waarbij er een verschuiving gebeurt van private - en vaak residentiële - ruimte naar gemeenschappelijke binnen- en buitenruimte. In deze ruimte wordt ondersteuning van het welzijn steeds belangrijker zoals bijvoorbeeld groene en voor lichaam en geest gezonde buitenruimte.

Toegankelijkheid ten behoeve van inclusiviteit blijft een aandachtspunt. Niet enkel het afstemmen van vervoersmodi op elkaar, maar ook de voorzieningen zoals bushaltes, voetpaden en de toegankelijkheid van gebouwen. Het geheel van mobiliteit in samenhang met bewoning, demografische evoluties en functies op grondgebied is een complexe uitdaging die planmatigheid nodig heeft. Bovendien is dit onlosmakelijk verbonden met het bovenlokaal netwerk.

Technologische evoluties en revoluties hebben ook impact op de openbare infrastructuur. Voorbeelden daarvan zijn een snelle groei van laadinfrastructuur voor voertuigen en het verder uitrollen van glasvezelnetwerken door nutsmaatschappijen zoals Wyre en Fiberklaar.

Synergie tussen werken op het openbaar domein wordt een nog grotere uitdaging dan voorheen. De snelheid van technologische ontwikkelingen verhoogt de frequentie maar vergt ook uitvoering op korte termijn. Als gemeente heeft Laakdal geen volledige controle hierop, aangezien veel beslissingen hieromtrent door nutsmaatschappijen en andere externe partners genomen worden.

Mogelijke strategieën

Strategie 1: Ontwikkelingsdoelstellingen voor de kernen

Laakdal telt volgens het provinciaal beleidsplan ruimte Antwerpen vier dorpskernen: Eindhout, Veerle, Vorst-Centrum en Vorst-Meerlaar. Voor deze kernen wordt het behoud van basisvoorzieningen en het opvangen van de te verwachten bevolkingsaan groei als doelstelling vooropgesteld. Op dit ogenblik ontwikkelen de kernen van Laakdal zich op een organische manier en wordt het woonaanbod vooral bepaald door de ontwikkelingsopportuniteiten die op dat ogenblik interessant zijn voor de private woonmarkt. Om te zorgen dat de ontwikkeling of groei van de Laakdalse kernen meer kan worden gestuurd vanuit een lokale visie, is het nodig dat de doelstellingen vanuit het provinciaal beleidsplan worden verfijnd. Bovendien moet duidelijk worden welke doelen er voor elke kern worden vooropgesteld. Dit kan gaan over woningprogrammatie, lokale voorziening zoals handel, scholen, dienstverlening, recreatie, lokale bedrijvigheid...

Diverse kernen in Laakdal zullen een bevolkingsgroei kennen door de programmering van diverse verkavelingen (Gastenhuis – Vorst-Centrum, Stoomzagerij – Vorst-Meerlaar, Hooionk – Veerle-Heide...) en de sterkte aangroei van meergezinswoningen (Smissestraat – Vorst-Centrum, Kapellestraat – Veerle) maar het is onduidelijk of de huidige aangroei van publieke functies en infrastructuur in verhouding staat tot deze aangroei. Dit groeitraject kan concreet gekanaliseerd worden aan de hand van ontwikkelingsdoelstellingen per kern waarbij de onderlinge verhouding tussen de kernen wordt gerespecteerd.

Strategie 2: Levendige kernen in functie van nabijheid

Naast een strategie die de ontwikkelingsdoelstellingen voor elke kern bepaalt en weergeeft hoe de verhouding is van elke kern ten opzichte van het grote geheel Laakdal, is het noodzakelijk om te bepalen hoe deze doelstellingen concreet vorm krijgen op het terrein en in de kern.

Zo dient er te worden bepaald hoe men binnen de kern de noodzakelijke huisvesting kan realiseren door middel van gerichte verdichting. Dit moet hand in hand gaan met een leefbare publieke ruimte die aangenaam is om te verblijven en kan gebruikt worden voor kernversterkende activiteiten zoals markten, kermissen of andere evenementen.

Een leefbare kern wordt ook mee bepaald door de aanwezigheid van basisvoorzieningen die met de fiets of op wandelafstand bereikbaar zijn voor de bewoners. Een lokaal beleid kan de aanwezigheid van dergelijke voorzieningen mee stimuleren door het uitrollen van verdere acties die gekoppeld zijn aan het Strategisch Commercieel Plan. Op die manier wordt ondernemen in de kern aantrekkelijk en wordt de levendigheid van de kern verder vorm gegeven.

Om een kern levendig en aantrekkelijk te houden, moet de beeldkwaliteit worden bewaakt. Een kern die bestaat uit een samenhangend geheel zal de verblijfskwaliteit gevoelig doen stijgen en zal leiden tot een aangename plek om te verblijven en te wonen. Het geeft een zekere identiteit aan een kern waar bewoners zich aan kunnen spiegelen.

Strategie 3: Voorbereiding op een transitie naar meer geschikte woonvormen

Om een antwoord te bieden op de demografische evoluties en de bevolkingsaan groei zonder bijkomend ruimtebeslag, zal de woondichtheid op strategische plaatsen (kernen) moeten stijgen. In de eerste plaats moet er worden nagedacht over nieuwe woonvormen die het meest geschikt zijn voor de bevolkingssamenstellingen van Laakdal en die het best aansluiten bij de ontwikkelingsvisie van de bestaande woonkernen.

Door het opmaken van een visie op nieuwe woonvormen is lokaal bestuur Laakdal voorbereid op de transitie van de woningmarkt waarbij bestaande woningen worden omgevormd naar typologieën zoals meergezinswoningen, groepswoningen en geschakelde meer bescheiden woningen. Hierbij is het van belang dat het beleid de nodige sturing kan bieden op de gewenste ruimtelijke situatie en het woonaanbod.

Tijdens de afgelopen coronapandemie werden er veel extra vragen gesteld over zorgwonen en is er omwille van de evolutie van de woningprijzen een grote nood om te bepalen hoe er wordt omgegaan met co-housing en tiny houses. Op dit moment zijn deze nieuwe woonvormen onvoldoende onderzocht om een sluitend antwoord te bieden aan burgers en om te bepalen hoe deze woonvormen passen in een ruimere ontwikkelingsdoelstelling voor de woonkernen.

Het thema wonen & huisvesting wordt meer in detail toegelicht in Uitdaging II.5 'Het privaat patrimonium moet verduurzamen'.

Strategie 4: Ontharden en vergroenen

Laakdal kent een gemiddelde verhardingssnelheid van 210 m² per dag. Dit is hoger dan het Vlaams gemiddelde van 169 m²/dag⁽⁴⁷⁾. De verhardingssnelheid is niet gelijk aan de inname van bijkomende ruimte maar kan aanzien worden als een goede indicator voor de evolutie van het ruimtebeslag op gemeentelijke schaal.

Om de bebouwde ruimte van Laakdal voor te bereiden op de gevolgen van de klimaatverandering is het noodzakelijk om de verhardingsgraad te stabiliseren of zelfs terug te dringen. Op deze manier ontstaat er ruimte voor lokale waterberging in de kernen en is het mogelijk om meer groen te voorzien dat instaat voor het beperken van de te verwachten hittestress. Het behouden of versterken van het aanwezige groen in de woonkernen zal eveneens een positief effect hebben op de beleavingswaarde van de omgeving en het mentale welzijn van de bewoners⁽⁴⁸⁾. Het thema klimaat wordt uitgebreider behandeld in Uitdaging II.2 'Klimaatadaptatie en -mitigatie'.

Om dit te realiseren is het van belang dat er bewustwording ontstaat over de gevolgen van het creëren van bijkomend ruimtebeslag of verharding op publiek en privaat domein. Bijkomend dient er ook een concrete strategie te worden uitgewerkt over het terugdringen van ruimtebeslag op het openbaar domein. Dit kan gaan over het heraanleggen van overgedimensioneerde straten of niet-essentiële pleintjes.

Het openbaar groen neemt gestaag toe. Infrastructuurwerken zoals de aanleg van de poort van Laakdal ter hoogte van Geel-Oost bieden hiervoor mogelijkheden, maar ook kleine ingrepen zijn ecologisch waardevol. Elke m² extra openbaar groen betekent tevens extra inspanningen en budgetbehoefte voor onderhoud.

Een ander mechanisme is de aangroei van openbaar domein ten gevolge van projectontwikkelingen, waar een aandeel groen nagenoeg altijd deel van uitmaakt. De trend naar meer openbaar groen zal zich ook in de volgende jaren doorzetten ten behoeve van waterbuffering, leefmilieu en het positieve effect op de beleving door inwoners en bezoekers van Laakdal.

Strategie 5: Ruimte voor ondernemers en bedrijvigheid

Het aantal ondernemers in de gemeente Laakdal is de laatste jaren sterk gegroeid⁽⁴⁹⁾. Er is dan ook een constante vraag naar bedrijfsruimten in diverse vormen. Laakdal kan echter geen antwoord bieden op deze vraag omdat de bestaande bedrijventerreinen zoals De Roost, Kanaalweg of Nikelaan, waar kleine ondernemers en kmo's terecht kunnen, volledig ingenomen zijn door bedrijvigheid of andere functies. Er is dus geen aanbod binnen de huidige bedrijventerreinen.

Binnen het kader van optimaal ruimtegebruik en het verweven van functies is het noodzakelijk dat er wordt nagedacht over een strategie die een oplossing biedt voor deze constante vraag.

⁴⁷ Betonrapport 2024 (bron: natuarpunt.be)

⁴⁸ (Bron: Kernegezond: de ontwikkeling van een dialooginstrument voor Gezonde Kernversterking - Lauwers L, Smets J, et al.)

⁴⁹ Aantal actieve ondernemers in Laakdal (bron: Provincies in cijfers)

Hierbij is het nodig om na te gaan hoe Laakdal zich wil richten op al dan niet bijkomende bedrijvigheid en te bepalen hoe dit kan worden opgevangen. Dit kan gaan van een strategie om kleine ondernemers huisvesting aan te bieden in of aan de rand van de kern of dat er specifieke bedrijfsruimten worden bij gecreëerd. Zo is er in Laakdal nog ruimte beschikbaar binnen de E.N.A. zone (Economisch Netwerk Albertkanaal). Dit is een bovenlokale zone waar men zich richt op het ontwikkelen van economische bedrijvigheid.

Strategie 6: Open ruimte behouden en functies verweven

Het afbakenen van woonkernen en aanverwante functies zal als gevolg hebben dat er ook meer duidelijkheid ontstaat over de afbakening van de open ruimte. Op die manier kan er een status quo worden afgedwongen voor wat betreft de oppervlakte open ruimte die beschikbaar is. Het zal een uitdaging zijn om te zorgen dat alle vereiste functies die dienen te worden geborgd in het openruimtegebied voldoende op elkaar zijn afgestemd of zelfs worden verweven in elkaar.

In veel gevallen worden de ingrepen in de open ruimte op een bovenlokale schaal uitgewerkt. Zo is er het SIGMA-plan waarbij de vallei van de Grote Nete en bij uitbreiding de Laakvallei onderdeel zijn van een integraal plan voor het hele stromingsgebied van de Schelde. Ook zijn er diverse natuurinrichtingsprojecten in gebieden (VEN⁽⁵⁰⁾, SBZ-H⁽⁵¹⁾) die door een hoger wetgevend kader impact hebben op de open ruimte van Laakdal (vb. Interreg ADMIRE⁽⁵²⁾). Zie eveneens hogerop in Uitdaging II.1 'De ruimte wordt schaarser'.

Lokaal bestuur Laakdal heeft geen exclusief zeggenschap over het verloop van deze initiatieven, maar door het vormen van een lokale visie op de functie en verweving van de open ruimte ontstaat er een duidelijk kader waarmee gericht kan worden gestuurd op projecten van hogere instanties. Verder biedt het uitwerken van een strategie een basis om te communiceren naar burgers en middenveldorganisaties.

Circulaire economie en korte ketens - zoals aangegeven in Uitdaging II.3 'De economie wordt circulair' - zorgen voor een betere verweving van functies. Een voorbeeld daarvan zijn hoeveproducenten.

Op lokaal niveau kan er invloed uitgeoefend worden op het ruimtebeslag en oneigenlijk gebruik van openruimtegebied door het vormen van een visie over vertuining, verpaarding en het toekennen van zonevreemde basisrechten in agrarisch en bosgebied.

Strategie 7: Optimaliseren van publieke functies en de inzet van gemeentelijk patrimonium

Een stijgend inwonersaantal en een vergrijzende bevolking brengt andere en nieuwe behoeften met zich mee. In de uitdagingen I.1, I.2, I.3 en I.5 hogerop wordt hierop ingezoomd.

⁵⁰ Vlaams Ecologisch Netwerk (<https://natuurenbos.vlaanderen.be/natuur-wijzigen/beschermde-gebieden-ven-ivon>).

⁵¹ Habitatrichtlijngebieden (<https://natura2000.vlaanderen.be/habitatrichtlijngebieden>).

⁵² <https://interregvlandeu.admire/over-ons>.

Naast de zachte, menselijke dienstverlening is er behoefte om hardwarematig functies te ondersteunen.

De capaciteit van publieke functies dient afgestemd te zijn op de samenstelling van de bevolking. Wanneer een woningprogrammatie of ontwikkelingsvisie voor een kern streeft naar meer woningen voor jonge gezinnen dan zal dit onomstotelijk impact hebben op de capaciteit van de basisscholen. Er dient dus doordacht te worden omgegaan met de programmatie van publieke functies. Heeft elke woonkern dezelfde behoeften of is het mogelijk dat op basis van de ambities die worden vooropgesteld voor de kernen, er een andere noodzaak ontstaat?

Wanneer publieke functies versterkt moeten worden, dient er steeds rekening te worden gehouden met de aangroei van het ruimtebeslag. Zo zal meervoudig ruimtegebruik en de inzet van bestaand gemeentelijk patrimonium moeten worden vooropgesteld (zie ook Uitdaging II.4 'Het gemeentelijk patrimonium moet verduurzamen').

Laakdal heeft een aantal mooie voorbeelden die tonen dat meervoudig gebruik van publieke functies of gebouwen kan, bv. het gemeentehuis of het polyvalent gebouw in Eindhout.

Door kritisch te zijn over gemeentelijk patrimonium dat ééNZijdig wordt ingezet, is het mogelijk dat meervoudig gebruik kan leiden tot een efficiëntere inzet van het bestaande patrimonium. Hierbij kunnen kansen ontstaan om bepaalde gebouwen te herbestemmen naar functies die volgens de ontwikkelingsdoelstellingen nog noodzakelijk zijn in een bepaalde kern. Hierbij is herbestemming naar alternatieve woonvormen, vergroening of derde plek niet uitgesloten.

Strategie 8: De toegevoegde waarde van openbaar domein opnieuw definiëren

De ruimte voor de ontwikkeling van voornamelijk huisvesting is schaars, maar dat is evenzeer van toepassing op de beschikbare openbare infrastructuur. Zo wordt er steeds meer verwacht van infrastructuur om alle noodzakelijke nutsvoorzieningen zoals riolering, een robuust energienetwerk, watervoorziening... te voorzien.

Laakdal staat de komende jaren voor heel wat riolerings- en infrastructuurprojecten die onderdeel kunnen uitmaken van deze strategie. Door hier doordacht mee om te gaan kan er gestreefd worden naar een inrichting met meervoudige functies.

Bovenop de bestaande ruimtevrage van infrastructuur wordt ook de druk steeds meer opgevoerd om op het openbaar domein meer rekening te houden met onze toekomstige behoeften; een verbeterde fietsinfrastructuur, belevingsruimte om te verblijven en te spelen, ruimte voor waterbuffering, toekomstige energie- of warmtenetten bij wijkrenovaties en vergroening ten behoeve van de omgevingskwaliteit en hittestress. Dit zijn allemaal voorbeelden die het noodzakelijk maken om meer doordacht om te gaan met het combineren van functies op het openbaar domein zodat het toevoegen van bijkomende functies niet leidt tot extra ruimtebeslag.

Om hier een antwoord op te bieden is een kritische evaluatie van de benadering van het gebruik van het openbaar domein belangrijk. Vaak zijn er monofunctionele ruimten die door middel van een andere inrichting meerdere functies kunnen herbergen zonder dat er bijkomende infrastructuur moet worden voorzien. Is een volwaardige dubbele rijbaan nog

noodzakelijk in een woonwijk met enkel bestemmingsverkeer? Kan de verlaging tot een bestaand groenperk leiden tot meer waterberging? Vervullen onze begraafplaatsen maximaal hun functie als open ruimte en zijn ze daarop aangepast?

Wat betreft mobiliteit dient het bovenlokale karakter voldoende benadrukt te worden. Een Regionaal Mobiliteitsplan Kempen⁽⁵³⁾ werd opgesteld. De Studie mobiliteit Zuiderkempen⁽⁵⁴⁾ leverde acties op in overeenstemming met het Regionaal Mobiliteitsplan. Doel is dat maatregelen op lokaal niveau niet in strijd zijn met beslissingen genomen in het Regionaal Mobiliteitsplan Kempen. De herinrichting van wegen en wegsegmenten worden dan ook op basis van hogervernoemde plannen en acties afgestemd.

Belangrijke geplande mobiliteitsmaatregelen zijn onder meer:

- De herinrichting van de Averbodse Baan, fase2.
- De herinrichting van de doortocht Veerle.
- Het Bovenlokaal Functioneel Fietsnetwerk (BFF) in samenwerking met Stad Geel ter hoogte van Steenweg op Oosterlo in Eindhout.

Uitdaging II.2 – Klimaatadaptatie en klimaatmitigatie

De ruimere context

De lidstaten van de EU hebben afgesproken dat de EU in 2050 klimaatneutraal is. Klimaatneutraliteit betekent dat er niet meer broeikasgassen worden uitgestoten dan de natuur (bossen, oceanen en bodem) kan absorberen. En om in 2030 55 % minder broeikasgassen uit te stoten. Dit is de bijdrage van de EU aan het Klimaatakkoord van Parijs. In dat akkoord staan maatregelen om de wereldwijde stijging van de temperatuur te beperken.

De klimaatopwarming is een zich ontplooiend feit dat risico's inhoudt naar de leefbaarheid. De klimaatopwarming zorgt voor een substantiële verandering van ons leefmilieu. Dit leefmilieu is bepalend voor het welbevinden, de gezondheid en de leefbaarheid voor de mens.

De volgende decennia zal het noodzakelijk zijn om onze leefomgeving robuust te maken en aan het nieuwe klimaat te adapteren.⁽⁵⁵⁾ Anderzijds is het noodzakelijk de wijzigingen in het klimaat drastisch te beperken en te stoppen.⁽⁵⁶⁾ Alleen zo wordt vermeden dat de leefbaarheid de limieten overschrijdt en het niet langer mogelijk is voor alle mensen om ten volle te functioneren ⁽⁵⁷⁾.

⁵³ <https://www.vlaanderen.be/basisbereikbaarheid/vervoerregios/vervoerregio-kempen>.

⁵⁴ [Mobiliteitsstudie Zuiderkempen - Provincie Antwerpen](#).

⁵⁵ Klimaatadaptatie is ons aanpassen aan het veranderende klimaat; de nodige aanpassingsmaatregelen nemen om ons te beschermen tegen de impact van de toenemende (weers)extremen.

⁵⁶ Klimaatmitigatie is de oorzaak van de klimaatverandering aanpakken, dus de uitstoot van broeikasgassen verminderen.

⁵⁷ <https://provincies.incijfers.be/dashboard/dashboard/klimaat---voorspelde-verandering-en-adaptatie>

De energietransitie zet zich door voor zowel particulieren als voor organisaties. Het pad van koolstofhoudende energiedragers wordt geleidelijk vervangen door elektrische energie, mogelijk deels ook door waterstof. Dit gaat gepaard met investeringen door zowel particulieren als organisaties zoals industriële bedrijven, landbouwbedrijven & kmo's en de (lokale) overheden.

Deze investeringen zijn nodig om de energieprestatie van gebouwen en installaties op te drijven, om hernieuwbare energiebronnen te gaan gebruiken en om energiezuinig de activiteiten uit te oefenen.

Energie wordt in toenemende mate decentraal opgewekt en herverdeeld. Het distributienetwerk voor elektrische energie dient daarom te worden versterkt. Een bijkomende technologische trend die zich aankondigt is V2X, 'vehicle-to-everything'. Naast real-time communicatie tussen voertuigen, infrastructuur en andere weggebruikers betekent dit ook dat voertuigen deel gaan uitmaken van het distributienetwerk voor de opslag en injectie van elektrische energie (Vehicle-to-Grid/Building/Home/Infrastructure).

In Laakdal

Aangegane engagementen

Ook de lokale besturen spelen een sleutelrol in de uitdagingen met betrekking tot klimaatadaptatie en -mitigatie, zowel als voorbeeld naar hun burgers toe als wat hun eigen patrimonium betreft.

In 2021 ondertekende lokaal bestuur Laakdal het Lokaal Energie- en Klimaatpact (LEKP)⁽⁵⁸⁾ tussen de Vlaamse Regering en de Vlaamse steden en gemeenten. Met het ondertekenen van dit pact heeft de gemeente Laakdal zich geëngageerd in het behalen van doelstellingen die betrekking hebben op volgende vier thema's: vergroening, verrijk je wijk (hernieuwbare energie), (fossielvrije) deelmobiliteit en droogte.

De thema's in dit hoofdstuk van de inspiratienota werden bepaald op basis van die doelstellingen, met een focus op de actuele uitdagingen in Laakdal.

De aanzetten die zijn gegeven in Kempen2030⁽⁵⁹⁾ en het Lokaal Energie- en KlimaatPact (LEKP) voor Laakdal zullen een ambitieus vervolg moeten krijgen op de huidige werven:

Werk 0: algemeen, o.a. energiebesparing, CO₂-reductie, verledning van openbare verlichting.

Op vlak van energiebesparing en CO₂-reductie is er nog een inhaalbeweging nodig. Het doel is tegen 2030 een totaal van 26,4% bespaard te hebben, momenteel zitten we nog niet in de helft van waar we zouden moeten staan. De CO₂-uitstoot moet tegen 2030 met 40,3% worden gereduceerd t.o.v. 2019. Op dat vlak zijn nog grotere inspanningen nodig.

⁵⁸ <https://www.lokaalklimaatpact.be/>.

⁵⁹ <https://www.kempen2030.be/>.

Werk 1: klimaatbestendige vergroening en blauw-groene netwerken in bewoonde gebieden.

Hier heeft de groendienst een belangrijke bijdrage geleverd voornamelijk op het vlak van de aanplanting van nieuwe hagen. In combinatie met enkele burgerinitiatieven en acties zoals Behaag onze Kempen hebben we momenteel 72% van deze doelstelling gerealiseerd, wat overeenkomt met 6 km aan nieuwe hagen. De afdelingen Openbaar domein en Omgeving streven ernaar om nieuwe natuurgroenperken aan te leggen en deze doelstelling ook te implementeren in grote vergunningsprojecten. Momenteel zijn er 10 nieuwe perken bij gekomen en staan er nog tal op de agenda.

Werk 2: wijkwerking op vlak van collectieve en coöperatieve energieprojecten.

Dit is een doelstelling waar extra moet op worden ingezet indien we deze nog willen behalen. Er werd een burgercoöperatie opgezet in samenwerking met Campina Energie voor het leggen van zonnepanelen op volgende daken: de centrale keuken, huis Eeckhout, de stoomzagerij en de gemeentelijke werkplaats. LeefGoed kan een waardevolle partner zijn om in te zetten op kwalitatieve, collectieve en fossielvrije renovaties en zo deze doelstelling te helpen bereiken.

Werk 3: klimaatbestendige mobiliteit: deelwagens, laadpunten en fietspaden.

Fietspaden en deelwagens zijn thema's die extra onder de aandacht mogen komen. Het streefdoel is om tegen 2030 in totaal 16.707 meter extra fietspaden aan te leggen. Momenteel werden er al 2.500 m nieuwe fietspaden gerealiseerd. De doelstellingen streven tegen 2030 ook naar 33 deelwagens in Laakdal. Dit kan in de vorm van bv. Cambio-systemen waar we momenteel al twee deelwagens van in gebruik hebben in Laakdal. Maar ook inwoners motiveren om hun wagen te registreren als deelwagen of meer gebruik te maken van deelsystemen kunnen bijdragen om deze doelstelling te bereiken.

Werk 4: klimaatbestendige waterhuishouding: hemelwateropvang en ontharding ten behoeve van infiltratie.

Op vlak van ontharding zijn er extra inspanningen nodig. Momenteel werd er 14,5 % onthard. Ook hier moet nog meer op worden ingezet bij toekomstige projecten. Ook het aanleggen van wadi's, buffer- en infiltratiezones zouden een standaard moeten worden bij nieuwe projecten.

Het opmaken van verordeningen kunnen een hulpmiddel zijn bij het behalen van deze doelstellingen.

Toenemende waterstress

Waterbeheer en riolering komen nog hoger op de agenda te staan. In het verleden werd al ingezet op de aanleg van gescheiden rioleringsstelsels om de behandeling van grijs en zwart water⁶⁰ mogelijk te maken. Dit netwerk moet nog in grote mate verder worden gerealiseerd, om de belasting op het leefmilieu terug te dringen en de gezondheid ervan terug op peil te brengen. De realisatie van het rioleringsnetwerk blijft dus een focuspunt.

⁶⁰ Zwart water is het afvalwater van toiletten, grijs water het andere huishoudelijke afvalwater.

Het rioleringsnetwerk zorgt ook voor de afvoer van hemelwater. Er zijn verschillende redenen waarom het belang van de beheersing van hemelwater verder toeneemt:

- De klimaatverandering brengt grotere debieten aan hemelwater met zich mee die op kortere tijd moeten worden verwerkt. De waterlopen en grachten dienen deze debieten te kunnen voeren, en indien nodig zullen gericht buffers moeten worden voorzien. Het partnerschap met de beheerders van waterlopen en van rioleringen is hierbij cruciaal en vraagt een beleidsmatige aanpak op lange termijn.
- Langere periodes van droogte en eventueel meer hitte ten gevolge van de klimaatverandering noodzaken tot meer irrigatie en de nood om het grondwater op peil te houden. Lokale infiltratie en buffering is daarvoor noodzakelijk. Lokale infiltratie vermindert ook het debiet dat moet worden afgevoerd via waterlopen. In de praktijk wordt dit alles gerealiseerd door wadi's, infiltratie- of bufferbekkens en open grachten. De realisatie zal deels gebeuren via partnerschap met beheerders van waterlopen en van rioleringen en daarnaast via verordeningen, voorwaarden, lasten en stimulerende initiatieven bij private investeringen.

De rioleringswerken die momenteel in uitvoering zijn, gepland of onderzocht worden voor de volgende jaren bevinden zich op volgende locaties:

Eindhout:

- Bennekensstraat
- Huisbroekstraat en Oude Veerlebaan
- Kanaalweg
- Berthoutstraat

Veerle:

- Wijngaardbos
- Averbodse baan
- Lange Blok

Veerle-Heide

- Huyten en Oude Diestersebaan

Vorst-Centrum:

- Veldstraat en Kerkstraat
- Nieuwe Baan
- Toke van Nestestraat
- Huiperstraat
- Klein Borgtstraat

Vorst-Meerlaar:

- De Heuvels
- Eikenstraat

De Grote Laak, in het beheer van de Vlaamse Milieumaatschappij (VMM), is de voornaamste natuurlijke waterloop, die op de grens met Zammel uitmondt in de Grote Nete. Andere natuurlijke waterlopen op grondgebied Laakdal zijn in het beheer van de provincie. De Vlaamse Waterweg nv beheert het Albertkanaal en de Grote Nete.

Tal van projecten lopen op en langs de waterlopen:

- Sanering van de Laak
- Recreatieve ontsluiting van de Laak
- Herstel van veengebieden (ADMIRE) ⁽⁶¹⁾
- Creatie van natte natuur (NARMENA) ⁽⁶²⁾
- Sigma plan ⁽⁶³⁾
- Dagelijks onderhoud van de waterlopen

Energietransitie

De infrastructuur zal eveneens de energietransitie moeten accommoderen. In de eerste plaats het elektriciteitsnet dat zwaarder belast wordt, door hoger verbruik maar ook door de decentrale injectie van geproduceerde stroom meestal door PV-installaties. Partnerschap met de netbeheerder Fluvius is dus cruciaal. Het distributienet dient te worden versterkt, de zogenaamde ruggengraat-ingrepen, wat onder meer resulteert in een toename van het aantal cabines op het grondgebied.

Energie uit duurzame decentrale energiebronnen (zonne-energie en geothermie) zijn een gangbare mogelijkheid net zoals energie uit windmolens, zij het in beperkte mate. Of andere bronnen, bv. warmtenetten, aquathermie... mogelijk zijn voor Laakdal moet worden onderzocht. Het is aan te bevelen een Regionale Ruimtelijke Energiestrategie (RRES) uit te werken in samenwerking met andere lokale besturen uit de regio via Regiowerking Provincie Antwerpen en via IOK. In deze RRES dienen ambities vastgelegd te worden over de opwekkingscapaciteit van hernieuwbare energie en zones aangeduid waar de infrastructuur ingeplant zal worden.

Aan burgers, en in het bijzonder zij met beperktere financiële middelen, kan de mogelijkheid geboden worden om via coöperatieve modellen mee te investeren in de uitbouw van de energie-infrastructuur. Dat gebeurt momenteel al in de samenwerking met Campina Energie voor een aantal PV-installaties op gemeentelijke gebouwen. Uitbreiding van dergelijke initiatieven kan overwogen worden.

Lokaal bestuur Laakdal kan een faciliterende rol opnemen door kennis van externe experts van gespecialiseerde instanties ter beschikking te stellen. Vandaag gebeurt dat al via initiatieven zoals de HUISdokter⁽⁶⁴⁾, Energiesnoeiers⁽⁶⁵⁾...

⁶¹ <https://interregvlaned.eu/admire/projectgebieden>.

⁶² <https://www.vmm.be/water/projecten/life-narmena>.

⁶³ <https://www.sigmaplan.be/nl/overzicht-projecten>.

⁶⁴ <https://www.duurzaamwonen.be/bouwen-en-verbouwen/gratis-renovatieadvies-aan-huis>

⁶⁵ <https://www.duurzaamwonen.be/sociaal-betalbaar-wonen/gratis-huisbezoek-door-een-energiesnoeier>

Uitdaging II.3 – De economie wordt circulair

De ruimere context

De economie wordt in toenemende mate circulair, zeker op het vlak van materialen en goederen. De schaarste aan grondstoffen wereldwijd ligt aan de basis hiervan. Bovendien is de druk van de lineaire materialeneconomie op het milieu onhoudbaar door de aangroeiende berg van onbruikbaar afval. Dit vertaalt zich sterk in bouwmaterialen, maar evengoed in het hergebruik en herstel van defecte producten.

De deeleconomie heeft ingang gevonden. Het meest zichtbaar zijn deelwagens en deelfietsen. De maatschappelijke trend bestaat er in niet altijd eigenaar te zijn van gebruiksvoorwerpen, maar deze te kunnen gebruiken wanneer nodig. Buiten wat traditioneel allemaal kan gehuurd worden, zijn er momenteel meer toegankelijke en vlot beschikbare oplossingen voor handen.

Aansluitend op de circulaire en deeleconomie wordt de economie van de korte keten aangemoedigd om de druk op het klimaat via transport en opslag te verminderen.

In Laakdal

Het huidige deelgebruik is in Laakdal nog erg beperkt, maar het heeft potentieel om de druk op klimaat, mobiliteit en ruimtegebruik terug te dringen.

Er zijn twee deelwagens via Cambio geïntroduceerd. Dit kan verder uitgebreid worden naar behoefte. De individuele auto is in Laakdal nog erg populair. Het overtreft het Vlaamse en het provinciale gemiddelde en ligt hoger dan in de buurgemeenten Geel en Meerhout⁽⁶⁶⁾.

Ook initiatieven rond korte keten in de lokale economie bieden opportuniteiten voor een win-win op vlak van duurzaamheid en van ondernemerschap.

In het gemeentelijk energie- en klimaatplan is de aankoop van duurzame gebruiksmaterialen opgenomen. Laakdal neemt zo onder meer deel aan TruStone⁽⁶⁷⁾ en kan bij werken inzetten op het hergebruik van materialen⁽⁶⁸⁾. Ook maatschappelijk verantwoorde overheidsopdrachten bieden mogelijkheden om mee in te zetten op een circulaire economie door specifieke clausules hieromtrent op te nemen in de bestekken. Enkele lokale ondernemers zijn alvast actief in het hergebruik van bouwmaterialen.

Op lokale schaal zijn ook initiatieven mogelijk door burgers en door eigen diensten. Een voorbeeld is de dienst Groen die speeltuigen en bankjes bouwt van lokaal kaphout.

Dikwijls gaat het om ad-hoc initiatieven die los van elkaar staan. Om voortgang te boeken en werkelijk impact te hebben is het uitwerken van een specifiek beleid noodzakelijk.

⁶⁶ Bron: <https://provincies.incijfers.be/dashboard/dashboard/mobiliteit>

⁶⁷ <https://www.imvoconvenanten.nl/nl/natuursteen/initiatief>

⁶⁸ <https://opalys.eu/nl>

Uitdaging II.4 – Het gemeentelijk patrimonium moet verduurzamen

De ruimere context

De klimaatverandering heeft ertoe geleid dat er vanuit hogere overheden strenge eisen worden opgelegd voor de verduurzaming van het patrimonium. Energievoorzieningen moeten klimaatneutraal zijn tegen 2050, de reductie van CO₂ tegen 2030 met 55 % gevorderd.

Voor het patrimonium betekent dit dat de energieprestatie van de gebouwen omhoog moet door een doorgedreven isolatie van de gebouwschil, dat technieken energiezuiniger moeten worden en dat energievoorziening hernieuwbaar en koolstofneutraal wordt. Dit betekent dat investeringen zullen moeten gepland en uitgevoerd worden in de vorm van vastgoedprojecten.

In Laakdal

Enkele vaststellingen

Onze eigen diensten worden gehuisvest in gebouwen van de gemeente. Daarnaast worden tal van vrijetijdsinitiatieven ondersteund door infrastructuur aan te bieden voor sport-, jeugd-, cultuurverenigingen...

Op vlak van sociale huisvesting zorgt de gemeente voor LOI (lokale opvanginitiatieven), doorgangswoningen en noodopvang, in eigendommen of via huurvormen.

Een belangrijk deel van het patrimonium zijn erfgoedgebouwen, voornamelijk pastorijen, voormalige gemeentehuizen en kerken. Daarenboven zijn er tal van kapellen.

Een samenvattend overzicht is als bijlage (bijlage 1 vastgoedinventaris en -strategie) toegevoegd.

Voor de volgende decennia ligt de uitdaging voor dit patrimonium op volgende vlakken:

- De exploitatie van gebouwen vraagt een constante inspanning: beheer (o.a. huur, verhuur, concessie, contracten, verzekeringen...), onderhoud en gebruikskosten zoals nutsvoorzieningen. Dit vertaalt zich in een nood aan budget en aan personeel. Door de omvang van het patrimonium neemt dit een aanzienlijk deel van het budget en personeel in.
- De ouderdom van het patrimonium noopt tot renovaties. Hier gaat het niet enkel over restauraties van erfgoed maar ook de recentere gebouwen moeten worden aangepakt. In het verleden werd dit niet planmatig aangepakt, waardoor een inhaalbeweging noodzakelijk is. Ook dit leidt tot investeringen in de vorm van vastgoedprojecten en gaat hand in hand met het klimaatneutraal en energiezuinig maken van de gebouwen.
- Traditioneel werd er gebouwd voor één functie, met minder aandacht voor de bezettingsgraad. In het geval van een lage bezettingsgraad is de return op de investeringen en exploitatie-inspanningen dus beperkt. De verhouding tussen

beschikbare oppervlakte en het inwonersaantal is fors gestegen de afgelopen jaren. Dit zal nog versterkt worden door kerken die mogelijks aan de eredienst onttrokken worden en voor seculier gebruik ter beschikking komen. Een doorlichting van de bezettingsgraad van het huidige patrimonium brengt aan het licht dat er moet worden gezocht naar een substantiële verhoging in optimaal gebruikte beschikbare vierkante meters.

- Om het beheer van patrimonium financieel en beheersmatig haalbaar te houden voor de gemeente zullen oplossingen moeten worden gezocht. Het doel is tot een beheersbaar patrimonium te komen waarbij omvang, financiële last en personeelsinspanningen terug in verhouding komen tot het nut en de bezetting die gerealiseerd wordt. Gelet op het al (te?) omvangrijk patrimonium kan het een te overwegen optie zijn om niet meer te investeren in nieuw patrimonium, maar de investeringskost gefaseerd in te zetten in de upgrade en aanpak van de gebouwen die in het bezit blijven van lokaal bestuur Laakdal. Mogelijks kan de verkoop van een deel van het patrimonium de investeringskost wat terugdringen.

De basis voor de aanpak op termijn

Volgende doorsnedes van het geïnventariseerde patrimonium (in bijlage) worden aangegeven:

- Gebruik en bezettingsgraad per gebouw;
- Exploitatiekost en personeelsinspanning voor het beheer per gebouw;
- Staat van elk gebouw en nood aan technische ingrepen voor renovatie en voor verduurzaming;
- De personeelsinspanningen en exploitatiekosten.

Vervolgens wordt een vooruitblik geboden voor het vastgoedbeheer inclusief exploitatie, gebruikelijk onderhoud & herstelling en investeringsprojecten uitgezet in de tijd. Daarbij wordt van volgende uitgangspunten vertrokken ten behoeve van het debat dat in de nieuwe beleidsperiode moet worden gevoerd:

- Er wordt uitgegaan van het behoud van alle gebouwen in de portfolio, tenzij al anders werd beslist;
- Het vrijkomen van de kerken voor seculier gebruik volgens het kerkenbeleidsplan;
- De gekende noodzaak voor technische ingrepen omwille van renovatienood en/of klimaatdoelstellingen worden gepland zonder vooraf financiële haalbaarheid te evalueren;
- De eventueel ontbrekende info om de cijfers volledig te maken wordt aangegeven.

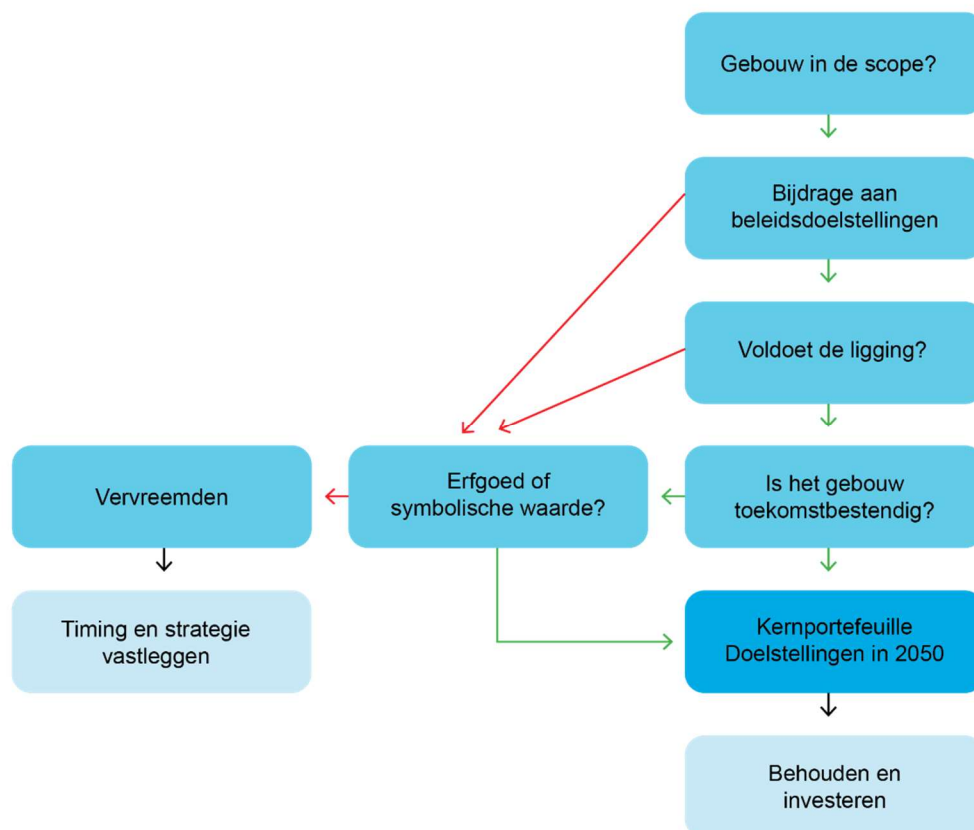
Met deze uitgangspunten wordt een tijdsschema uitgezet dat volgende resultaten levert:

- Investeringsomvang, tijdstippen van de projecten;
- Inschatting exploitatie wat betreft budgetten en personeelsinspanningen.

Hieruit blijkt dat de impact groot is op financieel vlak, op beheersbaarheid en rationeel gebruik van het patrimonium en op de inspanning op vlak van projectbeheer. Met andere woorden, het inventarisdocument in bijlage maakt inzichtelijk wat de uitdaging rond het gemeentelijk patrimonium is in feiten en cijfers. De impact noopt tot keuzes met betrekking tot het gemeentelijk vastgoed, de portfolio is te omvangrijk en te versnipperd.

De data achter het inventarisdocument maakt het mogelijk keuzescenario's in te voeren en grofstoffelijk een vooruitblik te simuleren.

Het definitieve vastgoedplan zal een hertekening moeten worden van de portfolio in hogervermeld inventarisdocument. Deze hertekening zal gebeuren door het nieuwe beleidsteam in samenspraak met de administratie. Aanbevolen is om dit begeleid te doen met een externe partner om het Strategisch Vastgoedplan tot een goedgekeurd beleids- en werkinstrument te vervolledigen.

Uitdaging II.5 – Het privaat patrimonium moet verduurzamen

De ruimere context

Voor het privaat patrimonium zijn de uitdagingen legio en ook hier heeft het lokaal bestuur een rol te spelen.

Om de klimaatdoelstellingen te behalen, heeft Vlaanderen een langetermijnstrategie voor renovatie uitgewerkt. Streefdoel hierbij is dat alle woningen tegen 2050 een EPC (energieprestatiecertificaat) met A-label behalen.

Om energetische renovaties van huurwoningen te laten toenemen, besliste de Vlaamse Regering eind 2023 dat er vanaf 2030 een nieuwe energienorm zal toegevoegd worden aan de minimale woningkwaliteitsnormen, die geleidelijk aan verstrengt, met mijlpalen in 2030, 2035 en 2040.

Particuliere huishoudens zullen net als de bevolking met 5 % stijgen tegen 2033. De toename is het grootst bij de eenpersoonsgezinnen (+8 %). Die zullen in 2033 talrijker zijn dan de huishoudens met twee of meer personen. Deze cijfers hebben niet alleen een impact op de nood aan het aantal woningen in een gemeente maar ook op de grootte ervan. ⁽⁶⁹⁾

In Laakdal

Energiezuinig wonen

De beschikbare gegevens over de huidige EPC-labelverdeling maken duidelijk dat ook in Laakdal de volgende jaren stevig moet worden ingezet op een stijging van energetische renovaties om het vooropgestelde streefdoel te behalen. In Laakdal behaalt 36,1% van de woningen het minst gunstige label F. In de provincie Antwerpen is dat 23,4% en in het Vlaams Gewest 25,7%, toch beduidend betere cijfers dan die in Laakdal. Het beeld voor eigenaarswoningen is mogelijk iets rooskleuriger dan wat kan worden afgeleid uit de cijfers. Meestal wordt immers geen nieuw EPC-atteest aangevraagd na de uitvoering van energiebesparende maatregelen, tenzij bij verkoop van de woning aangezien de opmaak van een EPC dan verplicht is. ⁽⁷⁰⁾

Voor huurwoningen gaat deze kanttekening veel minder op, aangezien een geldig EPC verplicht is bij een nieuwe huurovereenkomst. Bovendien worden in huurwoningen in het algemeen minder energiebesparende ingrepen uitgevoerd dan in eigenaarswoningen.

Via het verplicht conformiteitsattest controleren wij stelselmatig of huurwoningen voldoen aan de minimale woningkwaliteitsnormen. Het verplicht conformiteitsattest zal volgende legislatuur verder gefaseerd worden uitgerold op basis van het kadastraal bouwjaar.

⁶⁹ Statistiek Vlaanderen, artikel VVSG, Jan Leroy, gepubliceerd 23/05/2024.

⁷⁰ Gewogen gemiddelde EPC en EPB, referentiedatum 1 januari 2022 (Bron: Woonscan Laakdal van Provincie Antwerpen).

Dit betekent dat er voor heel wat huurwoningen tegen 2030 / 2040 energiebesparende maatregelen nodig zijn. Woningen die niet aan de minimale woningkwaliteitsnormen voldoen, worden immers beschouwd als ongeschikt voor de verhuur en kunnen geen conformiteitsattest bekomen.

Uit de Gemeente-Stadsmonitor van 2023 blijkt dat slechts 15 % van de Laakdallenaars de intentie heeft om hun woning binnen de 5 jaar te renoveren. De renovatiegraad zal de volgende jaren echter verhoogd moeten worden. Transformatiestrategie Jo Caudron stelt onomwonden dat van alle transities het verduurzamen van het woonpatrimonium wellicht het lastigste is, zeker omwille van de voorgeschreven Europese energieneutraliteit. De vraag is hoe we de burgers kunnen meekrijgen in deze transitie en hoe we dit kunnen zonder dat dit tot een sociale fall-out leidt? Omdat hierbij van de burgers grote transitie-inspanningen verwacht worden, is het ontwikkelen van een visie als lokaal bestuur hierbij essentieel.⁽⁷¹⁾

De gemeente kan in deze transitie een rol spelen door te sensibiliseren zodat eigenaars dit budgettair kunnen inplannen. Maar dat ze deze ingrepen ook gepland kunnen uitvoeren bij huurwoningen wanneer de woning onbewoond is. De volgende jaren moeten ook noodkopers de nodige aandacht krijgen; zij investeren al hun spaargeld in een dak boven hun hoofd, maar hebben geen budget meer om de nodige renovaties uit te voeren.

Bij de bevolking zijn verschillende profielen van burgers te herkennen, zoals bv. de ietwat kapitaalkrachtigere bewoner die middelen heeft om te investeren, verhuurders, huurders tot en met kwetsbare bewoners die andere elementaire behoeften als prioriteit hebben. Stimulansen en begeleiding zullen bijgevolg verschillend zijn per profiel in inhoud, intensiteit en slaagkans.

Renovaties stimuleren per wijk strekt tot aanbeveling om de impact te vergroten. Dit kunnen initiatieven zijn die privaat of bij sociale huisvestingsmaatschappijen starten. Via de relaties met LeefGoed kan eveneens de evolutie naar klimaatneutrale sociale woongelegenheden worden beïnvloed.

Levensloopbestendig wonen

Binnen het woonbeleid van Laakdal dient er rekening te worden gehouden met een aantal prognoses. Enerzijds is er de vergrijzing, waarbij de bevolkingsvooruitzichten aantonen dat in Laakdal zowel het aandeel 65-plussers als het aandeel 80-plussers de volgende jaren sterk zal toenemen. Anderzijds, en samenhangend met de vergrijzing, toont de projectie van de Laakdalse huishoudensgrootte dat de gezinsverdunning in Laakdal de volgende jaren sterk zal toenemen en dat heel wat woningen door één of twee personen bewoond zullen worden.⁽⁷²⁾

⁷¹ VVSG Lokaal, januari 2024; 'De toekomst: hoe zal onze gemeente eruitzien in 2040?'.

⁷² Bevolkingsvooruitzichten per leeftijdscategorie (bron: Woonscan Laakdal van Provincie Antwerpen). Projectie huishoudensgrootte tot 2040 (bron: Woonscan Laakdal van Provincie Antwerpen).

Het huidige woningpatrimonium is (nog) niet afgestemd op de prognoses van vergrijzing en gezinsverdunding. Meer dan de helft van de Laakdalse woningen zijn vrijstaande eengezinswoningen die in de meeste gevallen over meerdere slaapkamers beschikken. Het aandeel vrijstaande woningen in Laakdal is opmerkelijk hoger dan het Vlaams gemiddelde.⁽⁷³⁾

Om het woningpatrimonium in de toekomst af te stemmen op de bevolkingsprognoses, zullen we moeten inzetten op het stimuleren van levensloopbestendig bouwen en verbouwen en op innovatieve woonvormen zodat mensen hun hele leven in een gepaste woning kunnen blijven wonen.

Hierbij bekijken we welk bijkomend aanbod voor 65-plussers aangewezen is en onderzoeken we de mogelijkheden van woningsplitsing en van de doorstroming van senioren uit de grotere gezinswoningen naar meer aangepaste woonvormen zodat deze gezinswoningen opnieuw beschikbaar worden voor jonge gezinnen en grotere huishoudens. Op die manier kunnen we onderbewoning, waarbij woningen met meerdere slaapkamers worden bewoond door alleenstaanden of koppels waarvan de kinderen het huis uit zijn, tegen gaan. Zo vermijden we dat onbebouwde ruimte verder wordt aangesneden voor nieuwe gezinswoningen.

Circulaire woningbouw

We bekijken de mogelijkheden en toekomstige ontwikkelingen op vlak van circulaire woningbouw. Enerzijds zien we er op toe of er bij het ontwerp aandacht is voor een lang en duurzaam gebruik dat gemakkelijk aangepast kan worden aan toekomstige noden. Anderzijds bekijken we of er wordt ingezet op natuurlijke en makkelijk herbruikbare materialen.

Betaalbaar wonen

In Laakdal woont 78 % van de huishoudens in een eigen woning, 15 % van de huishoudens huurt een woning op de private huurmarkt en 7 % van de huishoudens woont in een sociale huurwoning.

De betaalbaarheid van wonen in de gemeente kunnen we in kaart brengen aan de hand van de woonquote. Dat is het aantal huishoudens dat meer dan 30 % van het beschikbare inkomen uitgeeft aan huur of de afbetaling van een woonlening (m.u.v. uitgaven voor nutsvoorzieningen, verzekeringen en taksen voor de woning).

In 2023 besteedde 1 op 10 Laakdallenaars meer dan 30 % van hun inkomen aan woonuitgaven ⁽⁷⁴⁾. Het woonbeleid kan niet los worden gezien van het welzijnsbeleid. Het recht op kwaliteitsvol wonen is voor tal van gezinnen en alleenstaanden immers moeilijk realiseerbaar door armoede of andere welzijnsproblemen.

⁷³ Woongelegenheden naar bouwwijze (Bron: Gemeente-Stadsmonitor van 2023)

⁷⁴ Woonquote > 30 % (bron: Gemeente-Stadmonitor van 2023)

Betaalbaar wonen: sociale woningen

In 2023 waren er in Laakdal 503 sociale huurwoningen, stonden er 243 Laakdalse huishoudens op de wachtlijst voor een sociale huurwoning en bedroeg de gemiddelde wachttijd 1.054 dagen ⁽⁷⁵⁾. Hoewel de gemiddelde wachttijd lager ligt dan het gemiddelde in werkingsgebied Kempen-Zuid van de woonmaatschappij (1.237 dagen) en dan het Vlaamse gemiddelde (1.496 dagen), is de gemiddelde wachttijd in Laakdal de afgelopen tien jaar sterk toegenomen. Als gevolg zijn kandidaat-huurders langer aangewezen op de private huurmarkt.⁽⁷⁶⁾

Het Bindend Sociaal Objectief (BSO) is het aantal opgelegde sociale huurwoningen dat een gemeente bijkomend dient te realiseren tussen 2009 en 2025. Laakdal heeft een BSO van 102, waarvan er momenteel 79 woningen gerealiseerd en 22 woningen gepland zijn. VVSG meldt dat de Vlaamse Regering dit BSO wil vernieuwen voor de periode 2026 – 2035. We bekijken in samenwerking met woonmaatschappij LeefGoed waar en in welke vorm bijkomend sociaal woonaanbod kan worden gerealiseerd.

Betaalbaar wonen: de private woningmarkt

Huishoudens die (nog) niet in aanmerking komen voor een sociale huurwoning zijn aangewezen op de private woningmarkt. Zoals reeds vermeld bij 'energiezuinig wonen' (Uitdaging II.5 'Het privaat patrimonium moet verduurzamen') zullen heel wat verhuurders de volgende jaren moeten investeren in energiebesparende maatregelen om te kunnen voldoen aan de woningkwaliteitsnormen. Het is afwachten welk effect dit gaat hebben op de huurprijzen, in het bijzonder op de laagste huurprijzen, en in welke mate dit gecompenseerd kan worden door minder uitgaven voor nutsvoorzieningen.

Het is als lokaal bestuur aangewezen de volgende jaren blijvend te voorzien in voldoende noodwoningen zodat we bewoners die in woonnood zitten, een tijdelijke oplossing kunnen bieden.

Het inzetten op voldoende betaalbare woningen is ook relevant in het bestrijden van ongewenste woonvormen. Een voorbeeld hiervan is de permanente bewoning op camping Meerlaer: midden 2024 ging het om 56 permanente bewoners in 49 wooneenheden. In de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening is voorzien dat er voor deze bewoners een aanvullend woonrecht geldt tot en met 31 december 2029. Permanente bewoners hebben echter vaak weinig besef van hun juridische woonzekerheid. Veel bewoners zullen pas een andere woning beginnen zoeken als duidelijk wordt dat ze echt weg moeten, en het risico om op straat te staan reëel wordt. Er wordt samen met alle betrokken diensten en instanties (wonen, sociale dienst, ruimtelijke ordening, woonmaatschappij, politie) en de eigenaar van het terrein bekeken welke stappen er gezet dienen te worden om de permanente bewoning verder te laten uitdoven.

De afgelopen jaren stelden we regelmatig woningkwaliteitsproblemen vast in woningen die verhuurd worden als tijdelijke huisvesting voor buitenlandse arbeidskrachten.

⁷⁵ Woonquote > 30 % (bron: Gemeente-Stadmonitor van 2023)

⁷⁶ *gemiddelde wachttijd voor sociale huurwoning (bron: Provincies in cijfers)*

Aangezien er hier in de meeste gevallen geen inschrijvingen zijn in het bevolkings- of vreemdelingenregister, blijven deze woonsituaties vaak onder de radar.

We stellen daarom voor dat we bij de evaluatie van het belastingreglement op tweede verblijven bekijken of dit hervormd kan worden naar een belasting op woningen in gebruik zonder inschrijving in het bevolkings- of vreemdelingenregister, zodat ook panden die vaak tijdelijk worden bewoond door buitenlandse arbeiders, worden belast.

III. Economische trends

Uitdaging III.1 – De economische uitsluiting verhoogt

De ruimere context

De ambitie van de federale overheid is een tewerkstellingsgraad van 80 % te behalen in de beroepsactieve bevolking (20-64 jaar). 4 % van de beroepsactieve bevolking is student, 5 % gepensioneerd. Op dit moment is in de provincie Antwerpen 74,8 % van de beroepsactieve bevolking aan het werk, 4 % is werkzoekende. Dit betekent dat er een marge is van 13 % om te activeren. Van deze 13 % is 2 % beschikbaar voor werk, 6 % is arbeidsongeschikt en 4 % kiest er bewust voor om huisvrouw of -man te zijn⁽⁷⁷⁾.

Veel van de mensen die tot deze 13 % behoren, hebben de gezochte arbeidsattitude verloren, nooit aangeleerd gekregen of missen fysiek of mentaal de gezondheid om zich op de arbeidsmarkt te begeven. Hen (opnieuw) op de arbeidsmarkt integreren, vraagt een specifieke aanpak. Een opstap naar de arbeidsmarkt kan dan bv. via sociale tewerkstelling (artikel 60, wijkwerken...) of een aanklappend beleid door een sterk netwerk, waaronder hun contactpersoon bij de Sociale dienst.

In Laakdal

De werkzaamheidsgraad in Laakdal is 79,3 % (provincie Antwerpen 74,8 %; Vlaanderen 76,6 %), de werkzoekendengraad 4,5 % (provincie Antwerpen 8,3 %; Vlaanderen 6,6 %). Er zijn 358 werkzoekenden zonder werk en 57 werkzoekenden zonder werk jonger dan 25 jaar.⁽⁷⁸⁾

Activering van leefloongerechtigden wordt in Laakdal opgenomen door de Sociale dienst. Het volledige aanbod van de Sociale dienst richt zich erop om, waar mogelijk, mensen toe te leiden naar een zelfstandig leven. Het vinden van een stabiele job, al dan niet via ondernemingen in de sociale economie, speelt hierin een belangrijke rol.

⁷⁷ Bron: <https://arvastat.vdab.be/>, voorgesteld op forum werk en sociale economie van 5/03/2024.

⁷⁸ Bron: cijfers VDAB, voorgesteld op Beheerscomité ILV Tewerkstelling van 23/05/2024.

In Laakdal krijgen we hiervoor ondersteuning binnen de Interlokale Vereniging (ILV) Tewerkstelling.⁽⁷⁹⁾ Vanuit projectoproepen werkt de ILV Tewerkstelling toe naar een stabiel activeringsbeleid en de nodige overige ondersteuning, zoals bv. het uitlenen van elektrische fietsen (project Fosterfiets), digitalisering (project digibanken en e-inclusie...), het voeren van een aanklampend beleid vanuit de brede sector voor mensen met een multiproblematiek (project KANZ)...

Met de deelnemende gemeenten van de interlokale vereniging is er ook een partnerschapsovereenkomst met de VDAB.⁽⁸⁰⁾ Naar de volgende beleidsperiode toe zal de visie en de ambitie best opnieuw uitgesproken worden:

- Welke taken neemt ILV Tewerkstelling Zuiderkempen in de toekomst op? En welke niet?
- Welke uitdagingen willen we gezamenlijk aanpakken met de 6 lokale besturen?
- Waar moeten de VDAB & de lokale besturen samen op inzetten?
- Welke partners missen we nog in onze samenwerking?

In dit hele verhaal mogen we niet uit het oog verliezen dat deze projecten en opdrachten, naast inzet van de ILV, ook heel wat vraagt van onze medewerkers. De personeelsinzet die hiervoor voorzien is, moet in verhouding staan tot de verwachtingen en de bijhorende werkbelasting.

⁷⁹ De deelnemers aan dit intergemeentelijk samenwerkingsverband zijn - naast Laakdal - Herselt, Hulshout, Westerlo, Meerhout en Geel. Het doel van de vereniging is omschreven in artikel 4 van de statuten:

Artikel 4. Doel

Het doel van de vereniging is:

- Zich te organiseren als een wijk-werkorganisator zoals omschreven in artikel 14, §1, 2° van het wijk-werkendecreet;
- De regionale samenwerking tussen de gemeenten te stimuleren voor het organiseren van de regierol sociale economie in het kader van de Vlaamse beleidsprioriteit. Met deze georganiseerde samenwerking wil de interlokale vereniging streven naar de uitvoering van een gedragen beleidsvisie en uitvoering van de regierol inzake de ondersteuning van de lokale sociale economie, het faciliteren van de samenwerking met en tussen de sociale economie en het maatschappelijk verantwoord ondernemen;
- Een gedragen bovenlokale samenwerking uitbouwen die de tewerkstellingskansen in de regio Zuiderkempen kan verhogen.

⁸⁰ Hierbij wordt in het actieplan 2023-2024 gewerkt rond 8 actiedomeinen:

- Actiedomein 1: Tewerkstellingskansen bij (ongekwalificeerde) jongeren verhogen
- Actiedomein 2: Levenslang leren: lokale opleidingen
- Actiedomein 3: Mobiliteit
- Actiedomein 4: Digitalisering
- Actiedomein 5: Lokale besturen en VDAB werken samen aan de activering van cliënten / klanten richting arbeidsmarkt
- Actiedomein 6: Gemeenschapsdienst
- Actiedomein 7: Dienstverlening aan bedrijven
- Actiedomein 8: Dashboard activering.

Aangezien bv. het aantal werkzoekenden zonder werk in 2023 in Laakdal gestegen is met 11,8 % omwille van de aanpassing in wetgeving en decreten zoals het inburgeringsdecreet, de verplichte inschrijving van sociale huurders, de verplichte inschrijving van tijdelijk ontheemden en de aanpassing van wie beroepsactief is, vragen we het nieuwe beleid om te bekijken welke personeelsinzet realistisch is om aan de nieuwe normen en verwachtingen te voldoen.

Tenslotte is het belangrijk om hier het onderzoeksrapport van een VIONA-studie naar de activering van leefloongerechtigden van het departement Werk en Sociale Economie te vermelden. Uit dit onderzoek blijkt dat activering van deze doelgroep en kinderopvang hand in hand gaan.

Bijna de helft van de ondervraagde trajectbegeleiders geeft aan dat leefloongerechtigden geen traject naar tewerkstelling kunnen opstarten door het ontbreken van kinderopvang. Dit is daarmee de tweede grootste drempel naar activering waarmee de doelgroep wordt geconfronteerd⁽⁸¹⁾.

Deze drempel is vaak moeilijk weg te werken, iets wat verklaard wordt door regionale tekorten en wachtlijsten in het kinderopvangaanbod. Hier verwijzen we graag naar de Uitdaging I.3 'De burger groeit op', waarin we wijzen op de meerwaarde en uitdagingen van onze gemeentelijke kinderopvang, zowel van baby's en peuters als buitenschools. Hoewel de huidige wetgeving het moeilijk maakt om voorrang te geven aan deze doelgroep, zijn we ervan overtuigd dat we - als lokale overheid - hier meer het verschil in willen en kunnen maken dan privé-initiatieven.

Uitdaging III.2 – De arbeidsmarkt verandert

De ruimere context

Bij de Vlaamse lokale besturen werken in totaal 193.549 medewerkers of 150.755 voltijdse equivalenten.⁽⁸²⁾ Lokale besturen zijn dus belangrijke werkgevers, waar echter ook onderlinge concurrentie woedt en pakweg ingenieurs, ICT-profielen en omgevingsambtenaren gegeerd zijn.

De arbeidsmarkt wordt steeds krappere. Hierdoor is het voor medewerkers laagdrempeliger geworden om een externe loopbaanstap te maken. Een traditionele loopbaan bij één werkgever is vandaag de dag eerder uitzonderlijk. Werknemers van nu hebben ambities en behoeften en zoeken naar werk dat bij hun mogelijkheden past, ook al moeten ze hiervoor de organisatie verlaten. In een krappe arbeidsmarkt is het boeien en behouden van medewerkers en het borgen van continuïteit en kennis nog belangrijker. Om hierop te kunnen anticiperen is het inzetten op duurzame loopbanen een must.

⁸¹ <https://www.vlaanderen.be/publicaties/activering-van-leefloongerechtigden-noden-aanpak-en-lokale-samenwerking>

⁸² De grote sprong naar morgen. Memorandum 2024 VVSG, blz. 31.

Duurzame loopbanen realiseren, vraagt een vooruitziend personeelsbeleid, dat in al haar aspecten duurzaamheid nastreeft. De inschatting is dat deze krapte nog zeker tien jaar zal aanhouden⁽⁸³⁾, waardoor het enkel aan belang wint om ons als werkgever te onderscheiden.

De vragen en opdrachten waaraan we werken, evolueren namelijk ook in omvang, hoeveelheid en complexiteit. De uitdagingen zijn niet gering: digitalisering, automatisering en veerkracht om steeds nieuwe functies aan te kunnen. De digitale transformatie stelt andere eisen aan competenties van medewerkers en manieren van samenwerking. Nieuwe vormen van dienstverlening en samenwerken en het ontwikkelen van een inclusieve cultuur doen een beroep op het verandervermogen van medewerkers.

Veranderingen vergen bewustwording, het bijspijkeren van kennis en aanpassing van houding en gedrag. Werknemers verwachten daarom dat een werkgever investeert in persoonlijke groei en ontwikkeling, zodat ze hun werk effectief en efficiënt kunnen uitvoeren.

Een duurzame loopbaancultuur vergt een consequente aanpak die focust op zowel de huidige als toekomstige behoeften, van zowel werknemers als werkgever: gemiddeld 72,2 % van de werknemers houdt de deur open voor een andere job, waarvan bij 38,1 % de oorzaak een gebrek aan (door)groeimogelijkheden betreft. ⁽⁸⁴⁾

De strijd om talent is ook de Vlaamse overheid niet ontgaan. Om voor deze strijd betere wapens te hebben, keurde de Vlaamse Regering het Besluit van 20 januari 2023 tot vaststelling van de minimale voorwaarden van de rechtspositieregeling van het personeel van lokale en provinciale besturen goed. Het besluit is een kader met enkele grote principes over aanwerving, mobiliteit, verloning, toelagen en vergoedingen en verloven en geeft de lokale besturen de mogelijkheid om, door deregularisering en flexibilisering, een modern hr-beleid op maat uit te werken.

In Laakdal

Een vernieuwend, warm en duurzaam personeelsbeleid is belangrijk om aantrekkelijk te blijven als werkgever en bij te dragen aan een toekomstbestendige organisatie. Om deze ambitie waar te maken, willen we een sterke organisatie zijn, met gedreven en gezonde medewerkers die hun vak verstaan.

We willen een aantrekkelijke werkgever zijn, waar medewerkers met plezier werken aan resultaten voor Laakdal en bouwen aan hun loopbaan. Een organisatie die divers en inclusief is, waar medewerkers gezien, gehoord en gewaardeerd worden om wie ze zijn en wat ze kunnen. Waar talent zich kan ontwikkelen, interne mobiliteit gestimuleerd wordt en waarin medewerkers duurzaam inzetbaar zijn.

Daarom willen we de volgende jaren verder inzetten op volgende uitdagingen: 1) verhogen van onze aantrekkelijkheid als werkgever, 2) duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers, 3) betrokken, waardegedreven en hybride werken en 4) onderzoeken van technologische ondersteuning.

⁸³ <https://www.steunpuntwerk.be/onderzoeksthemas/conjunctuur-en-trendmonitoring/tussentijdse-rapportering-trendindicatoren>.

⁸⁴ Acerta Talent Pulse 2023.

Subuitdaging III.2.1 – Laakdal is een aantrekkelijke werkgever

Employer branding

Onze aantrekkelijkheid als werkgever wordt onder meer gestimuleerd door het actief versterken van het werkgeversmerk (employer branding). Maar het heeft pas zin om een werkgeversmerk uit te tekenen als het effectief wordt waargemaakt in de organisatie: we have to walk our talk.

We hebben in de loop van 2024 al enkele belangrijke stappen gezet die ons merk mee vormgeven zoals de implementatie van een vernieuwd onthaalbeleid en de introductie van onze organisatiewaarden die ons als organisatie typeren ⁽⁸⁵⁾. Andere initiatieven staan in de stijgers: een geïntegreerd welzijnsbeleid en de opmaak van een nieuwe rechtspositieregeling, waarin gerichte beslissingen genomen worden rond het aantrekken, ontwikkelen en behouden van talent (zie verder).

Innovatieve communicatiecampagnes laten zien hoe mooi en uitdagend het werken voor Laakdal is. We gebruiken de resultaten van het communicatieonderzoek om onze communicatiekanalen optimaal in te zetten. Op korte termijn onderzoeken we de inzet van meer innovatieve aanwervingscampagnes (bv. video) en het ruimer gebruik van LinkedIn (niet enkel voor vacatures).

We brengen bij de werving, naast de goede secundaire arbeidsvoorwaarden, vaker de maatschappelijke relevantie van werken bij een overheid naar voren. Bovendien wordt er bij een lokaal bestuur samengewerkt met een gevarieerde doelgroep, van theoretisch tot praktisch opgeleid, van jong tot oud. En we komen maximaal tegemoet aan de vraag naar een goede werk-privébalans.

Moderne rechtspositieregeling voor een modern personeelsbeleid

We zetten in op een moderne rechtspositieregeling. We evalueren in hoeverre ons beloningsbeleid voldoende aansluit op de huidige arbeidsmarkt. In dit kader biedt het nieuwe rechtspositiebesluit meer vrijheid. De Vlaamse Regering heeft het kader, waarbinnen we ons personeelsbeleid vorm kunnen geven, vereenvoudigd en gemoderniseerd met meer autonomie. Meer vrijheid is positief, maar veroorzaakt ook een mogelijke concurrentiestrijd met naburige (fusie)gemeenten. Om hierop te kunnen anticiperen en een dynamische en aantrekkelijke werkgever te zijn en blijven, is een vooruitstrevende en vernieuwende rechtspositieregeling een belangrijke uitdaging die op ons pad ligt. Uitgangspunt hierin is gelijkwaardigheid, enerzijds door de kloof tussen statutairen en contractuelen zoveel mogelijk te dichten, anderzijds door functies te analyseren en evalueren via functieclassificatie.

Een tendens die we hierin opmerken is dat organisaties hun loonbeleid ombuigen naar verloning op basis van prestaties. We zijn er ons echter van bewust dat dit mensen onnodig onder druk kan zetten. Om medewerkers duurzaam te motiveren, moeten ze plezier hebben in en/of het zinvolle inzien van hun opdracht.

⁸⁵ Na een intens participatief traject zijn volgende waarden weerhouden: samen, open, duidelijk, verantwoordelijk en vooruitstrevend. Zij definiëren wie we (willen) zijn.

Dit kan bijvoorbeeld door in te zetten op potentieel, waardoor je toekomstige inzetbaarheid beloont en de ontwikkeling van competenties stimuleert. Daarom zetten organisaties meer in op hybride verloning. Dit combineert de vaste verloning, die gebaseerd is op het geleverde werk, en de flexibele verloning, die gebaseerd is op verworven competenties. Dit zorgt voor talentverwerving en -retentie omdat je investeert in de ontwikkeling en erkenning van vaardigheden. Dit resulteert in een cultuur van voortdurend te willen groeien en ontwikkelen. Bovendien ben je zo als werkgever in staat om wendbaar in te spelen op veranderende behoeften.

Uiteraard moeten we bij deze aanpak waakzaam zijn voor mogelijke valkuilen. Zo is het van belang om te identificeren welke de wenselijke competenties zijn en om inzichtelijk te maken wie zich daarin ontwikkelt. Een andere uitdaging is het complexe evenwicht tussen individuele en teamstimulansen. Een andere manier van flexibele verloning is om medewerkers zelf een gedeelte van hun loon vorm te laten geven via een cafetariaplan (bv. fietslease).

Een hybride verloningsstrategie is een krachtig instrument voor wie alert wil kunnen inspelen op de snel veranderende eisen van de moderne arbeidsmarkt en om medewerkers daarin gemotiveerd en betrokken te houden. Maak van het verwerven van nieuwe competenties een stimulans. Daag het potentieel van je medewerkers uit en ga aan de slag met duurzame loopbanen: van kennen en kunnen naar willen, leren en doen.

De focus bij de opmaak van de nieuwe rechtspositieregeling zal (in eerste instantie) voornamelijk liggen op loopbaanbeleid, aangezien we vrij recent een oefening van functieclassificatie doorliepen. Dit behelst de in-, door- en uitstroom, het welzijnsbeleid, opvolging, feedback en evaluatie en vorming. Dit collectief beleid bestaat uit verschillende deeldomeinen die onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn.

De vrijheid die door het Vlaams decreet wordt gegeven, is uiteraard een goede zaak, maar noopt tot grondig nadenken over hoe we het lokaal gaan invullen en over de financiële consequenties van de gemaakte keuzes. De effectieve invulling moet geënt zijn op onze visie op personeelsbeleid. Die visie moet de kapstok zijn waaraan we de rechtspositieregeling ophangen en waaraan we onze beslissingen gaan aftoetsen. De rechtspositieregeling zelf is dus in grote mate de concretisering van onze visie op personeelsbeleid.

Momenteel is er binnen de zes gemeenten van de eerstelijnszone een denkoefening bezig op ambtelijk niveau om te pogen tot een gezamenlijke rechtspositieregeling te komen of om toch minimaal de rechtspositieregelingen zo sterk mogelijk op elkaar af te stemmen om zo de concurrentie tussen de individuele lokale besturen aan banden te leggen.

Subuitdaging III.2.2 – Laakdal heeft een duurzaam loopbaanbeleid

Duurzame inzetbaarheid

We richten ons niet alleen op het aantrekken van nieuw personeel, maar hebben ook aandacht voor de huidige medewerkers. We willen investeren in persoonlijke groei en ontwikkeling door de opmaak van een vormingsbeleid en het inzetten op talentmanagement. We willen een leercultuur ontwikkelen waarvoor we de nodige (financiële) ruimte en tijd vrijmaken. Hoewel dit idealiter moet leiden tot een versterking van de competenties van alle medewerkers, zijn we ons bewust van de uitdaging om de opleidingsvereisten nuttig ingevuld te krijgen, overeenkomstig de toekomstvisie van onze organisatie. Een te onderzoeken piste is een traject van blended learning, waarbij klassieke fysieke scholing gecombineerd wordt met e-learning. Met dergelijk leertraject, met eigen inbreng in plaats, tijd en ruimte, stimuleer je een duurzame leercurve en loopbaancarrière.

We willen ook het belang van assessments onderstrepen. Ze spelen een belangrijke rol in het aanwervingsproces, voor een vlotte en doeltreffende rekrutering. Een assessment brengt, op een objectieve en constructieve manier, de talenten, het potentieel, de toekomstige vaardigheden en de voorwaarden voor groei en ontwikkeling in kaart. En precies dat hebben we nodig om onze medewerkers duurzaam in te zetten.

We willen hierin nog verder gaan en de meerwaarde van development centers voor ons bestaand personeel onderzoeken. Waar zit het potentieel van onze medewerkers? Over welke kwaliteiten beschikken ze? Voor extern advies bij bv. een interne promotie is een development center dus een perfecte oplossing. Onze medewerkers moeten immers ook kunnen bewegen binnen de organisatie: we onderzoeken hoe we onze (horizontale en verticale) doorstroomkansen het best kunnen realiseren. Een duidelijk beleidskader dringt zich op.

Er is een gedeelde verantwoordelijkheid om deze piste succesvol te maken: de medewerker moet de voordelen van zijn ontwikkeling zien en hiermee aan de slag gaan. De leidinggevende moet ontwikkeling stimuleren en de vaardigheden hebben om samen met de dienst personeel feedback te geven en de dialoog aan te gaan. Tenslotte moet de organisatie ondersteuning bieden, een open cultuur van leren en ontwikkeling creëren en een modern personeelsbeleid uitwerken met aandacht voor enerzijds talentmanagement (persoonlijke ontwikkeling en groei van veel jonge en geëngageerde medewerkers) en anderzijds een retentiebeleid (behoud van kennis, competenties en talenten) en een vormings- en loopbaanbeleid.

In deze context verwijzen we naar de evolutie van ‘functies’ naar ‘rollen’. Functies zijn een bundeling van verantwoordelijkheidsgebieden en kaderen in een specifieke context. Dit werkt beperkend en bovendien evolueren contexten almaar sneller, waardoor de waarde van functies sneller vervalst. Bij een functie hoort ook een functietitel, waaraan een irrationele gevoeligheid naar erkenning vasthangt. Rollen daarentegen zijn generieke activiteiten die een organisatie/team draaiende houden, bv. begeleiden, coachen, trendwatches... Met rollen kan je flexibel omgaan in functie van iemands interesses, talenten en ambities. Rollen helpen om medewerkers duurzaam inzetbaar te houden, los van de context.

Deze visie kan ook een antwoord bieden op de vraag naar een meer leeftijdsbewust personeelsbeleid. Hoe gaan we om met einde loopbaan en de vraag naar alternatief werk? Er moeten kansen gecreëerd worden voor medewerkers die hun huidige functie niet meer kunnen uitoefenen. In een kleinere organisatie is dit echter geen evident gegeven.

Welzijn van medewerkers

Een duurzaam loopbaanbeleid verhoogt de jobtevredenheid, het welzijn van de werknemer en de productiviteit. Belangrijk is dat de balans in evenwicht is, waarbij werknemers de kans krijgen om een job uit te oefenen die bij hun mogelijkheden past en de organisatie haar doelstellingen bereikt. Om die reden moeten we, naast de organisatiewaarden, ook focussen op de noden en werkvreugde van de medewerkers, waardoor ze zich gewaardeerd voelen en alle kansen krijgen om zich te ontwikkelen en ontplooien. We zijn ons bewust van de verwachte veerkracht m.b.t. de digitale transformatie van de dienstverlening en samenwerking.

Als werkgever dragen we daarom zorg voor het welzijn van onze medewerkers. Want als onze medewerkers zich goed in hun vel voelen, dan gaan ze gemotiveerd(er) aan de slag, wat afstraalt op de kwaliteit van hun werk en op hun productiviteit. Ervaren ze daarentegen een verminderd welzijn dan laat dat zich snel voelen in meer conflicten, een tekort aan arbeidskrachten, productie- en kwaliteitsverlies, hogere kosten, verminderde dienstverlening...

Welzijn is een ruim begrip en omvat de aspecten veiligheid, verfraaiing van de werkpost, ergonomie, hygiëne, milieu, gezondheid en psychosociale aspecten. Het is van belang op al deze aspecten in te zetten, aangezien deze met elkaar in verbinding staan.

We organiseren opleidingen in de diverse aspecten van het welzijn op het werk en coördineren actieplannen die voortvloeien uit de bevindingen van de welzijnsenquête. Verder promoten we de externe preventiedienst om medewerkers met psychosociale klachten beter te ondersteunen en te adviseren. Soms is het omwille van gezondheidsredenen voor medewerkers tijdelijk of permanent niet meer mogelijk om hun job uit te oefenen. We nemen hier als werkgever onze verantwoordelijkheid op en gaan met deze medewerkers samen op zoek naar oplossingen om hen zo lang mogelijk in dienst te houden. We introduceren in onze organisatie re-integratietrajecten en progressieve werkhervatting.

Vandaag gaat welzijn nog te vaak over zelfregulering en zelfbescherming bij de medewerker: 'wij verwachten niet dat je dit doet!'. Niet de mens maar het werk aanpakken/aanpassen – job crafting – is een meer aangewezen piste. Daarnaast moeten we ons bewust zijn van het belang van deconnectie om tegemoet te komen aan werknemers die het moeilijk vinden om het werk los te laten na de werkuren. Het is echter van belang deze afspraken te verankeren in de organisatiecultuur en ze niet enkel op papier te hebben.

We evalueren de verschillende personeelsactiviteiten (personeelsfeest, nieuwjaarsreceptie en personeelsdag) en zetten maximaal in op initiatieven en incentives die onze medewerkers waarderen en ambassadeurschap stimuleren. We ondersteunen initiatieven van de Vriendenkring die zorgen voor verbinding over alle locaties heen.

Ten slotte gaan financieel en mentaal welzijn hand in hand. Hoewel financiële stress iets persoonlijk en delicaat is, staan we als werkgever beter stil bij de realiteit dat (meer en meer) medewerkers financiële stress kunnen hebben. Het cognitief functioneren wordt erdoor beïnvloed: mensen hebben minder aandacht voor hun werk en ze zijn minder proactief. We bekijken of dit in het kader van ons welzijnsbeleid in de toekomst de nodige aandacht moet krijgen.

Subuitdaging III.2.3 – Laakdal is een betrokken, waardegedreven en hybride werkomgeving

Een essentieel element van een succesvol personeelsbeleid is de verwevenheid van onze organisatiewaarden in het DNA van de organisatie. Dit is hoe we willen samenwerken en wie we willen zijn. Wij werken integraal aan kennis, cultuur, houding en gedrag. We werken in een organisatie waar wij dagelijks invulling geven aan het klantgericht dienstverleningsmodel en aan de organisatiewaarden van gemeente Laakdal: samen, open, duidelijk, verantwoordelijk en vooruitstrevend. Deze kernwaarden zullen dan ook de rode draad vormen doorheen de verschillende hr-processen zoals selectie, feedback, opleiding en coaching.

We staan als lokaal bestuur voor flinke uitdagingen, maar we kunnen niet alles tegelijk. Het is nodig om keuzes te maken. De afwegingen hiervoor vinden vaak tussen medewerkers plaats, waarbij het overzicht van alle afwegingen binnen de organisatie ontbreekt. Het is daarom belangrijk dat de leiders van de organisatie duidelijk maken waar we ons op richten. Vanuit strategische samenhang kunnen we ons werk beter prioriteren en onduidelijkheid voorkomen.

Wij investeren in publiek leiderschap, waarin leidinggeven aan verandering centraal staat. Een sterke organisatie bestaat uit sterke mensen, maar ook uit een krachtige visie en verbindende en inspirerende leiders. Aan een leidinggevende vandaag worden er veel meer eisen gesteld. In Laakdal zijn we daarom in 2023, onder begeleiding van een externe consultant, gestart met een tweejarig traject rond leiderschap met alle leidinggevendenden van de organisatie. Er is hierbij een visie op leiderschap op co-creatieve wijze uitgewerkt met een balans tussen de menselijke aanpak en daadkrachtige resultaatgerichtheid.

We willen ook, na het lopende opleidingstraject voor leidinggevendenden, blijven inzetten op het ondersteunen en versterken van leiderschap in onze organisatie. Hieruit vloeit ook de uitwerking van een feedback- en opvolgingscyclus voort als ondersteunend instrument. We willen namelijk dat het gesprek tussen leidinggevende en medewerker niet alleen gaat over de prestaties die je levert, maar ook over je eigen ontwikkeling, hoe je je verhoudt tot de organisatiewaarden... We pakken vanuit de personeelsdienst de regie om die gesprekscyclus te moderniseren, maar bevragen tegelijkertijd de behoeften.

De coronacrisis heeft naast negatieve effecten op de organisatie ook geleid tot veranderingen die deels blijvend zullen zijn en door velen als positief worden ervaren. Eén van die veranderingen is het hybride werken. Maar als de transitie naar hybride werk enkel gaat over (mogen) werken vanop afstand, dan zet dat de betrokkenheid onder druk. Ook hier is een belangrijke rol weggelegd voor de leidinggevendenden. De rol van de leidinggevende verandert niet, maar hij/zij zal voortaan ook moeten structureren, richting aangeven, doelen afspreken... met een team dat niet altijd synchroon in tijd en ruimte aan het werk is en dat vraagt aangepaste vaardigheden.

Subuitdaging III.2.4 – Laakdal heeft een datagedreven, door technologie ondersteund personeelsbeleid

Data-analyse

Een modern personeelsbeleid steunt op datagestuurde beslissingen om de werving, betrokkenheid en prestaties van werknemers te verbeteren, in plaats van op intuïtie of praktijken uit het verleden. Door gebruik te maken van reële gegevens kan hr nauwkeuriger voorspellingen maken, interventies op maat doen en de impact van acties en beslissingen effectiever meten.

Hoewel hr over mensen gaat, wordt van de personeelsdienst steeds meer verwacht dat het meetbare resultaten of strategische inzichten kan voorleggen. De digitalisering focust vandaag vooral op loonverwerking en op de meest voorkomende hr-processen (bv. verlof). Slechts een klein aantal organisaties heeft al stappen gezet in de digitalisering van 'soft-hr': welzijn, opleiding, ontwikkeling en evaluaties.

Er zijn nochtans manieren om bv. het welzijn en de mentale gezondheid van je medewerkers objectief in kaart te brengen. Zo zegt ziekteverzuim (percentage, frequentie, gemiddelde duur, ...) veel over het (mentale) welzijn. Voorwaarde voor het voeren van een datagestuurd ziekteverzuimbeleid is uiteraard een eenduidige en effectieve registratie van ziekteverzuim. En - nog belangrijker - een correcte lezing en interpretatie van de cijfers. Onze personeelsdienst is in 2024 gestart met het in kaart brengen van de noodzakelijke gegevens hieromtrent. Het zal ons in staat stellen een meer gericht (bv. specifiek naar diensten die met een hoog verzuim worstelen) personeelsbeleid te voeren.

Artificiële Intelligentie

Artificiële intelligentie krijgt erkenning als technologie om aanbevelingen te doen. Om beslissingen te nemen, spelen er echter verschillende criteria die bovendien moeten worden gewogen. Daar kan AI wel een bijdrage leveren, maar blijven mensen een belangrijke rol spelen.

Binnen hr wordt AI vooral nuttig geacht voor rekrutering en selectie en in iets mindere mate voor talentontwikkeling en assessments. Zo zijn er tools die op basis van feitelijke input een wervende vacaturetekst of een assessmentverslag schrijven, tools die voorspellingen doen over het te gebruiken publicatiekanaal voor een vacature, loopbaan- en retentievoorspellers, ... De uitdaging is om het kaf van het koren te scheiden. En vooral om die tools enerzijds correct te leren gebruiken en anderzijds te gebruiken waarvoor ze bedoeld zijn.

IV. Technologische trends

Uitdaging IV.1 – De digitale kloof vergroot

De ruimere context

Internet en digitale technologieën zijn overal en we zijn meer dan ooit geconnecteerd. 92 % van de Belgische huishoudens beschikt thuis over een internetaansluiting en steeds meer bedrijven en organisaties gaan ervan uit dat iedereen via internet hun dienstverlening kan bereiken.

Hoewel informatiecreatie en -verspreiding steeds meer in handen van de gewone burger komt, is 'iedereen homo digitalis' een utopie. De digitale kloof door inkomen, gezinssamenstelling en leeftijd blijft groot en zal ook nooit verdwijnen. Zo heeft één op vijf huishoudens met een laag inkomen thuis geen internet. En maar liefst 46 % van de Belgische bevolking is digitaal kwetsbaar. Dit cijfer is in twee jaar tijd zelfs met 6 % gestegen.

Een toename in bezit en gebruik van internet en digitale technologieën betekent niet automatisch een verbetering van de digitale vaardigheden. Vooral ouderen, vrouwen, alleenstaanden en mensen met een laag inkomen blijven de meest kwetsbare groepen wat digitale vaardigheden betreft, maar ook bijna één op drie jongeren beschikt over zwakke algemene digitale vaardigheden⁽⁸⁶⁾. Een digitaal inclusiebeleid is dus nodig. Dit ontwikkelt zich het beste dicht bij de mensen in hun lokale omgeving en vraagt maatwerk en ondersteuning door het lokaal bestuur samen met de lokale sociale partners.

In Laakdal

Ook in Laakdal gingen we de voorbije jaren aan de slag met de projecten 'iedereen digitaal' en 'digibanken'. Hierin worden we ondersteund door de ILV (interlokale vereniging) Tewerkstelling. De bedoeling is om de komende beleidsperiode de overstap te maken van projectwerking naar een lokaal en integraal inclusiebeleid waarbij rekening wordt gehouden met de doelgroepen die hier het meeste nood aan hebben. Daarnaast blijven we inzetten op toegankelijke ondersteuning bij digitale problemen of vragen. Ook het gratis voorzien van toegang tot internet en hardware en software in de gemeentelijke publieke ruimtes maakt hier deel van uit. We bekijken of we dit verder kunnen verbreden, bv. naar de welzijnssite of het lokaal dienstencentrum.

Ook onze eigen verwachting naar het gebruik van een digitale toegangspoort naar onze dienstverlening durven we kritisch te bekijken. We blijven alternatieven aanbieden, zoals papieren communicatie en telefonische bereikbaarheid.

⁸⁶ <https://kbs-frb.be/nl/barometer-digitale-inclusie-2022>.

Daarnaast heeft onze dienstverlening op afspraak, waarbij we perfect voorbereid de nodige tijd kunnen nemen om de mensen verder te helpen, de voorbije jaren zijn nut en efficiëntie meer dan voldoende bewezen. We pleiten er sterk voor om dienstverlening op afspraak, waar we als Laakdal in de Kempen een pioniersrol hebben vervuld en dat nadien door andere lokale besturen is overgenomen, als enig en uniek dienstverleningsmodel aan te houden. Dit heeft voor iedere burger, maar zeker voor zij die digitaal niet meekunnen, onmiskenbaar enkel maar voordelen.

We zetten verder in op vereenvoudiging zoals het stroomlijnen van digitale inschrijfsystemen en verbeteren en verduidelijken de digitale aanvragen van subsidies en erkenningen. Dit met steeds voldoende aandacht voor een alternatief op papier.

Tot slot spelen we in op digitale ontwikkelingen van hogere overheden zoals het Verenigingsloket⁽⁸⁷⁾ en Verenigingsregister.

Uitdaging IV.2 – De maatschappij innoveert en digitaliseert

De ruimere context

De maatschappij innoveert en digitaliseert aan een sneltreinvaart. Nieuwe technologieën zullen ons leven grondig veranderen. Dit kan enorme mogelijkheden creëren, maar kan ook leiden tot ontwrichting en onzekerheid.

Innovatieve technologieën zullen ook op lokale besturen een enorme impact hebben en ons dwingen wendbaar en creatief te zijn. Zo denken we onder meer aan artificiële intelligentie en de manier waarop dit onze werking en dienstverlening zal veranderen. Disruptie valt uiteraard niet volledig uit te sluiten of te vermijden, maar als lokaal bestuur moeten we er alles aan doen om proactief mee op de (innovatie)kar te springen. In de eerste plaats voor de burger die steeds meer een ‘always on’ overheid verwacht die tegelijk volledig digitaal is, maar ook voldoende ‘analoog toegankelijk’ en inclusief, met voldoende aandacht voor menselijk contact wanneer het mag, maar zakelijk en instant bereikbaar wanneer het moet. Maar ook voor onze werknemers, die steeds betere werkmiddelen vragen, maar het steeds moeilijker hebben met de constante verandering van binnen- en buitenaf. En die altijd en overal de mogelijkheid willen hebben om te werken en verwachten dat dit (ook technisch) gefaciliteerd wordt, maar tegelijk streven naar de ideale werk-privé balans.

Ook vanuit hogere overheden worden steeds meer zaken verwacht, zoals het hanteren van open standaarden en open data en het maximale hergebruik van eenmalige ingevoerde data, en dit steeds met voldoende aandacht voor de bescherming van de integriteit, confidentialiteit en beschikbaarheid van die data en de netwerken waarop ze staan.

⁸⁷ Het Verenigingsloket wil als digitaal platform dienstverlening aan verenigingen toegankelijker maken en vereenvoudigen. Vanaf 2027 is aansluiten bij het Verenigingsregister verplicht.

Lokale besturen staan dus voor een groot aantal uitdagingen waarmee zij aan de slag moeten:

- Medewerkers van de lokale besturen beschikken over een digitaal positieve ingesteldheid en voldoende digitale basisvaardigheden en kunnen werken vanuit een duidelijke interne visie die inherent digitaal is;
- Dienstverlening is uitgewerkt vanuit het perspectief van de burger, standaard digitaal beschikbaar, plaats- en tijdsonafhankelijk en met behoud van persoonlijk contact waar nodig. Door de gerichte inzet van data en technologie wordt dienstverlening ook proactief uitgewerkt;
- Beleidsbeslissingen en interne processen worden maximaal onderbouwd door gestructureerde data en zijn transparant en logisch opgebouwd zodat deze duidelijk zijn voor burger en medewerker;
- Lokale besturen nemen de taak op zich om de digitale kennis en vaardigheden van burgers en ondernemers te versterken, zodat digitale uitsluiting wordt teruggedrongen (zie Uitdaging IV.1 'De digitale kloof vergroot');
- De digitale werking van het lokaal bestuur is zo opgebouwd dat er altijd rekening gehouden wordt met ethische kaders (bv. rond gegevensbescherming, privacy...) en weerstand kan geboden worden tegen mogelijke cyberaanvallen.

In Laakdal

Subuitdaging IV.2.1 – De digitale transformatie is impressief

Binnen een digitaal evoluerende samenleving worden lokale besturen als meest burgernabije overheidsniveau continu uitgedaagd om op een vernieuwende, efficiënte, proactieve en transparante manier dienstverlening vanuit de overheid aan te bieden. Digitale transformatie is daarom een essentieel proces voor lokale besturen om te kunnen inspelen op deze hedendaagse verwachtingen van burgers, ondernemingen en verenigingen.

Lokale besturen hebben recent bewezen zich (digitaal) creatief en wendbaar te kunnen opstellen bij crisissen, denk maar aan de strijd tegen het coronavirus waarbij het lokale bestuur dankzij een snelle omschakeling naar digitale tools de dienstverlening aan de burger kon blijven garanderen, het personeel via thuiswerk aan de slag kon blijven en het democratisch besturen via de digitale gemeenteraad en schepencolleges niet in het gevaar kwamen.

De snelheid waarmee maatschappelijke uitdagingen ('wicked problems') op het vlak van mobiliteit, zorg, veiligheid, klimaat... op ons afkomen, nopen de lokale besturen om te blijven innoveren. Het proces om zich aan te passen aan deze nieuwe realiteit is digitale transformatie.⁽⁸⁸⁾

⁸⁸ Volgens VVSG zijn er vijf bouwstenen voor de digitale transformatie: een performante en veilige IT-infrastructuur met open geïntegreerde softwaretoepassingen, een goed georganiseerde datahuishouding, een vooruitstrevende en duurzame toekomststrategie die samenwerking stimuleert, skills en kennis en tenslotte en niet onbelangrijk: een ambitieus e-inclusief beleid om ook de meest kwetsbaren toegang te geven tot digitale dienstverlening.

Zie brochure VVSG: 'Naar een volwaardige digitale transformatie van het lokaal bestuur, Visie van de Vlaamse steden en gemeenten' (januari 2021).

Digitale transformatie is geen doel op zich, maar een middel om volgende doelstelling te bereiken: een klantgerichte, efficiënte, effectieve, datagedreven en innovatieve overheid.⁽⁸⁹⁾

De uitdagingen van de digitale transitie op het vlak van haalbaarheid en betaalbaarheid met als ultiem doel het ontzorgen van de burger zijn transversaal. Niet alleen lokale besturen zullen genoodzaakt zijn de krachten te bundelen, maar er is eveneens nood aan samenwerking en afstemming over de verschillende overheidsniveaus heen.

Dat samenwerken de enige manier is om voldoende gewapend te zijn, was ook binnen de Kempen snel duidelijk. In het kader van 'Slimme Regio Kempen' en onder impuls van IOK werd op 11 en 12 januari 2024 onder leiding van Prof. Peter Rosseel door al de algemeen directeurs van het werkingsgebied IOK een tweedaagse workshop gehouden als startschot om digitale transformatie binnen onze regio aan te pakken.

Concreet resultaat hiervan is dat we naar de volgende beleidsploegen van onze lokale besturen voorstellen om aan de slag te gaan met vijf werf 0):

- Werf 0: opmaken van een lokaal gedragen visie, strategie en implementatieplan
- Werf 1: programma-governance en samenwerkingsstructuren
- Werf 2: iedereen digitaal mee!
- Werf 3: naar een geweldige burgerervaring
- Werf 4: bits, bytes, brains & hardware
- Werf 5: samen voor een betere software.

Binnen de groep van de algemeen directeurs is er een duidelijke bereidheid om samen te investeren, zowel financieel als op het vlak van personeelscapaciteit om dit Kempens verhaal te kunnen schrijven.

Het zijn echter de beleidsmensen die het laatste woord hebben: aan de volgende bestuurders zal dan ook een grote mate van engagement voor dit traject gevraagd worden en reeds bij de opmaak van de meerjarenplanning voor de volgende legislatuur.

Subuitdaging IV.2.2 – Onze IT-structuur is performant

We moeten een transparant, helder ICT-kader creëren met duidelijkheid over het correcte gebruik van interne communicatiemiddelen, de opslag van documenten en de gebruikte, toegelaten en vereiste technologieën voor nieuwe projecten. Op deze manier garanderen we de juiste ondersteuning door ICT, vermijden we het ontstaan van shadow-IT⁽⁹⁰⁾ en benutten we platformen zo efficiënt mogelijk.

We werken een lange termijnvisie uit zodat we, ondanks de bescheiden mogelijkheden van de ICT-dienst, een vooruitstrevende manier van werken binnen een wendbaar en flexibel bestuur kunnen garanderen.

⁸⁹ Brochure VVSG: 'Naar een volwaardige digitale transformatie van het lokaal bestuur, Visie van de Vlaamse steden en gemeenten' (januari 2021).

⁹⁰ Shadow-IT ontstaat wanneer medewerkers eigen IT-middelen gaan inschakelen, die buiten het beheer van de IT-afdeling vallen.

Binnen het kader wordt voldoende ruimte gelaten voor innovatieve projecten of het inspelen op opportuniteiten, steeds met de correcte afweging van kosten en baten én voldoende aandacht voor de impact die deze projecten kunnen hebben op onze medewerkers. Er wordt ook aandacht geschonken aan 'change management' binnen alle projecten en initiatieven.

Dit ICT-kader wordt gevalideerd en regelmatig opgevolgd door het managementteam om gedragenheid en affiniteit binnen de organisatie te creëren met realistische verwachtingen tegenover de beschikbare middelen.

Binnen dit kader willen we alvast twee lopende trajecten meegeven:

- Digitale werkplek (Laakdal365): als onderdeel van onze digitaliseringsstrategie implementeren we Microsoft 365 als onze digitale werkplek. Dit omvat een reeks tools voor samenwerking, communicatie en productiviteit, zoals Teams, SharePoint en Outlook. Door deze toolset effectief te benutten en verder uit te breiden, kunnen we de efficiëntie verhogen en de samenwerking en kennisdeling verbeteren. De ICT-dienst neemt het voortouw omwille van het globale, overkoepelende karakter maar leunt voor de uitvoering op de ondersteuning van Outlookbuddies of Laakdal365-ambassadeurs.
- Hybride infrastructuur: om flexibiliteit en schaalbaarheid te bieden, verschuiven we stilaan naar een hybride infrastructuur. Dit omvat het integreren van lokale systemen met cloudgebaseerde oplossingen waar mogelijk, rekening houdend met alle wettelijke kaders ter zake. Door gebruik te maken van de cloud kunnen we beter inspelen op veranderende behoeften en omstandigheden, op de steeds uitbreidende dienstverlening en kunnen we de goede werking van de ICT-dienst, die een steeds ruimer en meer divers takenpakket toegewezen krijgt, blijven garanderen. Om toch niet volledig afhankelijk te worden van externe factoren, blijft onze kritieke infrastructuur wel lokaal bewaard om toch een minimale dienstverlening te garanderen bij onderbrekingen op de externe infrastructuur of onze internetverbindingen.

De steeds toenemende digitalisering en de steeds striktere wettelijke kaders en technische uitdagingen, gecombineerd met een beperkte bezetting binnen ons bestuur betekenen dat de klassieke ICT'er met een enge maar doorgedreven specialisatie in een bepaald vakgebied stilaan geen plaats meer heeft binnen een lokaal bestuur. Meer nog dan vroeger moeten onze ICT'ers zich continu ontwikkelen op vlak van hardware en software, diensten... in een uiterst technische en snel evoluerende sector. Een ICT'er moet zowel helpdeskmedewerker, techniker, systeembeheerder, analist, projectmanager, netwerkbeheerder/hacker... zijn.

Als bestuur begrijpen we dit en bieden we onze ICT'ers de nodige opleidingen aan, eveneens met voldoende aandacht voor een houdbare werk-privébalans. De functie als ICT'er binnen een lokaal bestuur brengt sowieso al een hoge verwachting naar permanentie met zich mee. Als organisatie gaan we hier met voldoende aandacht mee om en ondersteunen we waar mogelijk.

We moeten durven kijken naar een significante uitbreiding van de capaciteit van de dienst ICT om de stijgende vraag op te vangen: de huidige verhouding van 1,8 VTE op 200+ gebruikers is op termijn niet werkbaar om zowel beleid voor te bereiden, uit te voeren en projecten (mee) op te volgen, technische ondersteuning te bieden voor servers, laptops, netwerk en firewalls, onze medewerkers te ondersteunen in hun dagelijkse activiteiten, tablets en smartphones op te volgen...

Subuitdaging IV.2.3 – Onze organisatie is wendbaar en datagedreven

Een robuust datamanagementbeleid is van essentieel belang voor het effectief beheren, analyseren en benutten van data. Dit omvat het waarborgen van datakwaliteit, data-integriteit en het respecteren van privacyregels. Dat laatste is voorbehouden terrein voor de DPO (Data Protection Officer) waarin we hem/haar enkel in kunnen ondersteunen. Wat de andere twee betreft zullen we investeren in data-infrastructuur zoals database- en back-upservers en governance (bv. Teams, Sharepoint en OneDrive) zodat onze data veilig en betrouwbaar zijn.

We willen de mogelijkheden van nieuwe technologie en data benutten. Met de huidige ontwikkeling van AI lijkt een nieuwe exponentiële groei van doelen en middelen om deze te bereiken, zich aan te kondigen. Onze ICT-dienst volgt dit mee op en biedt hierin de nodige ondersteuning voor onze gebruikers door hen te informeren over het correct gebruik van diverse programma's en over de ecologische impact van deze technologie.

Door digitalisering kunnen we een wendbare en responsieve lokale overheid worden, die snel kan inspelen op veranderende behoeften en omstandigheden. Dit vereist een cultuur van innovatie, flexibiliteit en samenwerking. Hoewel het initiatief hiervoor uit de diensten moet komen, blijven we streven naar vernieuwing om onze dienstverlening aan onze burgers te optimaliseren. We staan open voor constructieve feedback en sturen bij waar nodig.

Subuitdaging IV.2.4 – Onze digitale omgeving is cyberveilig

Cybersecurity en bescherming van persoonsgegevens behoren tot de corebusiness van onze ICT-dienst. De burger vertrouwt ons zijn gegevens toe en het is aan ons om dat vertrouwen niet te beschamen door de veiligheid van onze systemen en gegevens steeds te waarborgen.

We blijven investeren in maatregelen en middelen rond cybersecurity, bedrijfscontinuïteit en we voldoen aan alle geldende wetgeving m.b.t. bescherming van persoonsgegevens (GDPR), infrastructuur (NIS2)... om zo de persoonsgegevens van onze burgers te beschermen. Dit omvat het regelmatig bijwerken van onze beveiligingsprotocollen i.s.m. gespecialiseerde partners en het regelmatig evalueren van de werking van deze protocollen, zowel via interne evaluatie als door tweejaarlijkse externe audits.

Wetgeving als de AVG⁹¹ en NIS2 zijn niet enkel een last maar kunnen ook in ons voordeel werken. Een correct opgesteld bedrijfscontinuïteitsplan biedt garanties op de beperking van schade en imagooverlies, een correct verwerkingsregister kan gebruikt worden voor het analyseren en beter beheren van onze processen. De procedures die tenslotte gevraagd worden binnen ISO 27002 bieden duidelijke richtlijnen voor onze interne werking.

We stellen continu onze eigen werking in vraag en sturen bij waar nodig. We blijven investeren in de juiste hard- en software en het verhogen van het bewustzijn van onze medewerkers m.b.t. informatieveiligheid via kennisdeling, training en simulaties om een robuuste en veilige werkomgeving te creëren. De verplichtingen rond de AVG en de rol van de DPO hierin moet meer worden toegelicht. We nemen dit op in het onthaalbeleid maar het moet ook periodiek worden opgenomen in informatie die organisatiebreed wordt verspreid, inclusief naar beleid en bestuur.

⁹¹ Algemene Verordening Gegevensbescherming.

V. Politieke en democratische trends

Uitdaging V.1 – Het lokaal bestuur als bestuurskrachtige ruggengraat van de samenleving

De ruimere context

Een sterk lokaal niveau is de steunpilaar om de complexe maatschappelijke problemen aan te pakken. Op het lokale niveau kan er immers maatwerk worden geleverd, kan er meer op draagvlak worden ingezet en is de interactie met de burger sterker. Bovendien hebben de lokale besturen recent meermaals bewezen over een enorme veerkracht te beschikken: denken we maar aan de covid- en Oekraïne-crisis.

De Vlaamse Regering speelt hierop in: in het regeerakkoord staat dat zij de lokale besturen meer autonomie en bevoegdheden wil geven conform het subsidiariteitsprincipe. Zij heeft daartoe een commissie decentralisatie opgericht die via werkgroepen onderzoekt op welke terreinen de lokale autonomie kan verhoogd worden. We moeten echter waakzaam zijn dat dit geen louter afstoten van opdrachten en taken naar het lokale niveau wordt zonder dat daar middelen tegenover staan.

Anderzijds zien we dat het bovenlokale niveau steeds relevanter wordt om ook effectief de vooropgestelde doelstellingen te kunnen realiseren. Dit speelt zich af op zowel grondgebonden als mensgerichte thema's en heeft geleid tot tal van intermediaire niveaus die, dikwijls themagebonden, diverse bestuursvormen aannemen: bekkencomités, vervoerregio's, eerstelijnszones...

Ook op het vlak van integrale veiligheid zijn er samenwerkingsverbanden: denken we maar aan politie- en brandweerzones.

Vlaanderen zet de laatste jaren sterk in op samenwerking door de lokale besturen onderling en biedt daarbij een palet aan bestuursvormen aan. Het verhogen van de bestuurskracht is daarbij het ultieme doel.

Intergemeentelijke samenwerkingsvormen zijn ingeburgerd en een gekende manier van samenwerken binnen de lokale besturen.⁽⁹²⁾ Energie, water, afval: niemand die nog denkt dat een gemeente dit op zichzelf kan beredderen. Maar ook op andere domeinen is dit niet meer weg te denken: vrij tijd (sport, cultuur, jeugd), toerisme, erfgoed: ook hier bestaan vergevorderde vormen van samenwerking over de gemeentegrenzen heen.

⁹² Er zijn vier mogelijke vormen, elk met eigen kenmerken en mogelijkheden: interlokale vereniging, projectvereniging, dienstverlenende vereniging en opdrachthoudende vereniging.

Op 1 februari 2023 werd het regiodecreet goedgekeurd waarbij het Vlaamse Gewest werd ingedeeld in vijftien referentieregio's en elke gemeente tot één referentieregio behoort.⁽⁹³⁾ Als gevolg van dit regiodecreet moeten nieuwe samenwerkingsverbanden regioconform zijn van zodra ze worden opgericht. Voor de bestaande samenwerkingsverbanden geldt een overgangsregeling: zij moeten tegen 1 januari 2031 regioconform zijn.

De Vlaamse Regering stimuleert ook fusies tussen gemeenten, zonder tot op heden dit te verplichten. Het is afwachten wat de nieuwe Vlaamse Regering op dit vlak in haar regeerakkoord zal inschrijven.

In ieder geval is het zo dat uit een grootschalige studie van het Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing blijkt dat de bestuurskracht in veel lokale besturen problematisch is: dikwijls ontbreekt het aan personele en financiële capaciteit en zijn éénpersoonsdiensten geen rariteit. Dit verhoogt dan weer de afhankelijkheid van consultants en intercommunales en maakt de bestuurlijke organisatie van lokale besturen labiel en kwetsbaar.⁽⁹⁴⁾

In Laakdal

Laakdal maakt deel uit van de referentieregio Kempen⁽⁹⁵⁾ en vormt de eerstelijnszone Zuiderkempen met de lokale besturen van Geel, Meerhout, Westerlo, Hulshout en Herselt.

Ook binnen onze regio is men zich meer en meer bewust van de gelaagdheid van het kerntakendebat en de noodzaak tot het voeren ervan: wat gebeurt best op lokaal, zonaal en regionaal niveau?

Er zijn dan ook allerlei initiatieven lopende waarvan het lokaal bestuur Laakdal deel uitmaakt. Deze initiatieven vergen een visie van de volgende beleidsploeg en zullen beslissingen noodzakelijk maken over de manier hoe we hiermee verder aan de slag moeten gaan en welke financiering we hier tegenover willen plaatsen. Het lijkt ons in ieder geval dat de kop in het zand steken geen optie meer is. We lichten enkele van deze initiatieven kort toe.

Zonaal

Binnen onze eerstelijnszone bestaat er al enkele jaren een zogenaamd 'W6-overleg'. Dit is een overleg met de 6 schepenen van Welzijn en de 6 algemeen directeurs, sinds kort aangevuld met de 6 leidinggevende ambtenaren voor Welzijn⁽⁹⁶⁾. De "W" staat voor Welzijn wat dan ook de kapstok is voor de thema's die hier aan bod komen.

⁹³ Ook binnen de afvalintercommunales loopt er trouwens een traject optimalisatie werkingsgebieden afvalintercommunales als gevolg van het regiodecreet en de beslissing van de Vlaamse Regering inzake het Lokaal Materialenplan 2023-2030.

⁹⁴ Visie op de toekomst van het lokaal & binnenlands bestuur in Vlaanderen. Steunpunt Bestuurlijke Vernieuwing (Filip De Rynck en Lieven Janssens).

⁹⁵ Deze referentieregio bestaat buiten Laakdal uit de lokale besturen van Arendonk, Baarle-Hertog, Balen, Beerse, Dessel, Geel, Grobbendonk, Herentals, Herenthout, Herselt, Hoogstraten, Hulshout, Kasterlee, Lille, Meerhout, Merksplas, Mol, Olen, Oud-Turnhout, Ravels, Retie, Rijkevorsel, Turnhout, Vorselaar, Vosselaar en Westerlo.

⁹⁶ Voor Laakdal neemt Kim Celen, directeur Mens, aan dit overleg deel.

Dit overleg is eerder informeel, zonder een juridische structuur of formele bovenbouw. Voor de onderliggende thematische samenwerkingen staan via o.a. samenwerkingsovereenkomsten meestal wel de nodige afspraken op papier.⁽⁹⁷⁾

Eveneens op zonaal niveau zijn de 6 algemeen directeurs een initiatief gestart om nieuwe grenzen tot samenwerking af te tasten binnen onze eerstelijnszone. Dit initiatief heeft alvast geleid tot een gezamenlijke inspiratienota voor de zes gemeenten inzake het thema 'samenwerken', die we in de zes gemeenten willen voorleggen aan de nieuwe bestuursploegen. De tekst van dit memorandum is als bijlage toegevoegd. We zouden dit thema graag in de zes gemeenten in de meerjarenplanning verankerd zien.

Regionaal

Ook op regionale schaal zijn er dingen in beweging. Zo bracht IOK alle algemeen directeurs van het werkingsgebied samen om onder leiding van professor Peter Rosseel in een tweedaagse workshop na te denken over digitale transformatie en innovatie. Dit resulteerde in een aanzet tot het regionaal programma Digitale Transformatie 'Slimme Regio Kempen' waarbij verder zal gewerkt worden rond vijf werven (zie Subuitdaging IV.2.1 'De digitale transformatie is impressief').

Inzake regiowerking zitten de burgemeesters in de cockpit. In onze regio wordt dit opgenomen door de Conferentie van Kempense burgemeesters.

Ook op ambtelijk niveau groeit echter meer en meer de noodzaak tot gestructureerde samenwerking rond bepaalde thema's (cfr. kerntakendebat). In de Kempen bestaan momenteel twee kringen van algemeen directeurs: de kring Noord- en Zuiderkempen. Het zijn informele overlegorganen die aan ervarings- en expertise-uitwisseling doen en twee keer per jaar een gezamenlijke kringvergadering houden.

Daarnaast is er twee keer per jaar een informatieoverleg van beide kringen met IOK (o.a. in het najaar in het kader van de budgetbesprekingen).

Er is nu, onder auspiciën van IOK, een werkgroep opgericht om te bekijken hoe al deze overlegmomenten zouden kunnen ingebed worden in een echte regiowerking op ambtelijk niveau en/of en hoe dit eventueel het politiek niveau zou kunnen versterken. De werkgroep zoekt uit welk format, werkvorm, finaliteit, structuur, relatie tot Conferentie en kringvergaderingen, eigenaarschap, thema's... best worden aangeboord.

Het kerntakendebat en de manier hoe we de samenwerking gaan organiseren zal dus de volgende beleidsperiode prominent aanwezig zijn.

⁹⁷ Zo zijn er bijvoorbeeld rond de samenwerking Rechtshulp, Huis van het Kind, het Geïntegreerd Breed Onthaal de nodige samenwerkingsovereenkomsten opgemaakt.

Uitdaging V.2 – Politiek en ambtenaren: van culpabiliseren naar verbinden

De ruimere context

Politici en ambtenaren dragen allebei een verantwoordelijkheid naar de burgers toe. Een goede samenwerking om de burger ten volle te kunnen ontzorgen, is dan ook onontbeerlijk.

Het samenwerken tussen beleid en administratie is trouwens decretaal verankerd: artikel 171 van het decreet over het lokaal bestuur stipuleert dat de algemeen directeur mede namens het managementteam een afsprakennota moet afsluiten met de uitvoerende organen en hun voorzitters, alsmede met het bijzonder comité voor de sociale dienst over:

1. de wijze dat er moet samengewerkt worden om de beleidsdoelstellingen te realiseren: de beleidsvoorbereiding en vooral beleidsuitvoering is een kernopdracht van elke medewerker van het lokaal bestuur.
2. de omgangsvormen tussen bestuur en administratie: vastleggen van de gedragsregels, bv. rond communicatie, samenwerken en integer handelen.
3. hoe de algemeen directeur de aan hem gedelegeerde bevoegdheden uitoefent: het college/vast bureau kan niet alles (alleen) doen; delegaties zijn noodzakelijk om een efficiënte continuïteit te kunnen garanderen.

Het primaat van de politiek moet gerespecteerd worden, maar om de gezamenlijke doelstellingen te behalen moet er verantwoordelijkheid worden gegeven aan individuele ambtenaren en de ambtelijke organisatie in zijn geheel.

In Laakdal

In de laatste bestuursperiode werd geopteerd voor een afsprakennota waarbij concrete afspraken in bijlage gedetailleerd werden uitgewerkt (bv. om de opdrachten- en informatiestroom te stroomlijnen). We merken dat afsprakennota's de voorbije legislaturen dikwijls papieren tijgers waren die in de praktijk niet altijd even contentieus werden toegepast. De moeilijke afdwingbaarheid en het eerder abstract gegeven van een afsprakennota zijn hier niet vreemd aan.

Ook de voorbije legislatuur zijn we, ondanks een andere aanpak, hierin niet helemaal geslaagd. Het verder concretiseren van enkele thema's heeft er wel voor gezorgd dat we tenminste enkele afspraken onder de aandacht kunnen brengen indien nodig.⁽⁹⁸⁾

Er zijn ook een aantal lichtpunten die na enkele jaren stilaan hun vruchten beginnen af te werpen: de communicatie inzake de werking en dienstverlening geeft voor beide partijen steeds meer voldoening. Het tertaaloverleg schepencollege en managementteam, het maandelijkse projectenoverleg en de invoering van een digitaal opvolgsysteem van de

⁹⁸ Zo werd er een flow uitgetekend om projecten of initiatieven op te starten en is er een afsprakenkader opdrachten- en informatiestroom uitgewerkt.

projecten voor schepenen verhogen de transparantie en maken afstemming en bijsturing mogelijk.

Toch voelen we dat het moeilijk is om de gemaakte afspraken te laten doorleven in het samenwerken tussen politici en ambtenaren. We pleiten er dan ook voor om bij de start van de legislatuur dit samen op te nemen, de afspraken zoveel mogelijk concreet door te vertalen en evaluatiemomenten tijdens de legislatuur in te bouwen om dit levend te houden.

De burgemeester en de algemeen directeur moeten als een echte tandem het voortouw nemen om de samenwerking te laten slagen en de gemaakte afspraken te doen naleven, ieder op hun terrein. Hun verbindende rol is essentieel om woorden ook in daden te kunnen omzetten.

Als management staan we open om ook met de gemeenteraad in dialoog te gaan om samenwerking tussen raad en administratie (nieuw) leven in te blazen.

Uitdaging V.3 – De burger is mondiger, actiever en meer betrokken

De ruimere context

De gemiddelde burger wordt mondiger en verwacht dat zijn stem gehoord en opgepikt wordt. Burgers ervaren beleid, dat boven het hoofd beslist wordt of waarbij gebruik wordt gemaakt van (ver)oude(rde) structuren, als beleid dat veraf staat. Een aantrekkelijk vrijetijdsaanbod en buurtgericht werk draagt bij tot de betrokkenheid van burgers bij hun gemeente, maar is onvoldoende. Het is daarnaast belangrijk in te zetten op participatie van de burgers in het beleid en te converseren met de burgers over het beleid.

In Laakdal

Adviesraden zijn een traditionele vorm van burgerparticipatie. Geëngageerde burgers in het middenveld stellen er hun expertise ter beschikking van lokale besturen. Structureel kunnen terugvallen op adviesraden blijft bijzonder nuttig. In 2020 startte Laakdal met een nieuw participatiereglement waarbij onze adviesraden werden omgevormd naar fora. Een evaluatie in samenwerking met de fora en adviesraden waarbij het reglement wordt aangepast naar de nieuwe noden, verantwoording en beleidsvisie is nodig.

Via participatie en co-creatie kunnen we geëngageerde Laakdallenaars bereiken buiten het klassieke verenigingsleven. Op deze manier komen we tot gedragen projecten en mede-eigenaarschap. Om dit te bereiken, moet er ingezet worden op een grotere betrokkenheid van burgers via meer innovatieve vormen van burgerparticipatie zoals burgerpanels, burger- en wijkbudgetten en digitale participatievormen. Kortom: een open blik buiten de traditionele adviesraden en fora kan leerzaam zijn.

In Laakdal werden in het verleden al enkele succesvolle participatieprojecten gelopen, denk bv. aan Klimaatmakers en het project omtrent sociale cohesie in Veerle-Heide. Hiervoor werd de kennis steeds ad hoc ingehuurd, aangezien het lokaal bestuur niet beschikt over een deskundige participatie. Kleinschaligere projecten zoals het ontwerp van het skatepark, de inrichting van meerdere speelterreintjes, werden getrokken door de betrokken deskundigen. Om een visie omtrent participatie te ontwikkelen en (toekomstige) gebruikers en specifieke doelgroepen in de nieuwe beleidsperiode op een goede manier te betrekken bij o.a. de inrichting en invulling van gemeentelijke infrastructuur en publieke ruimte, is het aanwerven/aantrekken van deze deskundigheid zeer belangrijk.

Ook het vrijwilligersbeleid krijgt verder vorm in samenwerking met de betrokken diensten. Vanuit de administratie is er een voorstel tot visie rond werken met vrijwilligers uitgewerkt. Het kan een goede basis zijn om het debat in de volgende beleidsperiode aan te gaan.

VI. Financiële trends

Uitdaging VI.1 – Het exploitatieoverschot onder druk

Het bedrag van het netto exploitatie-overschot is sterk bepalend voor de financiële draagkracht van een gemeente. Idealiter is het jaarlijks groter dan de kapitaalsaflossingen die dat jaar moeten betaald worden. Met het saldo dat rest, ook wel autofinancieringsmarge genoemd, kunnen investeringen worden gefinancierd en aflossingen van eventuele nieuwe leningen worden afgedekt.

Het is decretaal verplicht om een positieve autofinancieringsmarge te hebben in het laatste jaar van het meerjarenplan.

Diverse elementen van de exploitatie-uitgaven stonden de afgelopen jaren echter zwaar onder druk door de hoge inflatie (+/- 10 % in 2022) als gevolg van de coronacrisis, de blokkade van het Suezkanaal en de start van de oorlog in Oekraïne.

De loonkost, die iets meer dan 50 % van de exploitatie-uitgaven inneemt⁽⁹⁹⁾, werd vijfmaal geïndexeerd in 2022, terwijl in normale omstandigheden er slechts één indexering is per jaar. Deze extra stijging van 8 % blijft doorwerken in de toekomst.

De algemene hoge inflatie deed ook de prijzen van materialen en voeding stijgen, met blijvende impact.

De gas- en elektriciteitsprijzen zijn ondertussen terug wat gedaald maar blijven boven het niveau van voor de inval in Oekraïne. De verleiding van de openbare verlichting zal in de toekomst zorgen voor een daling van het elektriciteitsverbruik en zal toelaten sneller in te grijpen in het brandregime, indien nodig, om zo kosten te besparen.

Het pensioen van onze gepensioneerde statutaire werknemers wordt betaald uit een fonds dat gespijsd wordt door bijdragen op de lonen van statutaire personeelsleden die nog in dienst zijn. Doordat het bestuur ervoor heeft gekozen om nieuwe personeelsleden in het contractueel statuut aan te werven, daalt het bedrag dat in het fonds wordt gestoken. Om de kloof te verkleinen moeten we bijkomend een responsabiliseringsbijdrage betalen. Op basis van de meest recente ramingen (tot en met periode 2029) van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid van de Provinciale en Plaatselijke Overheidsdiensten (RSZPPO) werd in de aanpassing meerjarenplanning voor 2026 een bedrag van 633.238 euro aan responsabiliseringsbijdrage ingeschreven. Daarna stijgt dit bedrag jaarlijks met 100.000 euro. Ondanks het feit dat de Vlaamse overheid de helft van de responsabiliseringsbijdrage aan ons subsidieert, blijft het een zware dobber.

Het nieuwe rechtspositiebesluit 20/01/2023 van de Vlaamse Regering geeft aan lokale besturen meer vrijheid op het vlak van de regels inzake werving en selectie, salarissen, toelagen en vergoedingen en het wijzigt ook de regels inzake verloven en afwezigheden.

⁹⁹ Zonder de loonkost van het gesubsidieerd onderwijzend personeel.

Afhankelijk van de keuzes die ons bestuur bij de invoering zal maken om in een krappe arbeidsmarkt toch de juiste profielen te kunnen aantrekken, zal ook dit mogelijk financiële consequenties hebben.

Met de politiezone en de hulpverleningszone werden voor het huidige meerjarenplan afspraken gemaakt over het groeipad van de exploitatietoelagen die onze gemeente aan hen geeft: de werkingsbijdrage aan de politie stijgt jaarlijks met 3 %, die aan de brandweer met 1 %. Voor de nieuwe bestuursperiode zullen nieuwe afspraken moeten gemaakt worden. Doordat het grootste deel van hun kosten personeelskosten zijn en zowel de politie als brandweer een nieuwe personeelskader willen invullen en de toelagen van de federale overheid de stijging van die kosten niet volgen, zal erop aangedrongen worden om de gemeentelijke toelagen op te trekken. Een eventuele fusie van politiezones zou een ander beeld kunnen geven.

De gecumuleerde verliezen van IOK Afvalbeheer lopen op. Vanaf de volgende bestuursperiode zal een verhoging van de gemeentelijke bijdragen onvermijdelijk worden. De precieze impact kennen we nog niet.

Gesubsidieerde dienstverlening is financieel kwetsbaar doordat we geen garanties hebben dat de subsidie blijft bestaan of dat het bedrag behouden blijft. Zo dreigen we vanaf 2026 minder subsidie te ontvangen voor de buitenschoolse kinderopvang (decreet BOA) en voor de onthaalouders in het sui generis statuut (tendens om alle onthaalouders in het werknemersstatuut te plaatsen).

Met ingang van 2027 worden de subsidies 'Compensatie Eliaheffing' en 'Vlaams compensatiefonds daling dividenden Fluvius' stopgezet. We verliezen daardoor jaarlijks 95.280 euro aan ontvangsten.

De dividenden van de energiesector blijven onzeker. Fluvius moet nog een nieuwe tariefmethodologie overeenkomen met de VREG (Vlaamse Regulator van de Elektriciteits- en Gasmarkt) voor de periode vanaf 2025. De tariefmethodologie 2021-2024 heeft geleid tot een aanzienlijke daling van de dividenden vanwege Fluvius voor de sectoren gas en elektriciteit.

22 % van onze inkomsten halen we uit aanvullende personenbelasting (verder APB genoemd). In het algemeen volgen deze inkomsten de stijging van inflatie, zij het met een jaar uitstel.

Het gemiddeld inkomen per inwoner in Laakdal ligt lager dan in onze provincie en in Vlaanderen⁽¹⁰⁰⁾. Hierdoor ontvangt Laakdal, bij een gelijk tarief aan APB, gemiddeld per inwoner minder ontvangsten dan in de provincie of in Vlaanderen. Waarde 1 % APB/inwoner Laakdal = 44, provincie = 50, Vlaanderen = 48.

Uit een studie van Belfius blijkt dat we ons mogen verwachten aan een hoge graad van vergrijzing, wat tegen 2030 een negatieve impact zou kunnen hebben op de inkomsten uit de APB (-14,6 %).

¹⁰⁰ Bron: individueel financieel profiel Belfius dd. 16/02/2024.

Uitdaging VI.2 – De beleidsruimte bij gelijkblijvend beleid

Wanneer we de cijfers van 2026 uit de huidige aanpassing meerjarenplanning doortrekken naar de periode 2027-2031, ervan uitgaande dat de inflatie zich terug normaliseert op 2 % per jaar, komen we uit op een exploitatie-overschot in het volgende meerjarenplan dat zal schommelen rond 2,2 miljoen euro per jaar¹⁰¹).

De jaarlijkse netto kapitaalsaflossingen (van de lopende leningen en de nieuwe leningen in het huidige aangepaste meerjarenplan) schatten we in op 1,35 miljoen euro in 2026-2027. Doordat er leningen op eindvervaldag komen, zakken de kapitaalsaflossingen naar 1,13 miljoen euro in 2028 en 0,94 miljoen euro in de periode 2029-2031.

Dit resulteert in een vermoedelijk positieve autofinancieringsmarge als volgt :

	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Exploitatiesaldo	2.206.515	2.199.776	2.208.655	2.144.365	2.192.337	2.265.364
Netto periodieke aflossingen	-1.337.355	-1.368.495	-1.125.617	-936.678	-936.254	-936.255
Autofinancieringsmarge	869.160	831.281	1.083.038	1.207.686	1.256.083	1.329.109

Het huidige meerjarenplan 2020-2025 bevat een aantal recurrente investeringsuitgaven, voor onder andere groot onderhoud en vervanging van ons bestaand patrimonium (zoals onderhoud wegen, vervangen van werkmateriaal, rollend materieel en meubilair) en doorlopende investeringstoelagen. Bij gelijkblijvend beleid in 2026-2031 moeten we voor deze uitgaven een bedrag van +/- 2 miljoen euro vrijhouden. Aangezien dit bedrag groter is dan de jaarlijkse autofinancieringsmarge, zullen we leningen moeten aangaan om dit bedrag te kunnen betalen.

Andere, niet-recurrente investeringen, zullen enkel kunnen mits bijkomend leningen aan te gaan.

Bij het aangaan van nieuwe leningen moeten we er bovendien rekening mee houden dat de bijkomende kapitaalsaflossingen - minstens in het laatste jaar van het nieuwe meerjarenplan (2031) - moeten kunnen gedragen worden door de autofinancieringsmarge.

Conclusie: Ook bij gelijkblijvend beleid is de beleidsruimte voor nieuwe initiatieven niet onbeperkt.

¹⁰¹ Meer detail over de gehanteerde assumpties voor de prognosecijfers 2026-2031 in bijlage.

Uitdaging VI.3 – Creatie van beleidsruimte voor nieuw beleid

Heel veel van de uitgaande subsidies en nominatieve toelagen die ingeschreven staan in het meerjarenplan werden reeds geruime tijd niet meer herzien. Het lijkt ons belangrijk om de noodzaak/het nut en het bedrag ervan terug af te toetsen aan de huidige maatschappelijke relevantie. Dragen ze nog bij aan de doelstellingen die het lokaal bestuur in Laakdal wil nastreven de komende bestuursperiode? In tijden van schaarse middelen zetten we de beschikbare middelen best heel doelgericht in.

20 % van onze ontvangsten halen we uit opcentiemen onroerende voorheffing. In 2019 werden de opcentiemen opgetrokken naar 877, toen het Vlaamse gemiddelde. Ondertussen is dat Vlaamse gemiddelde gestegen naar 926. Doordat de kadastrale inkomens (KI) in Laakdal echter laag zijn, brengen 100 opcentiemen in Laakdal (543.309 euro) veel minder op dan in Vlaanderen (817.716 euro)⁽¹⁰²⁾. Om het historisch lage KI van veel woningen recht te zetten, kan overwogen worden om het KI van woningen die volgens het kadaster nog niet beschikken over sanitair en CV onder de loop te nemen en aan te passen naar een realistisch, hedendaags KI. Dit zou een maatschappelijk verantwoorde correctie zijn, omdat het de bestaande ongelijkheid tussen (sommige) eigenaars van oude woningen en eigenaars van nieuwe woningen ongedaan maakt. Idealiter is dit een oefening die op Vlaams niveau wordt opgelegd voor alle gemeenten. Maar enkele individuele gemeenten gingen hiermee reeds aan de slag.

De bijdragen die we aan de burgers vragen voor rechtstreekse dienstverlening (o.a. warme maaltijden, buitenschoolse kinderopvang, speelpleinwerking, zaalverhuur...) dekken niet de ganse kost. Door de hoge inflatie is het verschil nog groter geworden. Het is opportuun om deze prijszetting grondig te evalueren bij aanvang van de komende bestuursperiode.

Het is aangewezen om al onze tarieven te verbinden aan een indexeringsformule. Dit is nu nog niet het geval.

Een goede spreiding in de tijd van investeringsuitgaven is uitermate belangrijk om de autofinancieringsmarge niet onnodig te belasten.

Het is niet meer ongebruikelijk in de publieke sector om leningen aan te gaan op 30 jaar in plaats van op 20 jaar. De impact op de autofinancieringsmarge is lager omdat de jaarlijkse kapitaalsaflossingen kleiner zijn. Dat er in totaal meer intresten moeten betaald worden, wordt getemperd door het effect van de inflatie op termijn. Op dit moment is de rentevoet voor leningen op 30 jaar zelfs lager dan voor leningen op 20 jaar.

¹⁰² Bron: individueel financieel profiel Belfius dd.16/02/2024.

Algemeen besluit

We wensen expliciet te benadrukken dat deze inspiratienota geen waardeoordeel inhoudt van het gevoerde beleid. De enige bedoeling is om de 'goesting' om erin te vliegen bij de nieuwe potentiële bestuurders aan te wakkeren. Ook al is de nota lijvig uitgevallen, toch hebben we het gevoel dat we nog niet alles kunnen meegeven dat van belang zou kunnen zijn. Maar zoals gezegd, onze insteek is om inspiratie en grondstof te bieden voor de volgende legislatuur.

De voorliggende nota is bewust zoveel mogelijk op strategisch niveau geformuleerd om de volgende bestuurders aan te zetten om te focussen op de grotere kaders en niet altijd te kiezen voor micromanagement. Laat ons de meerjarige horizon niet uit het oog verliezen.

Uiteraard staan we allen ten dienste van onze (individuele) burgers, maar de gehanteerde dienstverlening moet kaderen binnen een globaal kader, binnen gekozen (beleids)lijnen die de advisering (administratie) en de besluitvorming (beleid) vergemakkelijken en objectiveren. Aandachtige lezers hebben deze rode draad ongetwijfeld opgemerkt en vastgesteld dat er nog veel werk op deze (beleidsmatige) plank ligt.

De dienstverlening die we aanbieden moet bovendien voldoende kwaliteitsvol zijn. Door inflatie in het aanbod was dit in het verleden niet altijd gegarandeerd. Misschien is een kritische blik op het aanbod in relatie tot de ter beschikking staande middelen een oefening die het overwegen waard is. Ambitie is een positief iets, maar staat in relatie tot mensen en middelen. Laat ons samen zoeken naar een realistische en haalbare kaart op dit vlak, altijd met de basisidee om onze burgers van Laakdal zoveel mogelijk te ontzorgen en bij te staan.

Gelet op de enorme uitdagingen die op ons afkomen, moeten we beseffen dat dit zowel op financieel en personeel vlak consequenties zal hebben. In combinatie met een terechte ambitie, zullen deze uitdagingen er onvermijdelijk toe leiden dat we ons huidige personeelsbestand, en de inzet ervan, kritisch onder de loep moeten nemen. Dit kan diverse vormen aannemen: niet alleen moeten we het huidige interne personeelsplan durven bekijken, maar ook mogelijke vormen van samenwerken kunnen soelaas bieden om uitdagingen en ambities waar te maken (binnen de eerstelijnszone kan bekeken worden of er bv. op het vlak van ICT of preventie niet naar een ééngemaakte dienst kan geëvolueerd worden).

Laat ons evalueren voor welke maatschappelijke belangen we als lokale overheid een rol moeten of willen dragen. En op welke manier we deze verantwoordelijkheid willen waarmaken. Wij staan als management te popelen om de nieuwe ploeg zij aan zij en maximaal bij te staan bij het realiseren van deze ambitie.

Het managementteam van lokaal bestuur Laakdal,

Jerry Verspreet, algemeen directeur (jerry.verspreet@laakdal.be)

Anja Verlinden, financieel directeur (anja.verlinden@laakdal.be)

Wim Verboven, directeur Grond (wim.verboven@laakdal.be)

Wim Briers, directeur Interne Zaken (wim.briers@laakdal.be)

Kim Celen, directeur Mens (kim.celen@laakdal.be)

Kim Reynders, communicatiedeskundige (toegevoegd aan MAT) (kim.reynders@laakdal.be)

Bijlagen

1. Vastgoedinventaris en -strategie
2. Gehanteerde assumpties voor prognosecijfers 2026-2031
3. Inspiratienota van de algemeen directeurs inzake samenwerking binnen de ELZ Zuiderkempem

1

2

Overzicht patrimonium

Gebouwen

Kwalitatieve toestand

Energieprestatie

Bezettingsgraad

Grond - augustus 2024

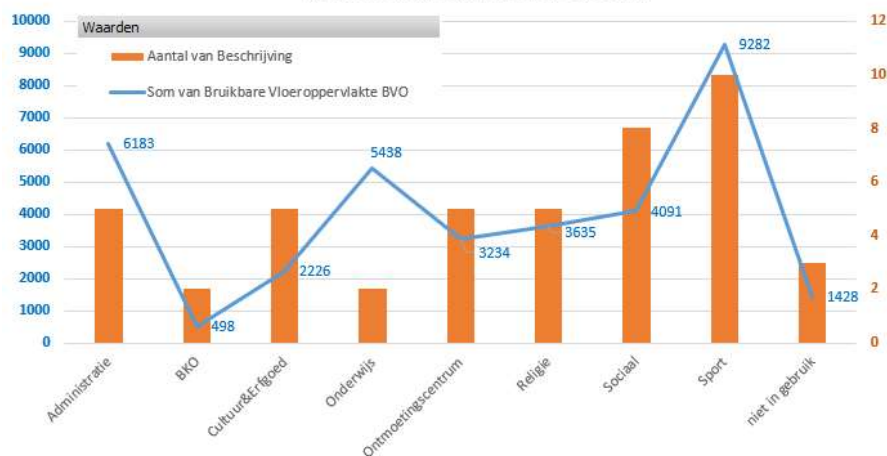

3

Gebouwen in eigendom

45 gebouwen in eigendom zonder kapellen

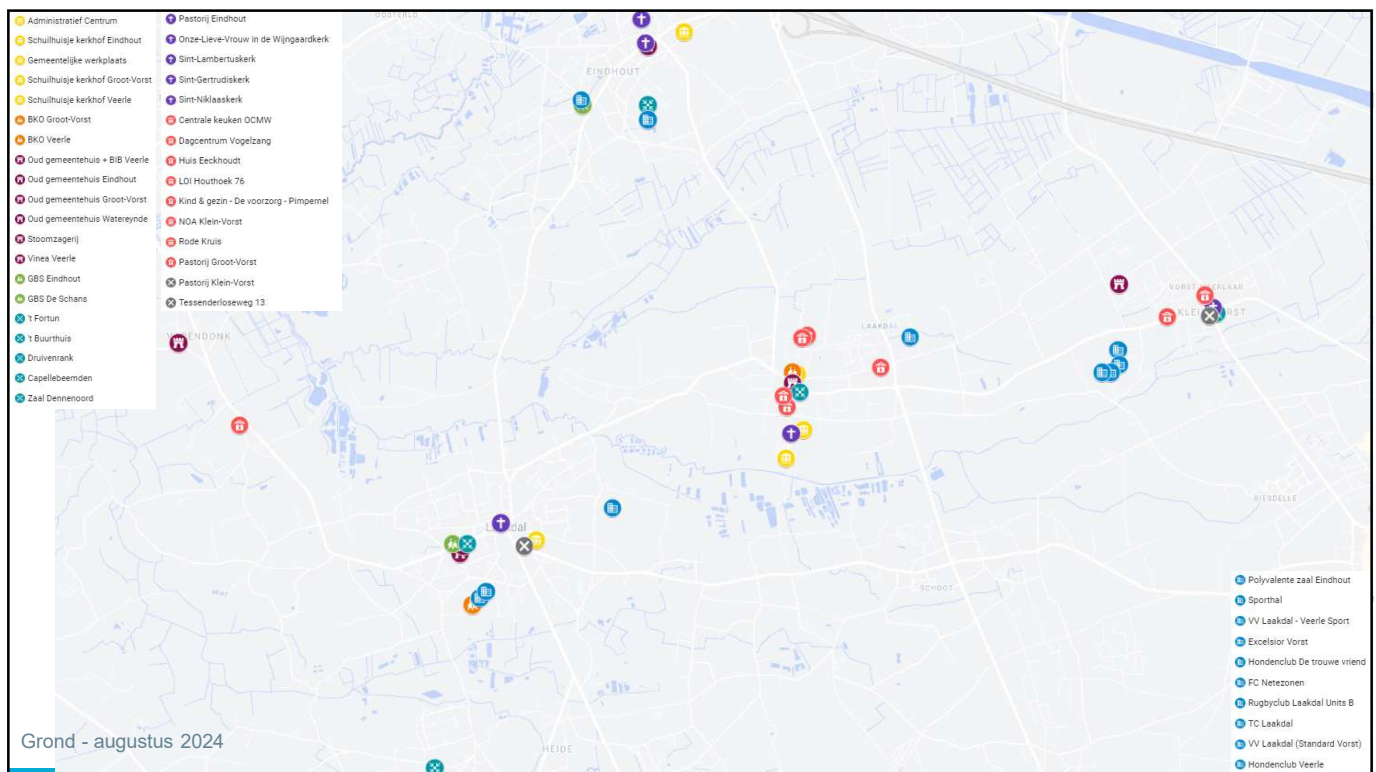
Enkel gebouwinfrastructuur, m² BVO
(geen terreinen! enkel eigendom Gemeente)

Grond - augustus 2024

4

5

Gebouwen niet in eigendom

Beperkte exploitatiekosten en beheerstaken

Klompemuseum (GE)	Cultuur&Erfgoed
Chiro Albatros (GE)	Jeugd
Chiro De Schakel (GE)	Jeugd
Chiro Eindhout	Jeugd
Chiro Klein Vorst	Jeugd
Chiro Veerle	Jeugd
KLJ Veerle Heide (GE)	Jeugd
Veerledorp 41 bus 3-4-5-6 (GE)	Sociaal
Veerledorp 55 = 1 LOI + 1 doorgangswoning	Sociaal
BKO Vorst-Meerlaar	BKO
Sint Jozef Werkman Kerk	Religie

Grond - augustus 2024

6

Kwalitatieve toestand

Overzicht patrimonium

- Er is op basis van praktische kennis van de gebouwen een inschatting gemaakt van de kwaliteit.
- Slechtere kwaliteit geeft aanleiding tot investeringen.
- Volgend onderscheid gemaakt:
 - Uitstekend, perspectief > 25 jaar
 - Goed, perspectief > 15 jaar
 - Matig, perspectief +/- 10 jaar
 - Onvoldoende, deelrenovatie in te plannen
 - Slecht, totaalrenovatie of sloop in te plannen

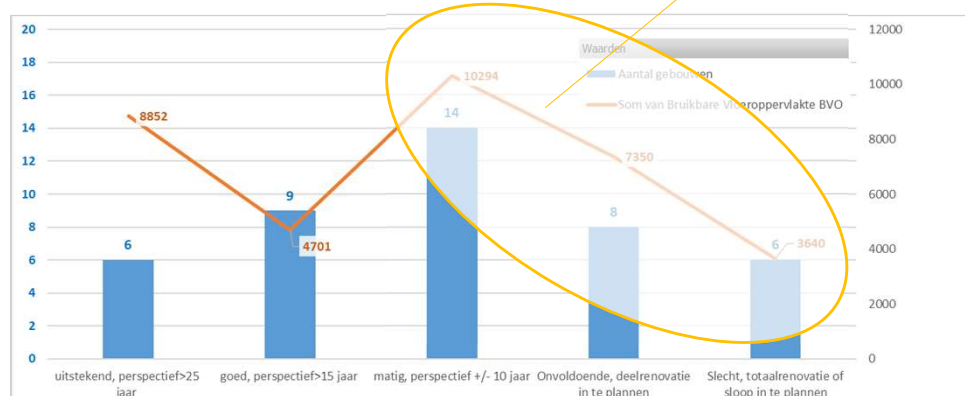
Grond - augustus 2024

7

Kwalitatieve toestand

Overzicht patrimonium

Investerings in renovatie dringen zich op in de komende legislaturen

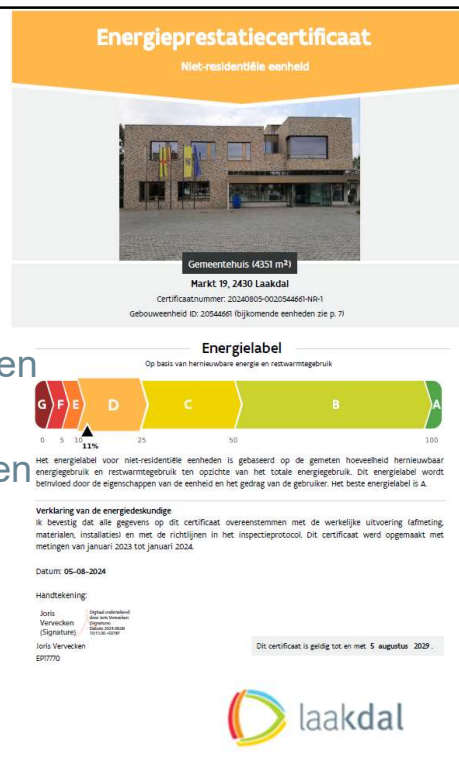
Grond - augustus 2024

8

Energieprestatie

Overzicht patrimonium

- Leidend is EPC-NR
 - Recent verplicht
 - Voor publiek toegankelijke overheidsgebouwen
- Daarnaast m.b.t. energieverbruik
 - Heeft een sterke weerslag op exploitatiekosten
 - Voorbeeldfunctie te vervullen
- 6 stuks EPC-NR klaar, de rest in opmaak
- 6 Energiezorgplannen opgesteld

Grond - augustus 2024

9

Energieprestatie

EPC-NR resultaten tot nu toe

- EPC-NR label verplicht uithangen
- Geeft aan hoeveel het aandeel hernieuwbare energie is.

Gebouw	energielabel	energiescore kWhprim/(m²j)
Administratief Centrum	D	815
Oud Gemeentehuis Eindhout (Kasteel Kaneel)	E	606
GBS Eindhout (3 gebouwdelen)	F	772 / 578 / 479
BKO Vorst-Meerlaar	B	284
Buurthuis	X	364
Druivenrank	C	398

Grond - augustus 2024

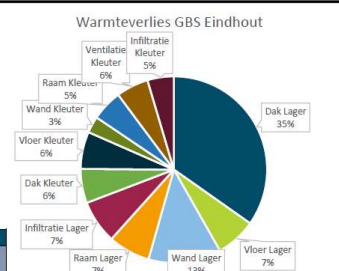
10

Energieprestatie

Energiezorgplannen: voorbeeld GBS Eindhoven

Overzicht maatregelen							
	Totale kost [€]	Energie huidig [kWh]	Energie Vernieuwd [kWh]	Besparing energie [kWh]	Besparing Energie [€]	ROI [Jaar]	Reductie CO2 [ton/jaar]
Schildelen							
Isoleren dak lagere school	€ 92.817,51	301630	157219	144411	€ 15.738,61	5,9	29,2
Isoleren wanden lagere school	€ 313.370,40	301630	253325	48305	€ 5.264,53	59,5	9,8
Vervangen schrijnwerk lagere school	€ 183.298,50	301630	274162	27468	€ 2.993,60	61,2	5,5
Isoleren dak kleuterschool	€ 152.724,15	134261	115195	19066	€ 2.077,89	73,5	3,9
Isoleren wanden kleuterschool	€ 39.200,16	134261	127212	7049	€ 768,18	51,0	1,4
Vervangen schrijnwerk kleuterschool	€ 184.095,45	134261	114333	19928	€ 2.171,80	84,8	4,0
Sanitair							
Vervangen Boiler kleuters door CO2-WP	€ 55.485,83	7000	1944	5056	€ 257,37	215,6	1,0
Vervangen Boiler poetsberging door WP-boiler (plaatsen in stookplaats om restwarmte te benutten)	€ 4.117,58	3000	857	2143	€ 557,10	7,4	0,4
Vervangen Boiler kleedkamer door WP-boiler	€ 3.646,65	1800	514	1286	€ 334,26	10,9	0,3
HVAC							
Toevoegen ventilatie in de lagere school	€ 339.727,11	0	28231	-28231	-€ 3.076,76	-110,4	-5,5
Vervangen ketel lagere school door WP R290 Na uitvoeren van schiltaanpassingen!	€ 237.068,05	301630	28692	272938	€ 25.413,63	9,3	55,3
Vervangen ketel lagere school door WP R290 Zonder schiltaanpassingen!	€ 433.603,41	301630	77941	223689	€ 12.610,00	34,4	45,7
Vervangen ketel kleuterschool door WP R290 Na uitvoeren van schiltaanpassingen!	€ 163.224,51	134261	22796	111465	€ 8.705,97	18,7	22,7
Vervangen ketel kleuterschool door WP R290 Zonder schiltaanpassingen!	€ 228.736,30	134261	34693	99568	€ 5.612,93	40,8	20,4
Elektro							
Vervangen van de verlichting	€ 227.994,11	38900	22271	16629	€ 4.323,15	52,7	3,2
Vervangen zonnepanelen (240 Wp --> 460 Wp)	€ 91.304,96	-28691	-52315	23624	€ 6.141,80	14,9	4,6
Bijplaatsen zonnepanelen 460 Wp op dak kleuter	€ 90.144,79	0	-53723	53723	€ 13.966,99	6,5	10,5

Grond - augustus 2024

11

Energieprestatie

Samenvatting

- Eis van Europa: elk overheidsgebouw klimaatneutraal tegen 2050
- Komt overeen met EPC-NR Label A
- D.w.z. voor al onze gebouwen:
 - Eerst energiezuinig gebruik van de gebouwen maximaal realiseren
 - Investeren in de bouwtechnieken en de gebouw fysica
 - Het toepassen van niet-fossiele technieken zoals warmtepompen alleen is niet voldoende
 - De investeringen zijn hoog en betalen zich niet noodzakelijk helemaal terug via een lagere energiefactuur

Grond - augustus 2024

12

Bezettingsgraad

Overzicht patrimonium

leegstand	0-10%
laag	10-30%
middelmatig	30-60%
hoog	60-100%

- Bezetting doorheen het jaar van de gebouwen vastgesteld in % potentieel gebruik
- Samenvattende score opgesteld per gebouw
- Het aantal gebouwen en het oppervlak per categorie

Grond - augustus 2024

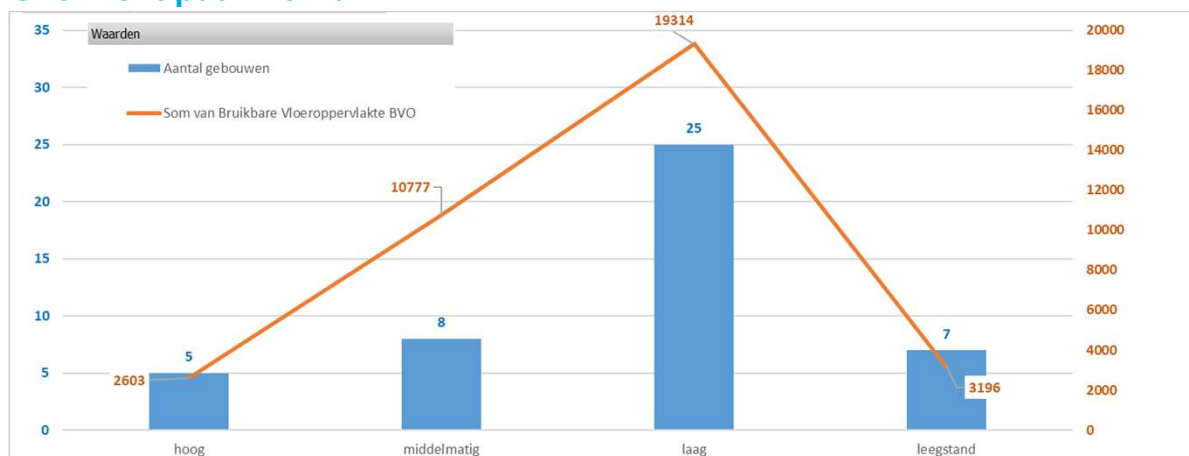

13

Bezettingsgraad

Overzicht patrimonium

leegstand	0-10%
laag	10-30%
middelmatig	30-60%
hoog	60-100%

Grond - augustus 2024

14

Prognose exploitatie

Jaarlijkse inspanningen en kosten voor uitbating

Grond - augustus 2024

15

Prognose exploitatie

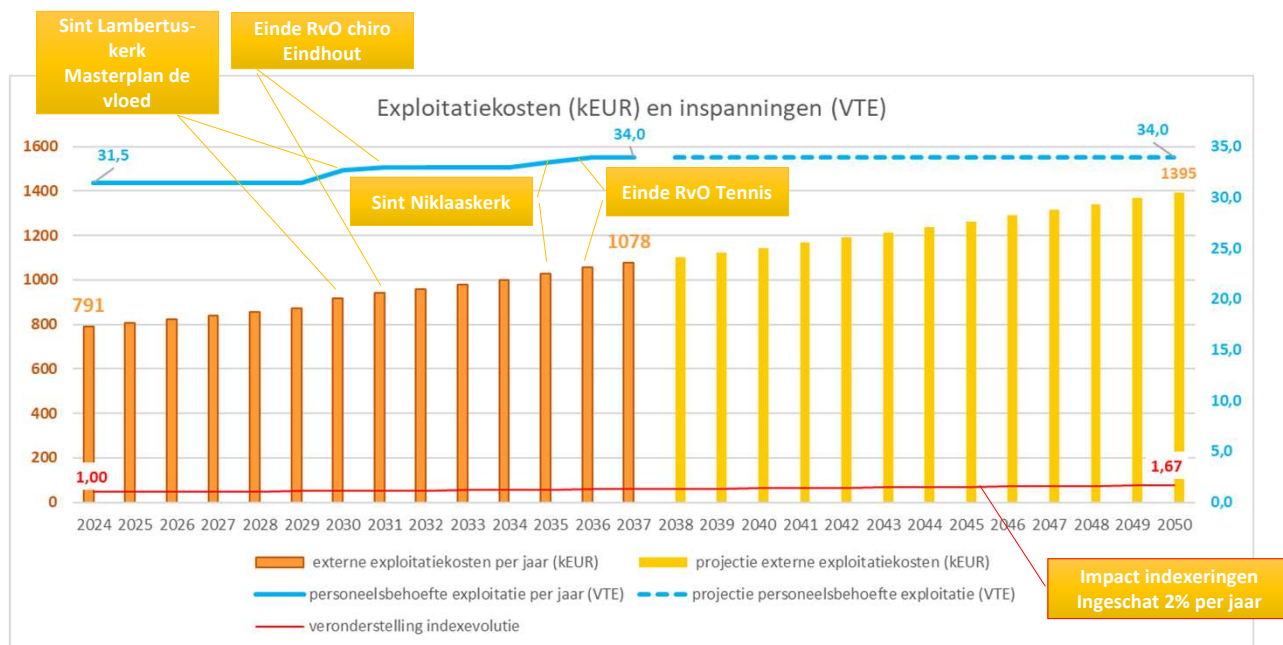
Oorsprong van de cijfers

- Er werd maximaal gebruik gemaakt van werkelijke uitgaven: elektriciteit, gas, water, keuringen, onderhoudscontracten, etc.
- Dit werd aangevuld met forfaitaire bedragen voor de kleinere uitgaven, indien exacte data te versnipperd opgeslagen waren.
- Wat betreft bezetting in personeel werd gebruik gemaakt van
 - enerzijds exact bekende cijfers
 - anderzijds via een detailplanning de nodige inspanningen per gebouw
 - onderhoud, herstellingen, poetsen, administratief gebouwbeheer
 - specifiek personeel voor bv. vrijetijdsfuncties (o.a. zaalwachters, administratie voor reservaties) zijn hierin niet opgenomen.
- Er werd uitgegaan van gelijkblijvend beleid, dus ook geen afbouw van de portfolio.

Grond - augustus 2024

16

Grond - augustus 2024

17

Prognose exploitatie

Vaststellingen (uitgangspunt = gelijk beleid, geen afbouw portfolio)

- De kosten en de inspanningen voor exploitatie blijven gestaag toenemen onder invloed van inflatie
- Extra gebouwen in de portfolio hebben eveneens verhogend effect
 - 2 Kerken zullen aan het beheer van de kerkfabriek onttrokken worden en in het beheer van het Lokaal Bestuur komen
 - Eventuele realisatie van extra gebouwinfrastructuur in het kader van masterplan de Vloed
 - 2 overeenkomsten van Recht van Opstal (RvO)

Grond - augustus 2024

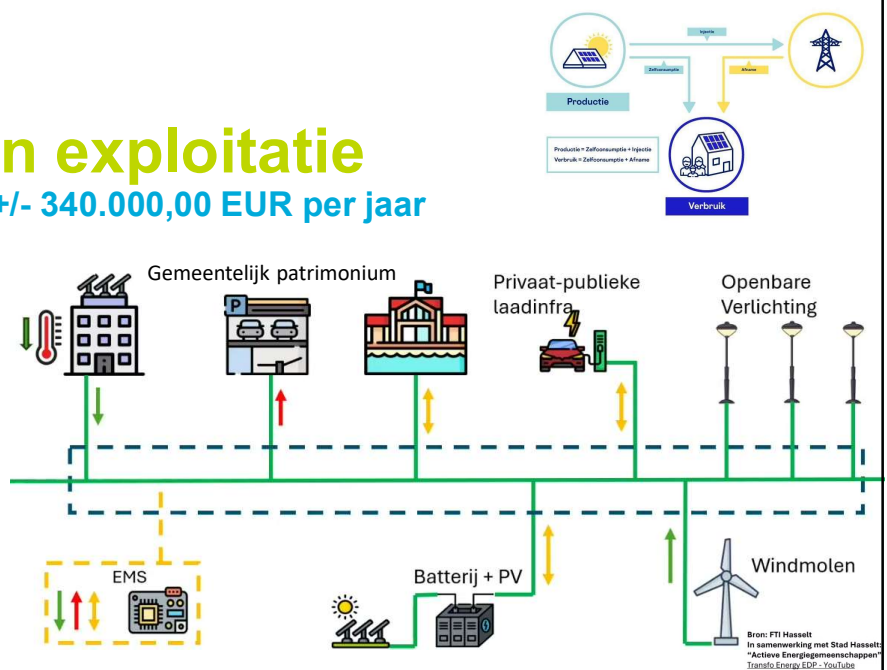
18

Energiekost in exploitatie

Gebouwen, zonder OV: +/- 340.000,00 EUR per jaar

Noodzaak om

- Energiezuiniger te zijn
 - Isoleren
 - Toekomstgerichte technieken
- Zelf te produceren
 - PV
 - Andere zoals WKK
- Slim te sturen
 - Productie-gebruik-afname-injectie
 - Energiedelen tussen gebouwen
- Slim aan te kopen
 - Afname & injectie op basis van EPEX-koers

Grond - augustus 2024

19

Planning investeringen

Noodzakelijke investeringen om gebouwen kwalitatief en klimaatneutraal op peil te brengen

Grond - augustus 2024

20

Planning investeringen

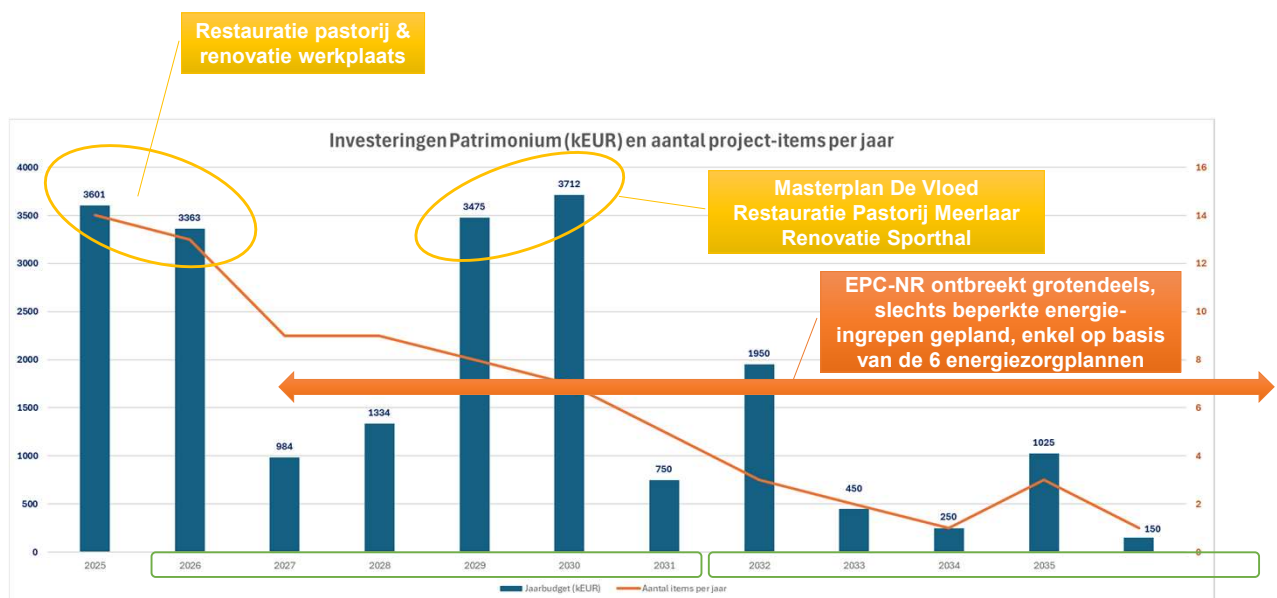
Enkel de investeringen in onze gebouwen

- Geplande investeringen
- Noodzakelijke renovaties ten gevolge de kwaliteit van gebouwen
- Noodzakelijke energie-technische ingrepen ten behoeve van de klimaatdoelstellingen
- Bij wijze van voorbeeld een investeringsbedrag van 4 mio euro voor de uitvoering van Masterplan De Vloed meegenomen

Grond - augustus 2024

21

Grond - augustus 2024

22

Planning investeringen

Meer dan 21 miljoen euro over 12 jaar al ingepland

- Alleen voor gebouwen
- De maatregelen voor koolstofneutraliteit zijn nog niet meegerekend, vergt hoge investeringen.
- Alle investeringen vragen projectopvolging, dus personeelsinspanningen.
- De financiële evenwichten moeten worden bewaard.
- Andere investeringen moeten ook nog gepland worden:
 - Fiets- en voetpaden
 - Wegen
 - Riolering
 - Enz.

23

Samenvatting

Grond - augustus 2024

24

Samengevat

- Veel gebouwen (45) en veel oppervlakte (meer dan 2m² per inwoner).
- De bezetting is laag voor een aanzienlijk aandeel van de beschikbare oppervlakte.
- De kwaliteit van de gebouwen noopt tot een inhaalbeweging aan investeringen.
- Klimaatdoelstellingen en energieprestatie van het patrimonium eisen investeringen. De omvang is nog niet helemaal gekend wat betreft klimaatdoelstellingen.
- De inspanningen op vlak van exploitatie gaan toenemen bij gelijkblijvend beleid, de financiële haalbaarheid moet worden nagegaan in de totaliteit van MJP en de financiële evenwichten.
- De inspanningen op vlak van investeringen zijn hoog bij gelijkblijvend beleid, de financiële haalbaarheid moet worden nagegaan in de totaliteit van MJP en de financiële evenwichten.

Grond - augustus 2024

25

Conclusie

Grond - augustus 2024

26

Conclusie

Blik op de toekomst

Een duurzaam vastgoedbeheer zijnde:

- financieel haalbaar op langere termijn m.b.t. investeringen en exploitatie
- beheersbaar door de eigen organisatie zodat kwaliteit en wettelijke verplichtingen voldaan worden
- beantwoordend aan de klimaatdoelstellingen

noodzaakt tot het opstellen van een integraal lange-termijn vastgoedplan opgesteld in samenwerking tussen het beleid en de administratie en waarin resoluut en met toekomstvisie keuzes worden gemaakt.

Grond - augustus 2024

27

28

Gehanteerde assumpties voor prognosecijfers 2026-2031

Bijlage bij de inspiratienota 'Laakdal in de wereld van morgen' - september 2024

**Uitgangspunt = cijfers van 2026 van de laatste goedgekeurde aanpassing van het huidige meerjarenplan
Herstel van inflatie naar 2% op jaarbasis**

UITGAVEN - algemeen

loonkost	+3%
contracten software	+2%
nutsvoorzieningen (gas, elektriciteit, water)	+2%
dienstverlening IOK	+2%
respo-bijdrage	volgens ramingen 10/2023
bijdrage Het Eepos	stopzetting vanaf 2027
bijdrage brandweer	huidige afspraak (+1% zowel exploitatie als investering) doorgetrokken
bijdrage politiezone	huidige afspraak (+3% exploitatie; ongewijzigd bedrag investering) doorgetrokken
intresten nieuwe leningen	4% behouden
looptijd nieuwe leningen	20 jaar behouden
subsidies en nominatieve toelagen	behouden op niveau van 2026

ONTVANGSTEN - algemeen

gemeentefonds +3,5%	+3,5%
aanvullende personenbelasting	+3,18%
opcentiemen onroerende voorheffing	+2%
retributies met indexering	+2%
subsidie ELIA	stopzetting vanaf 2027
subsidie open ruimte	doorgetrokken, aan +3,5%
subsidie minderontvangsten dividenden	stopzetting vanaf 2027
subsidie BOA	vermindering van 2026 doorgetrokken, indexering +2%
maaltijden Scherpenheuvel-Zichem	+0% om daling in afgenomen maaltijden te compenseren

1 Zes gemeenten, zes acties: zes jaar krachtig lokaal bestuur

Met deze nota roepen de managementteams van zes Kempense gemeenten de nieuwe bestuursploegen op zes acties te nemen om de volgende zes jaar lokaal krachtig te besturen:

- Kies voor -intergemeentelijke- samenwerking
- Maak mensen en middelen vrij om te investeren in de ontwikkeling van bovenlokale samenwerking
- Zet maximaal in op samenwerking met de zes als preferentiële partner en houd rekening met verschillen in snelheid tussen de zes lokale besturen.
- Houd de beheersstructuur en het besluitvormingsproces eenvoudig en democratisch
- Maak een schepen verantwoordelijk voor bovenlokale samenwerking
- Verlies het perspectief van de burger niet uit het oog.

Samenwerking tussen zes gemeenten kunnen we niet alleen ambtelijk. Er is een sterke tandem politiek – administratie nodig en een ruim politiek draagvlak om mensen en middelen te mogen investeren om de intergemeentelijke samenwerking te ontwikkelen en gezamenlijke expertise in te zetten.

2 Noodzaak van samenwerken

Maatschappelijke uitdagingen worden complexer: ze beperken zich niet tot het grondgebied van één gemeente en vragen daarom ook een gemeentegrensoverschrijdende aanpak. Tegelijkertijd leggen andere overheidsniveaus taken en verantwoordelijkheden bij het lokaal bestuur als meest burgers nabije niveau.

Gemeenten kunnen alles niet langer alleen. We willen tegelijkertijd een slagkrachtig gemeentelijk bedrijf zijn, de kwaliteit van onze dienstverlening verhogen, het aanbod van diensten en dienstverlening verruimen, financiële meerwaarde creëren door middelen efficiënter in te zetten, de continuïteit van onze dienstverlening waarborgen en onze kwetsbaarheden verminderen.

Om dit te kunnen realiseren, zoeken we voor al onze taken naar het meest geschikte niveau om te doen wat we moeten doen om de dienstverlening en het gemeentelijk bedrijf te organiseren. Samenwerken kan de maatschappelijke impact van onze activiteiten vergroten zonder de democratische betrokkenheid te verminderen. Hierbij is de meerwaarde voor de burger altijd de leidraad.

3 Zuiderkempen: traditie van intergemeentelijke samenwerking

Herselt, Hulshout, Westerlo, Geel, Laakdal en Meerhout zijn aanliggende gemeenten die deel uitmaken van de regio Kempen. Samen vormen deze zes gemeenten de eerstelijnszone Zuiderkempen.

Binnen de eerstelijnszone Zuiderkempen kennen we een lange traditie van samenwerking met een ruime variatie in beleidsdomeinen, samenwerkingsvormen, partners, samenstelling van de vergaderingen en organisatie en werking van de samenwerkingsverbanden. Een overzicht van onze samenwerkingsverbanden is als eindnoot toegevoegd. (i)

De huidige samenwerkingsvormen zijn zeer divers:

- Er is een formele, zelfs statutaire samenwerking in de vorm van een intergemeentelijke vereniging of andere rechtsvorm zoals een vzw;
- Er is samenwerking op basis van een door een politiek orgaan goedgekeurde samenwerkingsovereenkomst, soms met en soms zonder externe partners;
- Er is samenwerking op puur functionele basis, zonder enige juridische rechtsgrond;
- Er is samenwerking die nog in oprichting / discussie is;
- Er zijn ideeën of mogelijkheden tot samenwerking die nog onontgonnen zijn.

De vergaderingen van de samenwerkingsverbanden hebben diverse samenstellingen: er worden zowel mandatarissen, decretale graden, leidinggevendende als medewerkers afgevaardigd in bijeenkomsten met namen als projectgroep, stuurgroep, denktank, werkgroep, casusoverleg, beheerscomité, beleidsoverleg, ambtelijk overleg op vlak van welzijn (W6). Er is nood aan verduidelijking wie best wordt afgevaardigd op welk overleg en wat de finaliteit van het overleg is.⁽¹⁾

We ervaren de huidige situatie als complex en zoeken mogelijkheden om onze samenwerking te vereenvoudigen maar ook om ze te verbreden of te verdiepen. Hierbij willen we rekening houden met de realiteit dat we naast of boven onze samenwerking binnen de Zuiderkempen altijd ook andere samenwerkingen zullen nodig zijn, bijvoorbeeld op basis van de territoriale oriëntatie van de inwoners.

4 Onze traditie als inspiratie

Inspiratiedag managementteams

Onder impuls van de algemeen directeurs kwamen de managementteams van de lokale besturen Zuiderkempen op 26 maart 2024 samen om onder begeleiding van Labo Regiovorming (VVSG) na te denken over de samenwerking in de Zuiderkempen, nu en in de toekomst. We werkten met vier inhoudelijke gesprekstafels: vrije tijd, grondgebiedzaken, welzijn en interne diensten.

Ecosystemen

Net zoals soorten van elkaar afhankelijk zijn in natuurlijke ecosystemen zijn ook organisaties van elkaar afhankelijk. Elke gesprekstafel maakte een ecosysteem van de samenwerkingsverbanden in hun beleidsdomein. Het resultaat van deze werkzaamheden zijn als bijlage bijgevoegd.

In totaal werden er 69 samenwerkingsverbanden geïdentificeerd: 14 in vrije tijd, 20 in grondgebiedzaken, 27 in welzijn en 8 in interne diensten. Sommige van deze samenwerkingen zijn operationeel, cliëntgericht of dienstverlenend. Andere zijn beleidsmatig en/of lerende netwerken.

Groeivelden

Waar er al relatief veel wordt samengewerkt, hebben de gesprekstafels ook groeivelden geïdentificeerd voor samenwerking. Voor vrije tijd werden zo drie kansen benoemd: vrijwilligersbeleid, de ontwikkeling van een lerend netwerk rond evenementen en de sportregio waar meer kan worden afgestemd over kwetsbare doelgroepen, tienerwerking en meer informatie kan gedeeld worden. Hierbij is het belangrijk te beklemtonen dat samenwerken best gebeurt best op basis van een 'coalition of the willing' waarbij de meerwaarde voor de eindgebruiker en/of het lokale bestuur voorop staat.

Voor grondgebiedzaken zaken concludeerden de deelnemers dat de bestaande samenwerkingen elk hun nut hebben en best nog worden versterkt. Hierbij lanceren zij de suggestie om bij nieuwe uitdagingen actief een reflex te maken om eerst met de zes lokale besturen te praten en te bekijken of er via samenwerking

¹ Een voorbeeld als verduidelijking: de 6 lokale besturen maken deel uit van dezelfde ILV Tewerkstelling, waar ze elk een politieke afvaardiging voorzien in het beheerscomité. Ze maken ook deel uit van dezelfde eerstelijnszone, waarbij er voor de 6 lokale besturen binnen de eerstelijnszone 2 lokale besturen de vertegenwoordiging van de cluster lokale besturen in de zorgraad opnemen. Er is overleg nodig tussen de 6 lokale besturen om de visie van de cluster voor de zorgraad voor te bereiden. Dezelfde lokale besturen hebben ook samen een project ingediend in het kader van het geïntegreerd breed onthaal, waarbij ook CAW de Kempen en de ziekenfondsen deelnemen. Er zijn grote raakvlakken tussen de thema's die in het kader van het project aan bod komen en deze binnen de eerstelijnszone. Ook hier is overleg nodig, gestructureerd via een projectstuurgroep en werkgroepen. Opnieuw rijst de vraag wie best in welk overleg wordt afgevaardigd.

synergiën te realiseren zijn. Ook hierbij moet de meerwaarde voor de eindgebruiker voorop staan op het vlak van snelheid, efficiëntie of effectiviteit.

Binnen het domein welzijn werd er geen nood aan extra samenwerkingsverbanden ervaren. Welzijn is het beleidsdomein waar we de meest intense samenwerking kennen, met het hoogst aantal samenwerkingsverbanden en de langste historiek. De deelnemers stelden vast dat samenwerken werkt, zelfs goed werkt, maar dat er een risico is op versnippering in structuren die dan onbeheersbaar worden. Hieruit leren we dat we moeten vereenvoudigen, zeker in het kader van de ontwikkeling van andere samenwerkingsverbanden.

Op het vlak van ondersteunende diensten schoven de deelnemers vooral de nood aan gemeenschappelijke functies naar voor, naast de samenwerking op het vlak van procesondersteuning waarbij we samen processen uitwerken.

5 Van inspiratie naar toekomst

Samenwerken vormgeven in structuur en besluitvorming

Om onze samenwerking in de toekomst verder vorm te geven, willen we een eenvoudige basisstructuur en eenvoudig besluitvormingsprocessen die voldoende democratisch zijn. De bovenbouw zorgt voor de coördinatie, biedt een organisatorische meerwaarde en scherpt het inhoudelijke debat aan door expertise samen te brengen en te verankeren. **Wij vragen het mandaat om de samenwerking verder vorm te geven en het proces uit te werken.**

Samenwerken in vertrouwen

Bij de start van het proces spreken we een groot basisvertrouwen in elkaar uit en maken we afspraken waarmee we het engagement aangaan om samen te werken als gelijkwaardige partners en over de randvoorwaarden die nodig zijn om dit proces tot een goed einde te brengen.

Daarnaast ontwikkelen we een aantal uitgangspunten als toetssteen voor onze samenwerking

- De samenwerkingsverbanden moeten in functie staan van de deelnemende gemeenten en niet andersom.
- Maatwerk op lokaal niveau moet blijvend mogelijk en gegarandeerd zijn
- Een eigen snelheid kan maar mag het algemene proces niet vertragen. We zoeken steeds naar een adequaat evenwicht tussen breedte of diepte van samenwerken en snelheid.
- Niet alles moet persé met zes moet gebeuren maar we zien elkaar als preferentiële partners. Dit impliceert onder andere dat bij nieuwe opportuniteiten, initiatieven of (externe) projecten er eerst binnen de groep van zes wordt afgestemd of samenwerking opportuun is, dat er geen nieuwe samenwerkingsverbanden aangegaan worden zonder eerst binnen de groep van zes de mogelijkheid van samenwerken na te gaan.

Samenwerken verankeren in meerjarenplan voor een krachtig lokaal bestuur

Onze ambitie is een gemeenschappelijke doelstelling / actieplan in de zes meerjarenplannen te verankeren en op deze manier mensen en middelen te kunnen inzetten en actief mee te werken in het vormgeven van intergemeentelijke samenwerking in de Zuiderkempen als antwoord op de complexe maatschappelijke realiteit. Een suggestie kan zijn om een schepen van samenwerking aan te duiden die zich engageert om mee na te denken over het optimaal inzetten van intergemeentelijke samenwerking.

In 2025 brengen we algemeen directeurs en burgemeesters of schepenen bovenlokale samenwerking samen in een stuurgroep of taakgroep met als doel acties voor het meerjarenplan te ontwikkelen. Op het einde van jaar 1 (2025) willen we een actieplan voorstellen om met respect voor de fluïditeit van thema's het ambitieniveau, de breedte en het ritme van de samenwerking te bepalen en te verankeren in het

meerjarenplan 2026-2031. Hierin maken we helder wat we willen realiseren op het einde van de legislatuur en halfweg legislatuur.

Samenwerking professionaliseren

We stellen voor om dit proces door een procesbegeleider/ facilitator in goede banen te laten leiden/ Doortijd en expertise in te kopen investeren we in innovatieve werkvormen, kunnen we de voortgang in het proces houden en het proces en de gelijkwaardige inbreng van alle besturen bewaken zodat we ons op de inhoud kunnen focussen.

Laakdal, 12 juni 2026

François Mylle, Geel

Tina Vervloessem, Herselt

Ria Van den Eynde, Hulshout

Jerry Verspreet, Laakdal

Flor Boven, Meerhout

Jo Vankrunkelsven, Westerlo

ⁱ Overzicht samenwerkingsverbanden tussen gemeenten van de Eerstelijnszone Zuiderkempen:

- **Grondgebonden materies:** onder andere samenwerking binnen de intercommunale IOK, de lokale besturen vallen onder dezelfde vervoerregio,
- **Veiligheid:** de lokale besturen maken onder andere deel uit van dezelfde hulpverleningszone en van dezelfde ILV (interlokale vereniging) gemeentelijke administratieve sancties. Gemeenten Geel, Laakdal en Meerhout maken deel uit van dezelfde politiezone. Herselt en Hulshout vormen samen met de gemeente Westerlo een politiezone.
- **Welzijn:** samenwerking via welzijnszorg Kempen, de eerstelijnszone Zuiderkempen, werken samen in een project rond het geïntegreerd breed onthaal, behoren tot hetzelfde CAW De Kempen, behoren tot dezelfde woonmaatschappij, dezelfde interlokale vereniging 'Tewerkstelling Zuiderkempen', nauwe samenwerking rond eerstelijns juridische dienstverlening
- **Vrije tijd:** projectvereniging de Merode, Intergemeentelijke Onroerend Erfgoed Dienst (IOED) de Merode (niet alle 6 besturen maken hier deel van uit), Cultuurnetwerk Kempen (CNEK) (niet alle 6 besturen maken hier deel van uit), samenwerking tussen de bibliotheken, archiefbeheer (een aantal besturen delen een intergemeentelijk archivaris), de 6 lokale besturen maken deel uit van Kempens Landschap.

Laakdal in de wereld van morgen

